

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Korespondence mezi královským městem Kutnou Horou a
východočeskými věnnými městy ve světle dochovaných kutnohorských
register z doby předbělohorské

Bakalářská práce

Autor: Michaela Holubová
Studijní program: B7105 - Historické vědy
Studijní obor: : Archivnictví - historie
Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D .

Hradec Králové 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Ráda bych poděkovala PhDr. Janě Vojtíškové, PhD., vedoucí mé bakalářské práce, za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly zpracovat tuto bakalářskou práci.

Zadání bakalářské práce

Autor: Michaela Holubová

Studium: F12487

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví - historie

Název bakalářské práce: **Korespondence mezi královským městem Kutnou Horou a východočeskými věnnými městy ve světle dochovaných kutnohorských register z doby předbělohorské 1575 (77)-1620**

Název bakalářské práce AJ: Correspondence Between the Royal Town Called Kutná Hora and Dowry Towns in the Light of Antique Registers in the Years 1575 (77) - 1620

Anotace:

Stručný obsah: Práce se bude zabývat korespondence královského města Kutné Hory s východočeskými věnnými městy. Základním pramenem výzkumu budou dochovaná předbělohorská registra pocházející z působnosti kutnohorských radních písařů. Metody zpracování: Pramenný výzkum, analýza, syntéza, komparace, transkripce Literatura nebo archivní fondy: SOKA Kutná Hora, fond AM Kutná Hora, Kniha kopiářů (1545) 1571 - 1584, kn. č. 1294; Kniha kopiářů 1581 - 1588, kn. č. 1295; Kniha kopiářů 1601 - 1614, kn. č. 1296; Kniha kopiářů 1612 - 1620, kn. č. 1297; Jana Vojtíšková, Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské: na příkladu Nového města pražského a polabského pětiměstí, Praha 2011.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: doc. PhDr. Věra Němečková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 7.7.2014

Anotace

HOLUBOVÁ, MICHAELA, Korespondence mezi královským městem Kutnou Horou a východočeskými věnnými městy ve světle dochovaných kutnohorských register z doby předbělohorské, Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015.

Bakalářská práce je pramenným výzkumem a zkoumá 190 dohledaných zápisů pocházející ze čtyř kutnohorských městských register z let (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), 1581 - 1588, 1601 - 1614 a 1612 - 1620. Tyto městské knihy jsou uloženy ve Státním okresním archivu Kutná Hora pod názvem knihy kopiářů. V úvodu práce je vysvětlen pojem kopiář a registra a také přehled literatury. Tato práce nám přibližuje prostředí královského horního města Kutné Hory, které bylo odesílatelem korespondence. Dále se studie věnuje historii východočeských věnných měst, tedy Hradci Králové, Chrudimi, Trutnovu, Jaroměři, Poličce, Vysokému Mýtu a Dvoru Králové nad Labem.

Práce dále obsahuje regestovou edici, tedy obsahy všech 190 zápisů, paleografický rozbor jednotlivých písařských rukou, diplomatický rozbor, který zkoumá vnější a vnitřní znaky použitých pramenů a typologii zápisů, která je zaměřená na obsahovou skladbu zápisů. Tato práce přináší cenné informace o mezilidských vztazích v městském prostředí, ale také reflektuje vztahy mezi jednotlivými městy v období let 1575 - 1620. V příloze této bakalářské práce se nachází edice vybraných zápisů a slovníček vybraných pojmů.

Klíčová slova: registra, východočeská věnná města, městská korespondence, Kutná Hora

Annotation

HOLUBOVÁ, MICHAELA, Correspondence between the royal town called Kutná Hora and dowry towns in the light of antique registers in the years 1575 (77) - 1620, Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015.

Bachelor thesis is a research that examines 190 traced back entries coming from municipal registers Kutna Hora of years (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), 1581 - 1588, 1601 - 1614 and 1612 – 1620. These city books are stored in the State District Archives Kutna Hora under the name of Cartulary books. The introduction explains the concept cartulary and register and also the review of literature. This work brings us closer to the environment of royal mining town Kutna Hora which was the sender of correspondences. Furthermore, the study focuses on the history of east dowry towns, thus Hradec Králové, Chrudim, Trutnov, Jaroměř, Polička, Vysoké Mýto and Dvůr Králové nad Labem.

The work also includes a regest edition, therefore, the content of all 190 entries, paleographic analysis of individual scribal hand, diplomatic analysis, which examines the external and internal features of used sources and typology of entries, which is focused on the content of track entries. This work provides valuable information about human relationships in an urban environment, but also reflects the relationships between individual cities in the period from 1575 to 1620. In the annex of this work is an edition of selected entries and glossary of used terms.

Keywords: registers, East Bohemian dowry towns, city correspondences, Kutná Hora

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Prostředí královských měst v době předbělohorské.....	3
2.1	Instituce královských věnných měst.....	3
2.1.1	<i>Dvůr Králové nad Labem</i>	6
2.1.2	<i>Hradec Králové</i>	8
2.1.3	<i>Chrudim</i>	12
2.1.4	<i>Jaroměř</i>	14
2.1.5	<i>Polička</i>	17
2.1.6	<i>Trutnov</i>	19
2.1.7	<i>Vysoké Mýto</i>	22
2.2	Kutnohorská městská správa a kancelář.....	24
2.2.1	<i>Kutná Hora</i>	28
3	Diplomatický rozbor vybraných kutnohorských register.....	32
3.1	Registra (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587).....	33
3.2	Registra 1581 - 1588.....	34
3.3	Registra 1601 - 1614.....	35
3.4	Registra 1612 - 1620.....	36
4	Paleografický rozbor.....	38
4.1	Písař A Jan Veverín Písecký z Kranichfeldu, bakalář.....	38
4.2	Písař B.....	41
4.3	Písař C Bohuslav Šatný.....	43
4.4	Písař D Jan Vodňanský z Čazarova.....	45
4.5	Písař E Martin Dašický.....	47
4.6	Písař F Pavel Girkonis Litomyšlský, bakalář.....	49
4.7	Písař G Mistr Jan Benicius (Táborský).....	53
4.8	Písař H Jan Piscis z Vysokého Mýta, bakalář.....	57
4.9	Písař I Ondřej Hubáček (Hubka, Hubeus, Jaroměřský).....	60
5	Obsahová skladba korespondence.....	64
6	Typologie zápisů kutnohorských register z let 1575 - 1620.....	96
7	Závěr.....	101
8	Seznam pramenů.....	102
9	Seznam literatury.....	103

10	Seznam zkratk	106
11	Příloha	107
11.1	Tabulka písařských rukou	107
11.2	Edice vybraných zápisů v kutnohorských registrech	107
11.3	Slovníček vybraných pojmů.....	112

1 Úvod

Bakalářská práce zabývající se korespondencí královského města Kutné Hory s východočeskými věnnými městy v období 1575 - 1620 je výsledkem pramenného výzkumu. Práce obsahuje 190 dohledaných zápisů pocházející z čtyř městských kutnohorských register z let (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), 1581 - 1588, 1601 - 1614 a 1612 - 1620. Ve Státním okresním archivu Kutná Hora jsou však uloženy jako Knihy kopiářů z let (1545) 1571 - 1584, 1581 - 1588, 1601 - 1614 a 1612 - 1620. Proto jsou všechny ukázky z kutnohorských register citovány podle archivního uložení, tedy jako knihy kopiářů. Pojmy registra a kopiáře bývaly často zaměňovány. Registra a kopiáře sloužili pro vnitřní potřebu kanceláře. Registra jsou kancelářské knihy, do nichž byly opisovány v úplnosti (in extenso) či ve zkráceném (registovém) znění listiny vydané. Poskytovaly tak možnost ověření, jestli daná listina byla v kanceláři skutečně vydána. Taktéž na základu zápisu v registrech bylo možné vydat ověřený opis, který nahrazoval ztracený originál. Naproti tomu kopiář byla taktéž kancelářská kniha, ale obsahující opisy dokumentů různých vydavatelů, které byly určeny jednomu příjemci (nebo jeho právním nástupcům). Byly vedeny za účelem zachycení právních nároků a závazků obsažených v originálu, ale samy zápisy neměly právní platnost, jako tomu bylo u register.

Tato práce přináší popis prostředí, ve kterém se korespondence uskutečňovala a je zaměřena pouze na jednosměrnou korespondenci, která je zkoumána zvláště po stránce obsahové. Tedy má nám přiblížit o čem si psala Kutná Hora s Hradcem Králové, Chrudimí, Jaroměří, Dvorem Králové, Poličkou, Trutnovem a Vysokým Mýtem. Dále studie diplomaticky a paleograficky rozebírá použité prameny. Pro správný diplomatický a paleografický popis jsem se řídila následovnou literaturou: *Česká diplomatika do r. 1848* od prof. PhDr. Jindřicha Šebánka, DrSc., prof. PhDr. Zdeňka Fialy, DrSc. a prof. PhDr. Zdeňky Hledíkové, CSc.; *Dějiny správy v českých zemích: Od počátků státu po současnost* od Mgr. Jana Dobeše, prof. PhDr. Zdeňky Hledíkové, CSc. a prof. PhDr. Jana Janáka, CSc.; *Česká středověká paleografie* od Doc. PhDr. Hany Pátkové, PhD. a v neposlední řadě *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí* od PhDr. Jany Vojtíškové PhD.

Obsah korespondence zachycuje registrová edice jednotlivých zápisů a na základě jejich obsahu byla vytvořena jejich typologie. V příloze této práce se nachází seznam vybraných pojmů, tabulka písářských rukou a edice vybraných ukázek zápisů ze všech čtyř register. Tato práce by měla být příspěvkem pro regionální historii zachycující běžné problémy meziměstských vztahů v daném čase a místě, taktéž i osudy některých jednotlivců a reflektování tehdejší politické scény a její vliv na okolí.

2 Prostředí královských měst v době předbělohorské

2.1 Instituce královských věnných měst

Instituce královských věnných měst se začala formovat od počátku 14. století. Královská proto, protože patřila králi a věnná z toho důvodu, že je král odkázal své manželce/královně jako věno. Města byla pro královnu politickou oporou v dobách zápasů o trůn a po smrti krále významným zdrojem příjmů jako vdovské věno. Avšak královna neměla právo věnná města zastavovat ani prodávat. V případě, že věnná města nepatřila žádné královně, opět spadala pod správu krále.¹² Ekonomický a politický význam měst rapidně upadal po bitvě na Bílé hoře (1620) a jejich právní forma definitivně zanikla po vzniku samostatné československé republiky roku 1918.³

Zprvu se jednalo o tato města: Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Jaroměř a Polička (1307). Později k nim také přibyla tato: Mělník (1363), Dvůr Králové a Trutnov (1400), Teplice v Čechách⁴ (1467) a Nový Bydžov (1569). Tato města pak byla zdrojem důchodů pro královnu. Za panování Anny Tyrolské (1616 - 1618) činily příjmy ze všech věnných měst královně 620 kop grošů míšeňských. Z toho platil nejvyšší berní (těž šosovné) Hradec Králové ve výši 131 kop grošů, Chrudim 127 kop, Vysoké Mýto 100 kop, Jaroměř 80 kop, Polička 40 kop, Dvůr Králové 24 kop a Trutnov 20 kop grošů míšeňských.⁵ Výše berně se odvíjela od hospodářské úrovně jednotlivých měst. Jak na tom byla města ekonomicky v roce 1547 nám dokazují i sankce, které byly na města uvaleny po stavovském odboji Ferdinandem Habsburským. Hospodářsky nejlépe na tom byl Hradec Králové, proto mu z východočeských věnných měst byla uvalena i nejvyšší pokuta ve výši 8 000 kop grošů míšenských. Druhou nejvyšší pokutu 2 000 kop grošů míšenských platilo Vysoké Mýto a Jaroměř. Chrudimi byla vyměřena pokuta ve výši 1 000 kop grošů míšenských. Po 500 kopách grošů míšenských platila Polička a Dvůr Králové. Vůbec nejhůře na tom byl Trutnov. Ten byl znovu zastaven a věnným městem se opět stává až roku 1591.

¹ Heslo *věnná města česká*, in: Ottův slovník naučný, sv. XXVI, Praha 1907, s . 546.

² Jaroslav PROKOP, *Sdružení královských věnných měst*, Novobydžovský zpravodaj č . 4 , ročník XXVI 1999, s . 2 .

³ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Jan JANÁK, Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s . 214.

⁴ Pouze do roku 1475, kdy královna Johana z Rožmitálu zemřela. Její syn Hynek z Münsterberku poté město prodal.

⁵ Dagmar KRŠKOVÁ, *Královnyn a jejich věnná města*, Dvůr Králové nad Labem 2001, s . 15.

Královnami věnných měst byly: Eliška Rejčka (*1286, 1305 - 1335, manžel Václav II. a Rudolf I.); Anna Falcká (*1329, 1349 - 1353, manžel Karel IV.); Anna Svidnická (*1339, 1353 - 1362, manžel Karel IV.); Eliška Pomořanská (*1346, 1363 - 1393, manžel Karel IV.); Žofie Bavorská (*1376, 1399 - 1421, manžel Václav IV.); Barbora Celská (*1390, 1437 - 1451, manžel Zikmund Lucemburský); Johana z Rožmitálu (*1430, 1458 - 1475, manžel Jiří z Poděbrad); Marie Habsburská (*1505, 1522 - 1531, manžel Ludvík Jagellonský); Anna Jagellonská (* 1503, 1531 - 1547, manžel Ferdinand I.); Marie Španělská Rakouská (*1528, 1562 - 1581, manžel Maxmilián II.); Anna Tyrolská (* 1585, 1616 - 1618, manžel Matyáš Habsburský); Eleonora Toskánská Mantovská (*1598, 1627 - 1655, manžel Ferdinand II.)⁶

Do hlavního výzkumu nebyla zařazena města Mělník a Nový Bydžov. Mělník z důvodu jeho zeměpisné polohy a Nový Bydžov, pro nějž nebyl dohledán žádný zápis, resp. koncept misivu v kutnohorských registrech.

První zmínky o věnných městech máme z doby panování Václava II., který své druhé manželce Elišce Rejčce⁷ daroval příjmy z měst Hradce Králové,⁸ Vysokého Mýta, Chrudimi, Poličky a Jaroměře. Toto následně stvrdil o dva roky později Elišky druhý manžel Rudolf Habsburský roku 1307.⁹ Do vojenského dění města poprvé vstoupila po smrti českého krále Rudolfa Habsburského († 1307). Na uvolněný trůn se hlásili ihned dva adepti. Jindřich Korutanský, manžel Anny Přemyslovny a Fridrich Sličný, bratr zemřelého Rudolfa. Německé vojenské posádky byly vpuštěny do věnných měst s velikou nelibostí, a proto po královně na oplátku požadovala posílení svých hospodářských a politických pozic. Avšak většina české šlechty podporovala Jindřicha, proto se nakonec Fridrich vzdal nároku na český trůn a ze země i s vojskem odtáhl. Věnným městům byla roku 1308 potvrzena dosavadní privilegia¹⁰ a královna si za své sídlo zvolila Hradec Králové. Po roce 1400 byla věnná města přiřknuta královně už při svatbě, v případě, že nebyla žádná královna/vdova. Od této doby na věnná města

⁶ Heslo *věnná města česká*, in: Ottův slovník naučný, s. 346 - 347.

⁷ Taktéž známá jako Alžběta Polská.

⁸ Tehdy ještě Hradec nad Labem.

⁹ Heslo *věnná města česká*, in: Ottův slovník naučný, s. 346.

¹⁰ Městům v rámci privilegia bylo umožněno nakupovat kutnohorské stříbro, které do té doby náleželo královskému urburéři.

dohlížel královnou jmenovaný zvláštní královský podkomoří¹¹, jehož pravomoc byla vymezena zemským soudem a královský hofrychtář, který dohlížel na správné plnění povinností města. Královský podkomoří dohlížel na správu věnných měst jen v případě úmrtí královny nebo odejmutí královniných pravomocí nad městy králem. V tomto případě města spadala pod dohled královského podkomořího a šosovné původně odváděné královně spadalo do královské pokladny.¹²

Královská města včetně těch věnných byla pro panovníka důležitá i z vojenského hlediska. Ať už se jednalo o možný odvod vojáků, o sklad zbraní (Vysoké Mýto, Hradec Králové) nebo vybudování z města pevnostní bod (Polička).¹³ Během husitské revoluce byla věnná města pod správou a vlivem husitské ideologie. Některá města se zpočátku bránila (Chrudim, Jaroměř) a jiná přešla na utrakvistickou víru téměř hned (Vysoké Mýto, Trutnov). Zpět pod správu podkomořího se tak města vracejí až po skončení husitské revoluce. Tato revoluce vynesla města až do zemského sněmu, kde se stávají jedním ze zemských stavů s hlasovacím právem. Díky zatlačení pozice královského rychtáře během husitských válek dochází k dotvoření městské samosprávy, která měla již své kořeny před revolucí. Význam měst vzrostl jak po politické tak i hospodářské stránce, který ještě v dalších desetiletích stoupal. První otřes, který byl jakým si předstupněm horších událostí, byl zápas měst se šlechtou za vlády Jagellonců. Šlechta se snažila města jak po politické, tak i hospodářské stránce co možná nejvíce oklestit. Které nakonec vyvrcholilo roku 1517 Svatováclavskou smlouvou. Jednalo se o jakýsi kompromis mezi těmito zneprátelenými tábory. Měštům byla potvrzena práva na sněmech jakožto třetí stav a na oplátku se výrazně prosazuje tzv. hospodaření šlechty ve vlastní režii.¹⁴

Skutečná pohroma pro města přichází až s nástupem Habsburků na český trůn (1527) a především pak osudné roky 1547 a 1618-20. V prvním stavovském odboji panovník potrestal města výrazným zásahem do jejich samosprávy, kterou se Ferdinand I. snažil omezovat již od chvíle, kdy mu na hlavu byla nasazena svatováclavská koruna. Jednalo se především o hospodářská opatření, kdy byl městu odejmut pozemkový

¹¹ A roku 1603 zůstala trvale pod správou zvláštního královského podkomořího, tzn., že se věnná města již nevracela pod správu královského podkomořího, i když nebyla zrovna žádná královna. Zvláštní královský podkomoří se stal trvalou organizační složkou.

¹² Heslo *věnná města česká*, in: Ottův slovník naučný, s. 346 - 347.

¹³ František HOFFMANN, *Středověké město v Čechách i na Moravě*, Praha 2009, s. 65 - 66.

¹⁴ Zdeněk HLEDÍKOVÁ, Jan JANÁK, Jan DOBEŠ, *Dějiny správy*, Praha 2007, s. 86 - 216.

majetek, odevzdání městských a zádušních důchodů králi a nově zavedená daň z piva, tzv. posudné. Panovníkova opatření byla natolik drastická, že velkému množství měst hrozil ekonomický úpadek, a proto během pár let byly městům některé statky navraceny a stejně tak i městské a zádušní důchody. Vedle těchto sankcí je do města dosazen královský rychtář, který měl ve městě působit jako zástupce krále a dohlížet na tamější správu. Od roku 1548 je zřízen apelační soud pro Čechy, ke kterému byla směřována všechna odvolání od městských soudů. S tím souvisí i nová kodifikace městského práva sestavená v roce 1569 Pavlem Kristiánem z Koldína. S přijetím této kodifikace nejvíce nesouhlasila města, která se do této doby řídila právem magdeburským. Nejpozději však všechna města, pod pokutou při neakceptování kodifikace, se jí řídila od roku 1579.¹⁵ Po bitvě na Bílé hoře (1620) byla města opět sankciována a ještě tvrději. Navíc po třicetileté válce na tom byla města velmi špatně, jak po stránce hospodářské i psychické.¹⁶

2.1.1 Dvůr Králové nad Labem

O městě se prvně dozvídáme z vyprávění, ve kterém královédvorskou krajinou procházeli franští kupci, kteří zde byli oloupeni a pobiti za doby vlády Dagobertovi. Dvůr tehdy nesl označení Curia¹⁷, od 14. století také Hof nebo Dvuor. Bohužel stejně jako u Chrudimi nevíme, kdy byla osada povýšena na město. Přídomek Králové získalo město až roku 1400, kdy se tak řadí k dalším královským věnným městům.

Do Dvora se vstupovalo čtyřmi branami, a to Hořejší, Dolejší, Hradišťskou a Šindelářskou. Stejně tak se nazývala i předměstí, ke kterým patřila ještě tato předměstí Vorlech, Podhart a Podstráně.¹⁸ Hlavní cesty od vstupních bran vedly na náměstí pravidelného půdorysu. V severozápadním nároží náměstí se tyčila dřevěná radnice, kterou v roce 1572 zničil požár, a proto byla na místě té původní postavená nová radnice z kamene.¹⁹

¹⁵ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 393 - 401.

¹⁶ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Jan JANÁK, Jan DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 217 - 220.

¹⁷ Slovo *curia* pochází z latiny a podle Antonína Vítáka takto Římané označovali místo, kde zasedal senát. V přeneseném slova smyslu lze tak slovo curia označit za radnici, též sídlo vládnoucího knížete.

¹⁸ Heslo *Dvůr Králové nad Labem*, in: Ottův slovník naučný, sv. VIII, Praha 1888, s. 285 - 286.

¹⁹ Pavel JANOUŠEK, *Zmizelé Čechy: Dvůr Králové nad Labem*, Praha - Litomyšl 2006, s. 11.

Mezi významné stavby patří kostel Povýšení svatého Kříže, který byl první církevní stavbou na území města. Ještě v době předbělohorské byl tento kostel dřevěný. První písemná zmínka je z roku 1465. Další důležitou sakrální stavbou byl trojlodní kostel svatého Jana Křtitele postavený v gotickém slohu v letech 1399 - 1400 v místech, kde původně stála románská bazilika z 13. století. K výstavbě došlo na popud manželky Václava IV. Žofie Bavorské, která zde ráda pobývala v letních měsících. Měšťané se před kodifikací městského práva provedenou právníkem Pavlem Kristiánem z Koldína roku 1579 řídili právem magdeburským.²⁰

Ve Dvoře se k roku 1567 nacházelo 153 domů a o pět let později to bylo dokonce o 50 domů méně. Důvodem byl rozsáhlý požár, při kterém téměř celé město lehlo popelem.²¹ Počet obyvatel lze odhadnout na základě počtu a velikosti domů v jednotlivých městech. Tento odhad je však méně přesný, neboť lze předpokládat, že v jednotlivých obdobích se i značně měnil počet osob žijících v jednom domě. Otto Placht proto stanovil, že se počet obyvatel na jeden dům ve městech v domě předbělohorské pohyboval okolo 6.²² Dvůr se tak řadil k menším městům a jednalo se o ryze české město.²³

Hospodářskou stránku města je obtížné zrekonstruovat, neboť se nám v důsledku častých požárů ve městě dochoval jen zlomek pramenů. Ztráty zaznamenáváme i u listinného materiálu. Ke Dvoru Králové se nenachází takové množství kvalitní a vědecky hodnotné literatury zaměřující se na středověké a raně novověké dějiny města jako např. u Hradce Králové, Trutnova, Vysokého Mýta aj. Z dochovaného zlomku pramenů lze předpokládat, že již v 16. století jsou ve Dvoře zastoupena základní řemesla s převahou řemesel zaměřené na textilní obor. V okolí se pěstoval len, a proto se ve městě dařilo textilnímu odvětví, kam patřili např. tkalci, barvíři, jircháři nebo koželuži. Vedle toho se zde vedlo lesnictví, rybníkářství a pivovarnictví, které město provozovalo od konce 14. století za Václava IV. Městu totiž kopcovitá krajina nenabízela výraznějšího hospodářského využití.²⁴

²⁰ Heslo *Dvůr Králové nad Labem*, in: Ottův slovník naučný, s. 286.

²¹ V Otově slovníku naučném se uvádí rok 1570.

²² Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16. - 18. století*, Praha 1957, s. 37 a 160.

²³ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 311.

²⁴ Pavel JANOUŠEK, *Zmizelé Čechy*, s. 10 - 11.

V 15. století, v době husitských válek se Dvůr vzdal bez boje husitům a o dva roky později zástupci města složili slib věrnosti Zikmundu Lucemburskému, králi českému. Hned rok poté byla opět obnovena instituce královských věnných měst, kam se i nadále řadil Dvůr Králové nad Labem.²⁵ Za vlády Vladislava Jagellonského si Dvůr vydobyl mnohá práva a privilegia. Avšak s nástupem Habsburků na český trůn se hospodářská situace Dvora Králové výrazně proměnila. Prvním velkým zásahem byl pro město rok 1547, kdy došlo k bitvě u Mühlberku v tzv. Šmalkaldské válce. Tehdy čeští stavové odmítli králi pomoci v této válce, nejvíce to však v tomto stavovské povstání odnesla města. Výjimkou nebyl ani Dvůr Králové, kterému král odebral všechna privilegia, veškeré úpisy i kupní listy, obecní statky a taktéž všechna cla, kdy užítky z nich byly přenechány králi. Ještě ten rok byl Dvoru navrácen téměř všechn majetek zpět. Královédvorští taktéž museli zaplatit pokutu 500 kop grošů míšenských, a byl jim ustanoven královský rychtář jakožto zástupce krále.²⁶ Roku 1548 Ferdinand I. zřídil radu nad apelacemi²⁷, jakožto odvolací instance pro všechny městské soudy.

Další velká rána přišla během let 1618 - 1620, kdy se Dvůr postavil na stranu povstání. Po porážce stavů na Bílé hoře z roku 1620 začal Ferdinanda II. tvrdě trestat odpůrce. Dvoru byl opět zkonfiskován všechn majetek. Před konfiskací k městu náleželo: manství Podhoří s dědinami, 30 záhonů, 2 rybníčky, loukou a s příslušenstvím; vsi šosovní Verdek, Filířovec, Novoles a Lipnice; dále ves Záboří s rolemi, lukami a loukou řečená Podstranská.²⁸

2.1.2 Hradec Králové

Hradec Králové se nachází ve východních Čechách na soutoku řek Labe a Orlice. Již na přelomu 9. a 10. století zde vzniklo slovanské hradiště, které se po vyvraždění Slavníkovců stalo opěrným bodem přemyslovské moci.²⁹ Hradec byl

²⁵ Antonín Konstantin VÍTÁK, *Dějiny královského věnného města Dvora Králové nad Labem*, Praha 1867, s. 25 - 26.

²⁶ Tamtéž, s. 34 - 43.

²⁷ Též apelační soud.

²⁸ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, část II., Praha 1883, s. 1062.

²⁹ Marie HOMOLOVÁ, Petr BAŽANT, Petr FREIWILLIG, *Historická města Čech a Moravy*, Praha 2011, s. 92.

součástí tzv. hradské soustavy.³⁰ Od 12. století se zde nachází purkrabský soud a arcijáhensství. Jako úředník držel Hradec Jaromír, syn Boleslava II., poté Soběslav, bratr Vladislava I., a nakonec Oldřich, bratranec Vladislava II. Za vlády Přemysla Otakara I. je již Hradec městem.³¹ Dokládá nám to listina z roku 1225, v níž je Hradec již královským městem.

Královna Eliška Rejčka, vdova po Václavu II. a Rudolfu Habsburském, si zvolila Hradec za své sídelní město, čímž získalo přídomek Králové. Hradec Králové se tak stává dalším královským věnným městem.³² Vstup do města umožňovaly čtyři brány: Pražská zvaná Stará, Mýtská, Slezská též Nová a dvě fortny Soukenická a Rybářská. Na západě u Labe se nacházelo Pražské předměstí a na východě u Orlice Mýtské předměstí. Na rohu pravoúhlého Velkého náměstí a Špitálské uličky stála stará rychta. Jednalo se o původní centrum městské správy, které bylo nahrazeno ve 14. století radnicí³³, která se nacházela vedle farního kostela v zadním průčelí Velkého náměstí.³⁴ Od roku 1418 se městská rada scházela pravidelně v radnici.

Dominantou města se stal gotický farní kostel sv. Ducha, jehož výstavba je spjata s královnou Eliškou Rejčkou. Tyčil se v západní části města již od roku 1307. Stejně tak v tomto období dochází k výstavbě hradu³⁵, který byl značně poškozen za Jana Lucemburského a následně opraven za Karla IV.³⁶ Kostel sv. Klimenta je podle kronikářů pokládán, avšak mylně, za jeden z nejstarších kostelů v Čechách. Zmínku o této stavbě nacházíme z roku 1134 v kronice Opatovického kláštera. Roku 1260 byla na místě tohoto dřevěného kostela vystavena gotická kaple. Postupem času již kaple sv. Klimenta kapacitně nestačila, a proto došlo na počátku 14. století k výstavbě kostela sv. Ducha.³⁷

³⁰ Jednalo se o soustavu raně středověkých hradišť, budovanou za Boleslava I. Tato soustava měla organizačně a správně zajišťovat přemyslovské panství nejdříve v Čechách a od první poloviny 11. století i na Moravě. Hradská soustava byla dotvořena v období vlády Břetislava I. a fungovala až do první poloviny 13. století.

³¹ Heslo: *Hradec Králové*, in: Ottův slovník naučný, sv. XI, Praha 1897, s. 739.

³² Marie HOMOLOVÁ, Petr BAŽANT, Petr FREIWILLIG, *Historická města*, s. 92.

³³ Nejstarší písemná zmínka o existenci radnice pochází z roku 1408.

³⁴ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850. Díl I. /1*, Hradec Králové 1996-1997, s. 41 - 44.

³⁵ Purkrabí se objevuje v listinách na počátku 14. století. Jak hrad vypadal, se dozvídáme z kresby J. Willenberga z roku 1602 nebo také na perokresbě F. B. Wernera z roku 1740.

³⁶ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce*, díl I. /1, s. 49 - 50.

³⁷ *Hradec Králové – Kaple sv. Klimenta s "Bílou" Věží*, in: Soupis památek, 19. Politický okres královéhradecký, Praha 1904, s. 59 - 61.

Roku 1339 postihl Hradec ničující požár, kterému neunikl kostel sv. Ducha ani kaple sv. Klimenta.³⁸ Od 16. století sloužila kaple jako sklad obilí, soli či zbraní. Roku 1574 došlo ke zbourání jihozápadního rohu kaple, k níž byla přistavena Bílá věž.³⁹ Ta se stala další dominantou města nacházející se v samotném centru na jihozápadní straně Velkého náměstí. Věž byla roku 1581 opatřena zvonem zvaný Augustin, který se co do velikosti stal v té době druhým největším zvonem v zemi hned po svatovítském zvonu Zikmund.

Nyní se zaměříme na městské právo, kdy se Hradec řídil právem magdeburským. Jeho odvolací stolicí byly Litoměřice, avšak Hradec sám byl jakousi odvolací stolicí pro určitá města, která v porovnání s Hradcem nebyla tak politicky činná nebo hospodářsky rozvinutá a samozřejmě se musela řídit stejným právem jako jejich odvolací stolice, tj. Hradec Králové. Byla to např. Chrudim, Litomyšl, Broumov, Kladsko, Nový Bydžov, Náchod, Dobruška aj.⁴⁰ Od roku 1579 se pak Hradec řídí Koldinovými právy a ztrácí tak postavení odvolací stolice, díky zřízení Apelačního soudu (1548). Co se týká počtu obyvatel v předhusitském Hradci, tak z dochovaných pramenů je velmi těžké stanovit přesný počet i složení obyvatel. Badatelé odhadují 4 000 - 5 000 obyvatel, kdy ve městě převažoval český živel. Avšak oba národy jak Češi, tak Němci žily ve městě i na předměstích celkem ve shodě.⁴¹ Od 2. poloviny 16. století dochází k nárůstu počtu obyvatel, který se odhadoval na 7 000 - 8 000. K roku 1567 se v Hradci Králové nacházelo 781 domů⁴². Město se tak řadilo k velkým středověkým městům.⁴³

Jednotlivá řemesla na ochranu svých zájmů vytvářela tzv. cechy. Ty se v Hradci objevují již od počátku. Nejorganizovaněji vystupoval cech soukeníků, dále zde byly cechy řezníků, pekařů, tkalců, koželuhů, sladovníků a ševců. Od 15. století se zde také objevují organizace rybářů, kamnářů, prkenářů, řemeslníci pracující s železem či jinými kovy nebo mlynáři. Taktéž se zde objevují specializovaná řemeslná odvětví, jako např. brnění, helměři, výrobci kuší, nožíři, mečíři aj., která svědčí o velikosti města. Jednotlivá řemesla pracovala především pro potřeby místního trhu a blízkého okolí.

³⁸ Další škody přišly v době husitství. Opět došlo k poničení kaple, ve které se konaly bohoslužby pro Čechy. Odtud název Česká kaple. Pro Němce se bohoslužby konaly v kostele sv. Ducha.

³⁹ *Hradec Králové – Kaple sv. Klimenta s "Bílou" Věží*, in: Soupis památek, s. 59 - 61.

⁴⁰ Tamtéž, s. 52.

⁴¹ Tamtéž, s. 60 - 62.

⁴² Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce, díl I. /1*, s. 202 a 350.

⁴³ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 311.

Jen v případě hradeckého sukna se jednalo o dálkový obchod, jakožto zboží běžné spotřební jakosti.⁴⁴ Dalším zdrojem peněz pro město byly trhy. Na výroční trhy se sjížděli kupci z širokého okolí. Velmi důležitý byl výroční trh postní. Dále sem patřily zvláštní trh na vlnu, konaný v sobotu před svátkem sv. Jiří a průběžné trhy s dobyt看em.

Co se týká husitských válek v 15. století, Hradec byl na straně radikálních husitů, a to díky knězi Ambrožovi. Byl to radikální stoupenec kalicha, který vládl ve městě pevnou rukou až do března roku 1437. Město se vzdalo Zikmundu Lucemburskému až tři roky po porážce u Lipan, poté co zbavili kněze jeho vlivu a postavení.⁴⁵ Osudné se stalo Hradci neúspěšné protihabsburské povstání z roku 1547, kdy bylo město vydáno na milost a nemilost panovníkovi. Ten udělil Hradci pokutu ve výši 8 000 kop grošů míšenských, byly městu zabaveny privilegia, veškerý pozemkový statek a dokonce muselo být vydány veškeré městské zbraně. Postupně byla městu navracena některá privilegia, zabavené zádušní platy, majetek špitálů taktéž bylo městu vráceno 6 vsí. Od roku 1559 bylo Hradci povoleno zakoupit svobodné zemské statky.⁴⁶

Město se začínalo postupně zotavovat, především díky primasovi Martinu Cejpovi z Peclínovce. Za jeho působení na radnici došlo k renesanční přestavbě města, k novému dláždění, úpravě radnice, opevnění, stavbě školy, Pražské brány a Bílé věže. V říjnu roku 1619 se Hradec otevřeně postavil na stranu stavovského povstání, což po porážce na Bílé hoře znamenalo pro město děsivou pohromu v podobě třicetileté války. K Hradci před konfiskací patřilo: vesnice Rusko s dvorem poplužním, Skaličky a Piletice; dále vsi Lohenice, Předměřice, Všestary, Plotiště, dvory kmetců ve Světí, Lhotka za šibenicí, Lhotka za Malšovicemi, Kluky, dědiny nad Hrašovským dvorem, řečené Kukleny s rybníky, lesy a vším příslušenstvím, Třebes, Březhrad, Plačice, Vlčkovice, Roudnička, Hříbsko; taktéž rybníky Roudnický a Březhradský s lesem, Datlík, Cikán, Vyskyt, Břízský (Bejštský), Vražďovský, Nový a nakonec statek Plotišťský, dvůr a ves s příslušenstvím.⁴⁷

⁴⁴ Tamtéž, s. 56 - 57.

⁴⁵ Marie HOMOLOVÁ, Petr BAŽANT, Petr FREIWILLIG, *Historická města*, s. 92 - 94.

⁴⁶ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850. Díl I. /2*, Hradec Králové 1996-1997, s. 194 - 199.

⁴⁷ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1070 - 1071.

2.1.3 Chrudim

První doklad o Chrudimi máme z Kosmovy kroniky, kdy v roce 1055 český kníže Břetislav I. při svém vojenském tažení zemřel u Chrudimi. Tehdy se jednalo o hradiště, které se proměnilo v pravé středověké město až za Přemysla Otakara II. Kdy se Chrudim stala městem přesně nevíme, neboť se nám nedochovala zakládací listina.⁴⁸ Co víme určitě je, že od roku 1305 se stává Chrudim královským věnným městem.

Do města se vstupovalo dvěma branami Horní a Dolní či dvěma brankami zvané Pardubská fortna a Tmavá fortna neboli „Myší díra“, které byly určeny pro pěší. Hlavní tepny od bran vedly na náměstí čtvercového půdorysu. Na severní straně náměstí se honosila radnice, která roku 1547 vyhořela. K přestavbě došlo až roku 1560 v renesančním⁴⁹ slohu.⁵⁰ Radnice měla mohutné sklepy, v nichž bylo dříve umístěno útrpné právo a městský archiv s privilegiemi města. Na náměstí se dominantou města stal kostel Nanebevzetí Panny Marie. S výstavbou se začalo po vypuknutí požáru někdy v první třetině 14. století, kdy oheň zcela pohltil předchozí dřevěný kostel. Jednalo se o trojlodní bazilikální gotický kostel s románskými základy. Kostel měl již od začátku dvě věže⁵¹, které měly rozdílnou výšku i tvar. Ke kostelu ještě patřil Dominikánský klášter, jehož základy se pokládají k roku 1295. Avšak jak kostel, tak i klášter utrpěly značné škody během husitských válek.

K Chrudimi náležel i hrad, ze kterého se nám dochovaly jen nepatrné zbytky, důvodem jeho zániku byl pravděpodobně onen katastrofální požár. Mezi další chrudimské kostely patřilo: kostel sv. Kříže z 2. poloviny 14. století, kdy je uváděn jako farní; kostel sv. Kateřiny z 15. století, kostel avšak nevyhovoval církevním požadavkům, co se týkalo orientace oltáře a kostel sv. Michala Archanděla založený roku 1518.⁵² Četnost církevních staveb ve městě dokazuje postupné rozrůstání obyvatelstva a jeho požadavků.

⁴⁸ S určitostí víme, že to bylo před rokem 1276. Obvykle se uvádí rok 1263 (Stará Chrudim od Jiřího Charvát). V Ottově slovníku naučném se uvádí rok 1253.

⁴⁹ V průběhu let došlo k další přestavbě do barokního slohu. Dnes je tato radnice označována jako Stará radnice.

⁵⁰ Karel KIBIC, *Historické radnice*, Praha 1988, s. 53.

⁵¹ Jižní věž byla s dřevěným ochozem pro trubače, proto se nazývala Trubačka, severní věž se jmenovala Černá.

⁵² Jiří CHARVÁT, *Stará Chrudim*, Chrudim 1991, s. 15 - 33.

Chrudimští se zprvu řídili magdeburským právem.⁵³ Od roku 1579 se začali řídit Koldinovými právy. Podle dochovaných pramenů se ve městě nacházelo 615 daňových poplatníků a z toho 548 bylo řemeslníků.⁵⁴ K roku 1567 se uvádí na 482 domů. Chrudim se tak řadila ke středně velkým městům.⁵⁵ Městem protéká řeka Chrudimka, která zásobovala městské kašny a díky níž bylo možné provozovat pivovarnictví. Taktéž zde existovalo v 15. století nejméně 6 mlýnů. Nejvíce se rozmohla řemesla pekařská, řeznická, kovářská, hrnčířská, truhlářská, krejčovská, bednářská a mlynářská, ale také mečířská a zbrojářská. Taktéž od 60. let 15. století a především pak v století následujícím se rozvíjí oblast vinařství. Vinicím Vlčí hora, Pumberka⁵⁶ a Na skřivankách přišel konec v důsledku událostí po Bílé hoře. Vinice byly neobdělávané, a tak začalo vinařství postupně upadávat.⁵⁷ Ještě před husitskou revolucí nabylo ve městě největšího významu soukenictví, které provozovalo převážně německé obyvatelstvo⁵⁸. K roku 1400 je doloženo 150 soukeníků a chrudimské sukno bylo jako jedno z mála vyváženo exportně.⁵⁹ Nyní se zaměříme na období husitské revoluce.

Během husitských válek se zprvu Chrudim staví proti. Dokonce na náměstí upalují jednoho z vůdců tábořského bratrstva kněze Jana Hromádku. Avšak ještě téhož roku (1421) bylo město dobyto Janem Žižkou.⁶⁰ Ten kdo nechtěl přistoupit na utrakvistickou víru, byl nucen zanechat všechnen majetek ve městě a odejít. Dochází tak především k odlivu německého obyvatelstva a k počestění města. Od počátku zřízení krajů se stává Chrudim krajským městem chrudimského kraje a to až do roku 1850.⁶¹

Za vlády Vladislava Jagellonského až do poloviny 40. let 16. století se městu dařilo. Dokonce si chrudimští vymohli třetí výroční trh konaný na sv. Barboru.⁶² Poměrně klidný vývoj města byl narušen až vládou rodu Habsburků. Osudný se stal rok 1547, kdy se Chrudim postavila na stranu odboje, za co byla následně Ferdinandem potrestána. Městu byly odňaty veškeré statky a privilegia, taktéž musela Chrudim

⁵³ Heslo *Chrudim*, in: Ottův slovník naučný, sv. XII., Praha 1897, s. 419.

⁵⁴ Ivo ŠULC, *Zmizelé Čechy: Chrudim*, Praha - Litomyšl 2010, s. 9.

⁵⁵ Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba*, s. 160.

⁵⁶ Nebo také Pumberka.

⁵⁷ Jiří CHARVÁT, *Stará Chrudim*, s. 34 - 46.

⁵⁸ Jednalo se především o Němce z Horního Slezska, kteří sem byli povoláni a udrželi se zde až do husitské revoluce.

⁵⁹ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 237 - 240.

⁶⁰ Karel SOKOL, František RŮŽIČKA, Jiří PERTL, *700 let Chrudimě*, Chrudim 1963, s. 1 - 2.

⁶¹ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Jan JANÁK, Jan DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 67.

⁶² Karel LÁBNER, *Listář Královského věnného města Chrudimi: Privilegia městská a listy králů českých*, část. 1, Chrudim 1900, s. 42.

zaplatit pokutu 1 000 kop grošů míšenských.⁶³ Později byly městu některé výsady navráceny, avšak dřívější blahobyť se městu již nevrátil. Další rána přichází v roce 1562, kdy téměř třetina obyvatelstva zemřela na následky moru. Sotva se město částečně zotavilo, přišla další pohroma v podobě Bílé hory. Chrudim se postavila na stranu stavovského povstání, za což byla následně Ferdinandem II. potrestána. A to nejen zkonfiskováním majetku nebo odchodem evangelického obyvatelstva, ale také útrapami během třicetileté války.⁶⁴ Před konfiskací k městu náleželo: dvůr poplužní Pouchobrad s krčmou a příslušenstvím; vsi Pohled, Topoly, Vestec, Kotčí s dvěma krčmami výsadními, Vlčnov s krčmou výsadní, dědinami, šlejférnou a krčmou; dvůr kmeců ve vsi Chrbokově s krčmou výsadní a kolaturou⁶⁵ sv. Václava; dále pustiště Košice, les řečený Hůra (Hora), rybník Rohlík s lukami, háj Vokrouhlík s dědinami, lukami a řekou, vrch řečený Kostnice, pustiště při vrchu Pomberku s platem k záduší špitálu městského; důchody z předměstí sv. Kateřiny k obci a špitálům sv. Kateřiny a sv. Jana.⁶⁶

2.1.4 Jaroměř

První zmínka o Jaroměři je k roku 1126 v Letopisu tzv. Kanovníka vyšehradského, kde se mluví výhradně o hradu, ve kterém byl vězněn Břetislav, syn Břetislava II., svým strýcem Soběslavem I.⁶⁷ V podhradí vzniká nejpozději v druhé polovině 13. století osada, která byla povýšena na město za Přemysla Otakara II. Listina z roku 1298 vydaná Václavem II. již mluví o Jaroměři jako městu a listina z roku 1307 potvrzuje Jaroměři městská práva a taktéž se Jaroměř stává královským věnným městem stejně jako Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto a Polička.⁶⁸

⁶³ Josef CEREGHETTI, *Historia Chrudimska w niź se wipisuge počátek Města Chrudimě*, Chrudim 2005, s. 21.

⁶⁴ Karel SOKOL, František RŮŽIČKA, Jiří PERTL, *700 let*, s. 2.

⁶⁵ Farnost, farní obvod.

⁶⁶ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1088 - 1089.

⁶⁷ Václav HALÁK (ed), *Jaroměř 1126 - 1976*, Jaroměř 1976, s. 10.

⁶⁸ Tamtéž.

Městu náležela čtyři předměstí, a to Horní a Dolní Dolce, Jakubské a Pražské předměstí. Do města se vstupovalo dvěma branami Západní, též zvaná Pražská a Východní brána nazývaná Náchodská. Hlavní cesty od bran vedly na náměstí oválného tvaru. Původní budova radnice nacházející se na jižní straně náměstí byla přestavěna v 16. století do renesančního slohu.⁶⁹ Dominantou města se stal trojlodní gotický chrám sv. Mikuláše vybudovaný v místě dřívějšího hradu na východní straně náměstí za Karla IV., který byl vybudován v souvislosti se založením augustiniánského kláštera Arnoštem z Pardubic⁷⁰. Menší gotický kostel sv. Jakuba na Jakubském náměstí byl rovněž založen ve 14. století. Obě stavby v důsledku husitské revoluce utrpěly značné škody, a proto v 16. století musely být zrestaurovány. Jaroměřští měšťané se před Koldinovými právy (1579) řídili právem pražským.⁷¹ Vzhledem k nedostatečnému zdroji historických pramenů, nebylo možné stanovit přesný počet obyvatel města. Otto Placht ve své publikaci uvádí k roku 1567 305 domů a na základě jeho výzkumu, v kterém uvádí na 1 dům 6 osob, lze vyvodit, že se jednalo o středně velké středověké město.⁷²

Z hospodářského hlediska na tom byla Jaroměř velmi dobře. Město leží na soutoku řek Labe, Úpy a Metuje, díky tomu se nachází ve velmi úrodné krajině nazývané Zlatý prut. Tehdejší trhy na obilí byly vyhlášené po celých východních Čechách. Dokonce byla zelenina vyvážena do Německa.⁷³ Na předměstích se pak nacházeli vinice nebo ovocné sady. Nejpřednější živností bylo již od počátku pivovarnictví. Vedle toho se zde také nacházeli hlavní řemesla, jako byli řezníci, hrnčíři, ševci, krejčí, mlynáři, ale také řemesla specializovaná, např. puškaři, nožíři, mečíři, kožešníci, koželuži, jirchám či barvíři. V 16. století vynikalo soukenictví.⁷⁴ V čele města v době předhusitské stál německý kupecký patriciát.

Když vypukla roku 1419 husitská revoluce, Jaroměř se postavila na stranu Zikmunda Lucemburského.⁷⁵ Avšak roku 1421 spojená husitská vojska pražanů

⁶⁹ V roce 1670 došlo k barokní přestavbě a později ke klasicistní. Následně byla postavena nová radnice v letech 1883 – 1844.

⁷⁰ Antonín KNAPP, *Paměti královského věnného města Jaroměře nad Labem*, Jaroměř 1887, s. 10 - 11.

⁷¹ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*, Díl I . /1 , s. 52.

⁷² Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba*, s. 37 a 160.

⁷³ Heslo *Jaroměř*, in: *Ottův slovník naučný*, sv. XIII, Praha 1898, s. 88.

⁷⁴ Antonín KNAPP, *Paměti*, s. 75 - 77.

⁷⁵ Ten v dubnu roku 1420 obsadil Jaroměř a ustanovil zde hejtmanem pana Hynka z Dubé, který byl zarytým odpůrcem husitů. Pod vedením Hynka jaroměřští přepadli městečko Krčín, které vypálili a obyvatele povraždili na důkaz výsměchu husitům.

a táborů společně dobyly Jaroměř. Německý patriciát a řeholníci z kláštera sv. Augustina a sv. Dominikána byli do košil vysvěčeni a v Labi utopeni nebo upáleni.⁷⁶ Jaroměř pak zůstala na straně Tábora až do bitvy u Lipan. Po vítězství Zikmunda nad Janem Roháčem u Sionu uznali jaroměřští Zikmunda českým králem a složili mu slib větrnosti.

Za panování Vladislava Jagellonského dochází k rozkvětu města, tzv. zlatý věk. Městu byl povolen výroční trh ve středu před květnou nedělí. Získaná privilegia městu umožňovala např., že v oblasti jedné míle nikdo nesmí vařit pivo a jen to jaroměřské musí odebírat.⁷⁷ Změna nastala za doby vlády Habsburků. V 16. století se šíří mezi jaroměřskými měšťany luteránství a proto, když přišel rok 1547 se postavili na stranu odboje, aniž by tušili jaký ortel si podepsali. Panovník odebral městu veškerá privilegia, zbraně, cla, statky a z vaření piva museli králi platit zvláštní poplatek. Navíc museli zaplatit pokutu ve výši 2 000 kop grošů míšenských a byl zde dosazen královský rychtář, který měl dohlížet na klid a bezpečnost.⁷⁸ Avšak ještě ten rok panovník některá privilegia a statky (1549) městu vrátil.

Jaroměřští se jednoznačně postavili na stranu protihabsburského odboje. Finančně přispělo město na vybudování stavovského vojska a taktéž odvádělo potřebné naturální dávky. Jaroměř se neúčastnila bitvy na Bílé hoře a v listopadu 1620 zde hostili naposled „zimního krále“ Fridricha Falckého, který tudy prechal do Slezska. Jaroměř se tak vzdala bez boje a otevřela brány císařskému vojsku. Město bylo opět finančně postiženo, došlo k omezení vlastní samosprávy a k odchodu nekatolického obyvatelstva v důsledku uznání katolictví jako jediného legálního náboženství v zemi.⁷⁹ Před konfiskací k městu náležely: ves Kohoutov s rychtou, lesem, rybníčky a potokem; statek na Kopanínách, grunt, les a příslušenství; ves Hořenice.⁸⁰

⁷⁶ Václav HALÁK (ed), *Jaroměř*, s . 12 - 14.

⁷⁷ Antonín KNAPP, *Paměti*, s . 29 - 30.

⁷⁸ Další rány přišly vzápětí. O rok později bylo město postiženo velkým požárem, který téměř vše na prach proměnil. Plamenům neunikla ani radnice, ve které se nacházel celý městský archiv. Jaroměř taktéž nebyla ušetřena morovým epidemiím z let 1555, 1582 a 1599. To vše mělo za důsledek postupný úpadek města, který měl být završen dalším stavovským povstáním a následnou třicetiletou válkou.

⁷⁹ Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce*, s . 20 - 21.

⁸⁰ Tomáš V . BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s . 1096 - 1098.

2.1.5 Polička

Od 12. století při horních tocích řek Metuje, Úpy a Labe vedla obchodní stezka zvaná Hrutnovská, což byl nejspíš jeden z mnoha důvodů, proč později došlo k založení města Poličky. Ta získala svůj název odvozením od luk zvané „Na políčkách“. V průběhu 60. let 13. století tak dochází směrem na východ od Prahy k zakládání měst Kouřim, Kolín, Čáslav, Chrudim, Vysoké Mýto a Polička, jakožto hraniční bod mezi Čechy a Moravou. Jednalo se o pás královských měst, která měla sloužit jako opora královny moci a zdroj financí pro královskou komoru. Zakládací listina města Poličky byla vydaná dne 27. září 1265 Přemyslem Otakarem II. Lokátorem byl Konrád Levendorf, který se stal rovněž prvním rychtářem města.⁸¹ A od roku 1307 se stává královským věnným městem.

K městu přiléhala dvě předměstí. Na východě to bylo Horní předměstí a na západě Dolní předměstí.⁸² Vstup do města zajišťovaly čtyři brány Litomyšlská, Limberská, Kamenecká a Starohradská od nichž vedly cesty na náměstí čtvercového půdorysu. Ve středu náměstí byla na sklonku 14. století postavena radnice v gotickém slohu. Jednalo se o patrovou kamennou budovu s věží v severozápadním nároží. K dalším významným stavbám již od počátku patřil bezesporu kostel sv. Jakuba. První písemná zmínka o tomto kostele se objevuje v listině z 25. června 1321⁸³, v níž král Jan Lucemburský dává královně Alžbětě⁸⁴, vdově po králi Václavu II., patronátní právo k farnímu kostelu v Poličce. Jednalo se o trojlodní kostel se štíhlou věží v západním průčelí. Za Karla IV. pak dochází k vydláždění města a k mohutné výstavbě hradeb, díky kterým se Polička stala skutečnou pohraniční pevností.

V 16. století na naše území proniká nový umělecký sloh renesance, který se projevil např. při stavbě trojlodního kostela sv. Michala. Jeho stavbu řídil Ambrož Vlach, stavitel italského původu, od roku 1576. Vnější část kostela byl ještě pod vlivem gotického slohu (opěrný systém a hrotitá okna), ale vnitřek byl již plně renesanční. Zároveň s kostelem byla na hřbitově vystavěna též hranolová zvonice. Jednalo se o zděnou hranolovou patrovou stavbu obdélníkového půdorysu. V přízemí se nacházel

⁸¹ Jindřich RŮŽIČKA, Josef KRUŠINA, *Dějiny města Poličky: Šest století feudálního řád, I. díl*, Hradec Králové 1968, s. 16-19.

⁸² Heslo *Polička*, in: Ottův slovník naučný, sv. XX, Praha 1888, s. 104.

⁸³ Ale pravděpodobně byl kostel postaven brzy po založení města. Odhaduje se rok 1265. Jeho původní podobu však můžeme pouze odhadovat z půdorysů a dochovaných vyobrazení kostela.

⁸⁴ Znamější pod jménem Eliška Rejčka.

půlkruhový vchod na hřbitov a v patře visel zvon zasvěcený sv. Michalu, odlitý v roce 1598 mistrem Eliášem v Hradci nad Labem⁸⁵.

V Poličce již v předhusitské revoluci převažoval český živel. Měšťané se řídili severoněmeckým též magdeburským právem a od roku 1579 přešli na Koldínovu kodifikaci městského práva. Prameny uvádějí na přelomu 16. a 17. století 192 domů a 346 obyvatel.⁸⁶ Polička se tak svou rozlohou řadila spíše k malým městům, stejně jako Dvůr Králové nad Labem.⁸⁷ Charakter města byl řemeslnicko-zemědělský s nepatrným obchodnickým živlem. Jedním ze zdrojů peněžních příjmů bylo vybírání cla ze všeho zboží, které po obchodní cestě vezli obchodníci oběma směry. K předním řemeslům a živnostem v 15. století patřili krejčí, ševci, řezníci, kováři a méně pak pekaři. Vedle těchto řemesel tu byli ještě koláři, bednáři, kožišníci, hrnčíři, nožíři aj. Velmi významný byl v Poličce cech soukenický, který byl od konce 16. století postupně vytlačován tkalcovským cechem.⁸⁸

Během husitské revoluce bylo město pod správou Pražského městského svazu. Roku 1436 bez velkých rozpaků v Jihlavě poličtí a stejně tak vysokomýtští a chrudimští přijali Zikmunda za českého krále a složili mu osobní hold. Polička se stala součástí spojených východočeských landfrýdů⁸⁹, v jehož čele stanul Hynek Ptáček z Pirkštejna a po jeho smrti (1444) jej nahradil Jiří z Poděbrad. Město bylo členem tzv. jednoty poděbradské a stalo se pevnou oporou Jiříkovy moci i po zvolení Jiříka českým králem.⁹⁰ Význam města rostl i za Vladislava Jagellonského. Od roku 1517 to šlo s hospodářstvím města z kopce. Svatováclavská smlouva vyhlásila svobodu trhu a vaření piva pro šlechtu, např. pán Svojanova hradu, díky tomu zakázal svým poddaným kupovat poličské pivo a navštěvovat jejich trhy. Další zkáza přišla v podobě rozsáhlé požáru z roku 1523, který zničil velkou část města.⁹¹

V stavovském povstání roku 1547 se město postavilo proti císaři Ferdinandu I. za což bylo následně potrestáno stejně jako ostatní vzbouřenecká města. Poličce byly odejmuty všechna privilegia, statky, musela složit veškeré zbraně a výtěžek z cel

⁸⁵ Dnešní Hradec Králové.

⁸⁶ Jindřich RŮŽIČKA, Josef KRUŠINA, *Dějiny města Poličky*, s . 17.

⁸⁷ František HOFFMANN, *Středověké město*, s . 311.

⁸⁸ Tamtéž, s . 38 - 39.

⁸⁹ Jednalo se o dohodu správních celků. Jejich cílem bylo udržení míru v zemi a ochrana veřejného pořádku. Zasahovali proti násilí, loupení a soukromým válkám a trestali jejich pachatele.

⁹⁰ Jindřich RŮŽIČKA, Josef KRUŠINA, *Dějiny města Poličky*, s . 37.

⁹¹ Tamtéž s . 40.

přešel na císaře. Taktéž musela zaplatit pokutu ve výši 500 kop grošů míšenských a platili novou zvláštní daň z uvařeného piva.⁹² Do města byl dosazen královský rychtář a od roku 1548 byl císařem zřízen apelační soud, který sloužil jako odvolací instance městských soudů. V roce 1585 město postihla epidemie moru. Když se město vzpamatovalo ze ztráty obyvatel, přišel další zničující požár (1613) a hned poté krupobití a povodeň. Město na tom bylo velmi špatně, proto zemský sněm odpustil městu všechny nezaplacené daně i daň za běžný rok.

Polička byla nekatolickým městem, dokonce zde byli i Čeští bratři stejně jako luteráni, a proto když přišel osudový rok 1618, byli měšťané na straně stavovského odboje. A tak byla Polička v roce 1620 stejně potrestána jako v předchozím prvním stavovském povstání (1547). Opět byly městu odejmuty privilegia a statky, které na přímluvu poličských byly navraceny císařem roku 1628. Z města byli nuceni odejít všichni, kdo nechtěli na katolickou víru přejít.⁹³ Před konfiskací k městu náležely: vesnice Starý Kamenec, Sádek, Oldříš, Borová, Telecí, Nedvězí, Trhonice, Modřice, Sedliště a Makov; též 8 dvorů kmetcích ve vsi Korouhvi, dvory kmetcí v Rybě Pusté, v Širokém Důle a Oujezdci; plat ve vsi Radiměři, 5 rybníků a les.⁹⁴

2.1.6 Trutnov

Město Trutnov se nachází na úpatí Krkonoš nad řekou Úpou. Zhruba v polovině 12. století vznikla osada zvaná Úpa, kolem níž vedla obchodní cesta, avšak díky častým povodním, byla osada přesunuta o kousek dál na území dnešního historického jádra Trutnova. Zde se usídlil moravský rod Švábeniců, kteří místní krajinu kolonizovali. První zmínka je z roku 1260 v listině Idíka u Úpy z výše zmíněného rodu. Avšak na počátku 14. století celou oblast včetně Trutnova kupuje od Švábeniců král Václav II.⁹⁵ Od této doby se objevuje nové označení *der truten ouwe*⁹⁶ od německých osadníků žijící

⁹² Heslo *Polička*, in: Ottův slovník naučný, s. 105.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1191.

⁹⁵ Antonín JUST, Jaroslav PROCHÁZKA, Josef ŠABACKÝ, *700 let Trutnova. Jubilejní průvodce dějinami a přírodou města pod Krkonošemi*, Trutnov 1959, s. 111 - 112.

⁹⁶ V (na) roztomilém luhu nebo milé místo na nivě.

na tomto území.⁹⁷ Stejně jako Dvůr Králové se i Trutnov stává královským věnným městem od roku 1400.

Vstup do města umožňovaly tři brány, a to Horní neboli Pražská brána, Střední zvaná Horská brána a Dolní brána též Slezská a stejně pojmenovaná jsou i předměstí. Cesty od bran vedly k náměstí čtvercového půdorysu. Radnice se původně nacházela uprostřed náměstí až do 80. let 16. století, kdy radnice byla natolik poškozena požárem, že byla přenesena do kamenného domu v Horské ulici. Zpočátku mělo vnitřní město gotický a renesanční charakter, který se postupně změnil do barokního, empírového a klasicistního.⁹⁸ Historicky nejstarší památkou byl kostel sv. Václava z roku 1313⁹⁹, který byl za husitských válek vypálen a následně přestaven do renesančního slohu. V 16. století jej pak spravovali luteránští kněží.¹⁰⁰ Další významný kostel byl kostel Narození Panny Marie, který se nacházel stranou od náměstí. Jednalo se o jednodílní architektonickou dominantu. Měšťané se zprvu řídili magdeburským právem a následně od roku 1579 Koldinovými právy. K roku 1607 se uvádí v Trutnově 296 městských a předměstských usedlostí¹⁰¹ a 1 200 obyvatel. Trutnov se tak řadil ke středně velkým městům.¹⁰²

Od konce 14. století rozvoj řemeslné výroby a obchodu vedl k hospodářskému a politickému rozmachu. V trutnovských lesích se kácelo dříví, které se plavilo po Úpě a Labi až do Kutné Hory, kde sloužily jako opěrné pilíře v dolech. Trutnov vlastnil tři mlýny a dokonce jednu z nejstarších papíren (1505¹⁰³) v Čechách. Z přelomu 13. a 14. století se zde objevují oděvní a potravinářské cechy např. pekaři, řezníci, mlynáři, ševci. V 16. století pak sladovníci, krejčí, soukeníci, pláteníci, truhláři, tkalci, kožešníci, koželuži, kováři, hrnčíři, taktéž se objevují organizace rybářů.¹⁰⁴ Rozvoj řemeslné výroby závisel na rozvoji a ekonomice města. Díky rozmanitosti řemesel a živností lze vyvodit, že se jednalo o velmi rozvinuté město. Ve městě se nacházel

⁹⁷ Dokonce existuje pověst o založení Trutnova, podle níž údajně rytíř Trut zabil saň v nedalekém okolí a tak na jeho počest se město pojmenovalo po rytíři. Odkaz na tuto pověst můžeme najít ve městském znaku, na kterém je vyobrazen onen drak.

⁹⁸ Antonín JUST, Karel HYBNER, *Trutnov známý neznámý*, Trutnov 1991, s. 160 - 162 a 172 - 176.

⁹⁹ První písemná zmínka v listině Jana z Vartenberka.

¹⁰⁰ Antonín JUST, Karel HYBNER, *Trutnov*, s. 106.

¹⁰¹ Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba*, s. 160.

¹⁰² Antonín JUST, Karel HYBNER, *Trutnov*, s. 22.

¹⁰³ První nepřímá zmínka o existenci papírny.

¹⁰⁴ Ondřej WOLF, *K roli trhů, privilegií a řemesel v hospodářském životě Trutnova ve 13. - 16. století*, Krkonoše - Podkrkonoší vlastivědný sborník č. 9, 2009, s. 316 - 317.

německý patriciát¹⁰⁵, který byl z města vyhnán během husitské revoluce.¹⁰⁶ Vedle německého obchodnického patriciátu se nacházeli i židovští obchodníci, avšak ne v tak hojeném zastoupení.

V květnu roku 1421 je Trutnov dobyt husity a od té doby bylo město věrným spojencem husitských vojsk.¹⁰⁷ Roku 1437 se město stává majetkem Barbory Celské, manželka Zikmunda Lucemburského, která dala Trutnov do zástavy Hanušovi Wolfovi z Warnsdorfu. Město pak bylo ještě několikrát zastavováno, další vlastníci byli: páni ze Šumberka, páni z Lichtemburka a Adamovi Zilvárovi z Pilníkova.¹⁰⁸ Za vlády Vladislava Jagellonského město vymohlo konání výročního trhu na den sv. Václava. I když byl Trutnov stále královským věnným městem, jeho zastavování znamenalo pro měšťany závislost na zástavní vrchnosti. Město přechází od roku 1544 opět pod přímou správu královny Anny Jagellonské, manželka Ferdinanda I. Bohužel díky účasti města na stavovském povstání v roce 1547 byl Trutnov opět zastaven – tentokrát Kryštofu z Jendorfu.¹⁰⁹ V osmdesátých letech je založen městský pivovar, město je dále postiženo morem a požárem. Roku 1591¹¹⁰ je Trutnov opět královským městem.

Po prohrané bitvě na Bílé hoře je v roce 1621 konfiskován majetek města za účast na protihabsburském povstání a Trutnov tak již podruhé přichází o své vesnice, některé byly v roce 1623 prodány a některé byly městu navraceny. Před konfiskací k městu náležely: vsi Žďárno, Staré město, Maršov, Koblno a Vambeřice, s pivovarem, mlýny a příslušenstvím a lesy při vesnicích Trčkové; vsi Lubic a Debrno se svobodným lesem, mlýny a příslušenstvím a platem 2 kop gr. č.; trutnovský zámek s poplužním dvorem, předhradím, zahradou, dvěma mlýny a papírnou na řece Opavě; vsi Kalná Voda, Olešnice, Gabersdorf s mlýnem, Voletín, Purkersdorf, Trautenbach, Wernersdorf, Staré město (kromě mlýna), Poříčí, Humburk, Oblanov a Mladé Buky se vším příslušenstvím.¹¹¹

¹⁰⁵ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 371.

¹⁰⁶ Antonín JUST, *700 let Trutnova*, s. 19.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 113 - 114.

¹⁰⁸ Heslo *Trutnov*, in: *Ottův slovník naučný*, sv. XXIV, Praha 1888, s. 820.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 821.

¹¹¹ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1238 - 1239.

2.1.7 Vysoké Mýto

Město bylo založeno na pradávne obchodní stezce zvané Trstenická, která spojuje Čechy a Moravu. Zakladatelem byl Přemysl Otakar II. Přesné datum založení města neznáme.¹¹² Mýto bylo zprvu osídleno obyvateli ze severních krajů Německa.¹¹³ Za Přemysla Otakara II. a za Václava II. se můžeme setkat s názvem města Alta Muta neboli Staré Mýto. Název Mýto bylo přejaté ze zaniklé osady, která stála původně na tomto místě. Bohuslav Balbín odvozuje slovo Mýto od cla a Vysoké pak odůvodňuje podle polohy města. S českým názvem se prvně setkáváme ve 14. století, např. ve Zbraslavské listině. A od roku 1307 se město stává královským věnným městem českých královen.

Do města se vcházelo třemi branami: Pražskou, Litomyšlskou a Choceňskou, stejně tak se jmenovala i tři předměstí, která k městu náležela.¹¹⁴ Hlavní tepny vedly od bran na náměstí, které mělo téměř pravidelný čtvercový půdorys. V polovině 14. století vzniká uprostřed náměstí první radnice.¹¹⁵ Obec postavila po husitských válkách novou radnici na jihovýchodní straně náměstí. Úřadovat začala v roce 1433. V jihozápadní části náměstí se nacházel kamenný kostel, při kterém stála škola vedená v 15. století luteránským bratrstvem.¹¹⁶ Dynamický rozvoj města ve 14. století potrhuje výstavba dvou klášterů. Jeden klášter byl založen Minority a druhý, ženský klášter, založil řád Klarisek. Za Karla IV. sílil ve městě český živel. Taktéž roste význam města, je zde zřízen sklad zbraní pro 300 vojáků. Větší arzenály v té době měly jenom Praha a Hradec Králové. Vysoké Mýto se svou rozlohou řadilo ke středně velkým královským přemyslovským městům stejně jako např. Chrudim a dokonce k roku 1400 zde žilo na 3 000 obyvatel¹¹⁷.

Měšťané Vysokého Mýta se zprvu řídili právem magdeburským. Od roku 1579 se podřizují kodifikaci Koldínova práva.¹¹⁸ Na konci 16. století se ve městě nacházelo 368 domů a 341 osedlých měšťanů. K městu v této době taktéž patřilo celkem 19

¹¹² Víme však, že již v roce 1265 město stálo a bylo opevněno, proto lze předpokládat, že vzniklo někdy kolem roku 1260.

¹¹³ Radovan DVOŘÁK, *Vysoké Mýto, stručné dějiny města*, Ústí nad Orlicí 2003, s. 7 - 9.

¹¹⁴ Heslo *Mýto Vysoké*, in: Ottův slovník naučný, sv. XVII, Praha 1901, s. 950.

¹¹⁵ Bohužel oba kláštery i radnice byly zničeny během husitské revoluce.

¹¹⁶ Radovan DVOŘÁK, *Vysoké Mýto*, s. 10 a 15.

¹¹⁷ V důsledku válek, morových epidemií a častých požárů počet obyvatel klesal (viz níže).

¹¹⁸ Hermenegild JIREČEK, *Královské věnné město Vysoké Mýto, díl I.*, Vysoké Mýto, 1884. s. 56.

dvorů a 10 mlýnů.¹¹⁹ Ve městě se konaly dva výroční trhy a to na sv. Vavřince a na Filipa-Jakuba.¹²⁰ Co se týká hospodářské stránky města, jedním z příjmů pro město bylo vybírání cla. Vybíralo se ze zboží, koní, soudních poplatků a pokut. Nejstarší městská kniha zvaná „Kniha bílá úzká“ (1423 – 1464) uvádí na čtyřicet různých řemesel. Řemesla přesahující místní spotřebu byly tkalcovsko-soukenické, ševcovské, kožešnické či nožířské. Taktéž se řadili k nejbohatším řemeslům spolu se sladovníky, řezníky, krejčími. V šestnáctém století nastává „zlatá doba“ českých měst. Zvyšuje se zájem o vinařství, chmelařství, rybníkářství, chov dobytka a včel.¹²¹

Po vypuknutí husitské revoluce se v roce 1421 vojsko pražanů objevuje před vysokomýtskými hradbami. Mýto bylo dobyto a svěřeno pod správu umírněných husitů. Avšak po smrti Žižky z Trocnova, se Vysoké Mýto dostává pod vliv sirotků, s nimiž se účastní v bitvě u Lipan. V důsledku husitské revoluce byl z města vyhnán německý patriciát. Po uznání Zikmunda českým králem jsou městu potvrzena dosavadní privilegia.

Vzestup města náhle zbrzdila následující dvě stavovská povstání (1547 a 1618) a třicetiletá válka (1618 - 1648). Vysoké Mýto přišlo, díky účasti na stavovském povstání (1547) o všechna privilegia. Taktéž jim byl zabaven veškerý feudální majetek¹²², odňat výtěžek z cel, který přešel na panovníka a platba tzv. posudného. Jednalo se o novou daň z vaření piva. Město navíc muselo odevzdat zbraně a zaplatit pokutu ve výši 2 000 kop grošů míšenských. Královský rychtář byl nyní nejdůležitějším obyvatelem ve městě. Plnil funkci zástupce panovníka.¹²³

Poté co se vysokomýtští dozvěděli o defenestraci roku 1618, neváhali a přidali se na stranu odboje. Finančně přispívali na vytvoření silné armády a i sami najímali vojenský lid. Avšak brzy po prohře v bitvě na Bílé hoře (1620) následovaly tresty, kterým neuniklo ani Vysoké Mýto. Opět byly zastaveny statky, museli zaplatit pokutu 500 kop grošů a jiné naturální dávky pro císařské vojsko.¹²⁴ Před konfiskací k městu náležely: vsi Sedlišťky s mlýnem, Vratislav, Sedlce (Sedlice), Stradouň, Rzy, Brtče

¹¹⁹ Tamtéž, s. 26.

¹²⁰ Radovan DVOŘÁK, *Vysoké Mýto*, s. 11 - 15 a 26.

¹²¹ Tamtéž, s. 12 - 14 a 20 - 22.

¹²² V průběhu následující let byly městu některé statky navraceny zpět, aby se město úplně nezhroutilo.

¹²³ Radovan DVOŘÁK, *Vysoké Mýto*, s. 25 - 26.

¹²⁴ Tamtéž, s. 68 - 70.

s kusem lesa Markvartka¹²⁵, Lhůta, Chotěšiny, Vanice a Stříhanor; plat úroční ve vsi Vinařicích, lesy a rybníky zejména Veliký za vinicemi, Oklikov střední a spodní, Šňakovský spodní, Blahov spodní a horní, Míčovec, Středopustovec, Brachoveček, Posměchov, Mezírkovec, Derflík hořejší a spodní, Svrabovec a Vítovec horní a spodní.¹²⁶

2.2 Kutnohorská městská správa a kancelář

Městská správa v Kutné Hoře se pravděpodobně formovala již na sklonku 13. století. Zprvu stál v čele rychtář, který byl údajně zároveň urburem¹²⁷. Jemu podléhal sbor přísazných - konšelů, kterých bylo zprvu dvanáct. V předhusitské Kutné Hoře se tento sbor rozšířil na osmnáctičlenný sbor a ještě se k nim připojili tzv. obecní páni, zprvu byli čtyři a sbor starších z obce, který představoval širší obec. Jejich počet dosahoval třiceti v době předhusitské.¹²⁸ Po husitské revoluci došlo k proměně městské správy. Výrazně se proměnila pozice rychtáře, který se přetvořil v městského rychtáře podléhající městské radě, která se vytvořila díky emancipaci sboru přísazných. Nyní měl rychtář na starosti policejní agendu (bezpečnostní, mravnostní, tržní aj.).

V čele městské rady stanul osmnáctičlenný sbor konšelů, kterým se říkalo šepmistři, v jejichž čele stanul tzv. primátor nebo také primas. Úřad primátora zastával vždy jeden z dvanácti konšelů, kteří se v tomto úřadě střídali vždy po měsíci. Těchto prvních dvanáct konšelů se těšilo větší váženosti a důležitosti, proto také nesli označení „starší konšelé“. Zbývajících šest konšelů neslo označení „mladší konšelé“. Později se toto označení změnilo na „radní a spoluradní“. Konšelé vystupovali jako městská rada, ale také jako městský soud.¹²⁹ Mezi jejich kompetence patřilo: rozhodování ve věcech civilně i trestně právních všech obyvatel města, řešily hospodářské, obchodní, finanční, stavební, řemeslné a také správní a obecní záležitosti města.

¹²⁵ Řečeným Džbánov (Čbánov).

¹²⁶ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1154 - 1155.

¹²⁷ Nejvyšší úředník v oblasti horního podnikání a zástupce panovníka v rudním okrsku.

¹²⁸ Marie BISINGEROVÁ, *Správa města Kutné Hory v 15. a 16. století a instituce městských písařů*, in: *Acta Universitatis Carolinae - Philosophica et Historica* 1, s. 47.

¹²⁹ Tamtéž, s. 48.

Další složkou kutnohorské městské správy byli obecní páni, kteří se od konce 15. století rozrostli na šestičlenný sbor. Počet členů sboru starších z obce se postupem času rozšiřoval. Ještě ve 2. polovině 15. století jich bylo 30 - 40, kdežto na sklonku 16. století jich bylo kolem 80 - 90. V roce 1583 se vytvořila instituce pánů osmisoudců, kteří rozhodovali v drobnějších sporech a měli právo ukládat pokuty do výše 10 kop grošů.¹³⁰ Obecním pánům, starším z obce a osmisoudcům příslušel dohled nad městským hospodářstvím a finanční správou města. Obecní hospodáři spravovali jednotlivé městské důchody, např. příjmy ze soli, ze cla, z úroků, z činže, z váhy, z rybníků aj. Účet špitálu a jeho vsí vedli špitálmistři a hospodářskou správu jednotlivých kostelů tzv. kostelníci.¹³¹

Doba trvání funkčního období celé městské správy nebyla v různých dobách jednotná a pravidelná. Mohlo se jednat o jeden rok, ale také o několik let. Všichni městští úředníci byli do svých úřadů jmenováni při tzv. obnovách městské rady a ostatních sborů, které byly prováděny z pověření panovníka nejvyšším mincmistrem.¹³² Odznakem svrchovanosti byla městská pečeť. Tu zprvu vlastnil rychtář. Od poloviny 14. století město užívalo další pečeť nazývanou „větší pečeť přísežných a obce Hory Kutné“. Tato pečeť byla městskou radou užívána až do roku 1643. V pečetním poli zobrazovala říšského orla, korunovaného českého lva a ve spodní části pole dvě zkřížená havířská kladívka. V době husitských válek byl střed pečetního pole doplněn o kalich. Tento pečetní obraz přešel i do městského znaku.

Schůzky městské rady se konaly na radnici, která nahradila rychtu. Radnice se stala zároveň i sídlem městské kanceláře. Nejstarší kutnohorská radnice¹³³ byla zničena během husitských válek. Jednotlivá předměstí měla vlastní správu, kterou vedl rychtář spolu se sborem předměstských konšelů, někdy rozšířenou o tzv. konšely přidané. Jejich počet se v průběhu doby měnil. V roce 1547 dochází ke zřízení instituce královského rychtáře, kteří měli v městské samosprávě zastupovat panovníkovi politické a hospodářské zájmy. V Kutné Hoře byl prvním rychtářem jmenován Ondřej Křivoláček v roce 1551. Královskými rychtáři se stávali kutnohorští měšťané, na jejichž jmenování a ovlivňování měla alespoň zpočátku vliv městská rada.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Lubomír VANĚK, Marie KAPAVÍKOVÁ, *Průvodce po archivních fondech a sbírkách*, Kutná Hora 1969, s. 47 - 51.

¹³² Marie BISINGEROVÁ, *Správa města*, s. 49.

¹³³ Viz více v kapitole o Kutné Hoře.

Co se týká městské kanceláře, pro její správný chod je neodmyslitelná instituce městských písařů. Ta se profilovala záhy po konstituování hornického sídliště jakožto města. První zmínky o písaři se objevují k roku 1327 a k roku 1352 dokonce o městské knize. Ucelenější informace o kutnohorských městských písařích máme až od husitské revoluce. Kancelář měla zpravidla do počátku 16. století dva písaře, od této doby se však v kanceláři mohli vyskytovat až čtyři písaři. Jednací řečí do vypuknutí husitské revoluce byla latina a němčina, poté proniká čeština držící se v kanceláři do konce 17. století. Po roce 1526 ojedinele pronikal do městských kanceláří opět německý jazyk.¹³⁴ Písaři byli do svého úřadu jmenováni městskou radou a širší obcí.¹³⁵ Aby mohli zastávat úřad museli být měšťany, tzn. majiteli domů a jiných nemovitostí. Po svém jmenování do úřadu písaři skládali přísahu obvykle za přítomnosti předního písaře. Pracovní náplň písařů byla široká a pestrá. Závisela na míře samostatnosti a rozvinutosti města. Zprvu byli přijati písaři pouze ingrosisté a až po určité době mohli zapisovat radní a soudní jednání, buď do radních manuálů nebo do specializovaných městských knih. Ručili za správnost a právní platnost zápisů v městských knihách. Pouze písaři z nich mohli pořizovat opisy a výpisy, stejně tak do nich opětovně nahlížet.¹³⁶ Také připravovali písaři písemné podklady pro zasedání rady nebo soudu¹³⁷ a koncipovali všechny ostatní úřední písemnosti. Působili taktéž jako veřejní notáři. Sepisovali závěti měšťanu apod.

Každý písař měl v kanceláři určité postavení¹³⁸. Ten nejvyšší písař nesl od roku 1530 označení „přední písař radní“ nebo „první písař radní“. Odpovídal za správný chod v kanceláři po administrativní i právní stránce. Předním písařem se mohli stát písaři, kteří se postupně propracovávali od čtvrtého, třetího a druhého písaře k prvnímu. Nebo se jím mohl stát ten, který v kanceláři měl již bohaté zkušenosti, díky svému dlouhodobému působení nebo se mohlo jednat o velmi váženou osobu s výraznou účastí v městské správě.¹³⁹ Někteří kutnohorští písaři měli dokonce univerzitní vzdělání, které se postupem času stávalo nezbytné pro vykonávání písařské činnosti. Byli rovněž předními představiteli vzdělanosti. Dokonce někteří písaři z 2. poloviny

¹³⁴ V Kutné Hoře byl vyžadován písař ovládající německý jazyk v letech 1572 a 1599.

¹³⁵ Lubomír VANĚK, Marie KAPAVÍKOVÁ, *Průvodce po archivních fondech*, s. 47.

¹³⁶ Marie BISINGEROVÁ, *Správa města*, s. 50.

¹³⁷ Např. shromažďovali dokladový materiál, obesílali svědky, sepisovali výpovědi stran aj.

¹³⁸ Své označení získal písař při jmenování do svého úřadu.

¹³⁹ Marie BISINGEROVÁ, *Správa města*, s. 50.

16. století se hlásili k ideovému směru - humanismus. Svědčí o tom i polatinštění jejich jmen, např. Tapineus, Hubeus, Faberius. Zpravidla patřili k velmi váženým, bohatým a předním měšťanům. Někteří se účastnili mincovního a důlního podnikání. Téměř všichni písaři se podíleli na městské správě. Zastávali úřad konšela, starší z obce, osmisoudce nebo také byli inspektorem kutnohorských škol, špitálmistrem či kostelníkem. Taktéž někteří písaři usilovali o získání šlechtického titulu, např. Jan Veverín.¹⁴⁰ Kromě městských písařů tedy písařů městské rady, zde působila řada dalších. Byli to např. písaři u hutního, horního a mincovního podnikání nebo také písař městského rychtáře, obecní váhy, písaři obecních hospodářů, písaři krevní aj.

V námi sledovaném období, tedy v 70. letech 16. století až počátek 17. století, působili v kutnohorské městské kanceláři tyto písaři: Jan Veverín Písecký z Kranichfeldu, Pavel Hraběšinský z Tábora, Václav Didaktus, Bohuslav Šatný, Jan Vodňanský z Čazarova, Pavel Girkonis Litomyšlský, Martin Dašický, Jan Piscis z Vysokého Mýta, Jan Benicius (Táborský) a Ondřej Hubáček. Rozbor jednotlivých písařských rukou v námi sledovaných registrech se budeme věnovat v kapitole paleografický rozbor.

Rozsah městské správy a agendy svědčí o rozvinutosti a důležitosti města. Jak na tom byla kutnohorská městská kancelář, nám vypovídá způsob vedení register městské korespondence. V námi sledovaných registrech se zapisovala nejen meziměstská korespondence, ale i korespondence městské rady se šlechtou, zemskými a zeměpanskými úředníky, s císařem a církevními osobami (nejčastěji se objevuje korespondence opatu kláštera Sedleckého). Kromě konceptů misivů, se vedle toho v registrech nacházejí, např. půhony, důhony, listy zachovací, listy mocné, listy fedrovní, listy zhostní a řada dalších (viz diplomatický rozbor). Z toho vyplývá, že se registra nečlenila na specializované řady. Zajímavostí je, že první kniha vedená v letech 1571 - 1584 a druhá kniha z let 1581 - 1588 se částečně časově kryjí a to v období 1581 - 1584. Stejný případ nacházíme i u třetí knihy z období 1601 - 1614 a čtvrté knihy z let 1612 - 1620, kdy i zde se částečně překrývají a to v rozmezí let 1612 - 1614. Pravděpodobně důvodem zavedení dalších register byla praktická potřeba mít k dispozici i další registra v případě, že nebyla stávající registra dostupná.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 50 - 51.

Vedle register byly také v městské kanceláři vedeny, např. knihy přepisů privilegií, které sloužily k potřebám běžné úřední činnosti; kniha přísah z let 1601 - 1655; knihy městské rady, jejichž obsah se v průběhu doby měnil (kšafty, svatební smlouvy, dědictví, sirotčí záležitosti, žaloby, dluhy, aj.); městské trhové knihy, obsahující převážně převody nemovitostí, svatební smlouvy, sirotčí peníze apod.; makuláře k pozemkovým a trhovým knihám; knihy sentenční, obsahující soudní nálezy; knihy svědecké, svědomí; knihy smluv a rukojmí; kniha kšaftů 1489 - 1544; kniha inventářů 1596 - 1625, obsahující majetky měšťanů či knihy přípovědí.¹⁴¹

O významu města svědčí i počet konšelů, kterým se tak vyrovnávala Starému Městu pražskému a stejně tak kutnohorští osmisoudci by se dali připodobnit k pražským šestipánům nebo desetipánům. Kutná Hora byla jedním z mála měst, které byly jmenované v *Majestas Carolina* jako neodlučitelné od české koruny. Dokonce v roce 1329 byla městu udělena hrdelní jurisdikce.¹⁴²

2.2.1 Kutná Hora

Město vzniklo koncem 13. století, díky nalezišti stříbrné rudy. O níž máme zmínky již z 80. let 10. století, kdy kraji vládli Slaníkovci. V Malíně¹⁴³ razili stříbrné denáry, které nesly latinský nápis MALIN CIVITAS¹⁴⁴. Po vyvraždění Slavníkovců (995) se okolního území zmocňuje rod Přemyslovců. V roce 1142 byl na popud velmože Miroslava z Cimburku založen v Sedlci cisterciácký klášter. Právě oni se zasloužili o znovuzrození stříbrné rudy. Hornické osady vznikaly živelně a neplánovaně zprvu na západních hranicích malínské farnosti a rozšiřovali se převážně směrem na jihovýchod. Postupem času docházelo k slučování těchto osad a k vytvoření jedné centrální osady. Osada nesla zprvu pouze název Mons - Hora a od roku 1289 se objevuje označení Mons Cuthna - Hora Kutna^{145, 146}. Do města tak

¹⁴¹ Lubomír VANĚK, Marie KAPAVÍKOVÁ, Průvodce po archivních fondech, s . 64 - 68.

¹⁴² Marie BISINGEROVÁ, *Správa města*, s . 49 a 51.

¹⁴³ Předměstí dnešní Kutné Hory.

¹⁴⁴ V překladu Malín město.

¹⁴⁵ Označení Kutna vzniká odvozením od slova kutat, což má význam dolovat.

¹⁴⁶ Marie HOMOLOVÁ, Petr BAŽANT, Petr FREIWILLIG, *Historická města*, s . 202.

přicházejí havíři, řemeslníci a obchodníci převážně německého původu. Zásadní přelom, v dějinách Kutné Hory a jejího významu, nastává za vlády Václava II, kdy se osada stává již královským horním městem.¹⁴⁷

Vstup do města zajišťovalo 6 bran: Kolínská, Klášterecká, Žižkova, Nová, Čáslavská a Kouřimská.¹⁴⁸ V důsledku živelného založení města se zde nenacházelo centrální náměstí, ale pouze řada tržišť. Nejstarší zmínka o radnici je z roku 1375, budova však vyhořela během husitských válek. Městská rada, jejíž členové byli nazýváni šepmistři, ve 20. letech 15. století musela přesídlit do prozatímní budovy na dnešním Komenském náměstí. A od 90. let 15. století začala rada zkupovat domy, které byly přestavěny k radničním účelům. Vznikl tak radniční komplex budov¹⁴⁹ nacházející se na dnešním Palackém náměstí.¹⁵⁰ Mezi významné církevní stavby patří bezesporu kostel sv. Jakuba. Jedná se o gotický kostel, jehož výstavba trvala od 1. poloviny 14. století až do 15. století. Při tomto kostele byla vedená škola zvaná vysokokostelská, která byla postavena v letech 1594 - 95 v renesančním slohu. Škola se snažila přiblížit pražské univerzitě, a proto byla na hranici mezi městskou školou a akademií. Kutná Hora je taktéž nazývána jako město dvou katedrál a to díky kostelu Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci a chrámu sv. Barbory na Žižkově. Dále se zde v době předbělohorské nacházel kostel Matky Boží na Náměti nebo hřbitovní kostely Nejsvětější Trojice a Všech svatých.

V prvních letech se veškeré právní záležitosti řešily v městech Kolín a Čáslav, neboť se řídili jihlavským právem, kterým se později řídila i Kutná Hora. Po vydání horního zákoníku (1300) Václavem II. lze hovořit o jihlavsko-kutnohorském horním právu. Avšak Kutná Hora se do Jihlavy obracela ohledně právního naučení až do počátku 17. století.¹⁵¹ Vedle této horní jurisdikce, bylo město ovlivňováno i jinými právními zvyklostmi okolních měst, a to především Starým Městem pražským a následně od roku 1579 zákoníkem sestaveným Pavlem Kristiánem z Koldína.¹⁵² K roku 1567 se v Kutné Hoře nacházelo 564 domů s přibližně 5 000 obyvateli.¹⁵³

¹⁴⁷ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 70.

¹⁴⁸ Heslo *Kutná Hora*, in: Ottův slovník naučný, sv. XV, Praha 1900, s. 414.

¹⁴⁹ Po staroměstské radnici se jednalo o největší pozdně gotickou radnici v Čechách. V roce 1606 byla budova renesančně přestavěna.

¹⁵⁰ Karel KIBIC, *Historické radnice*, s. 24.

¹⁵¹ I když byla této povinnosti zproštěna Jiřím z Poděbrad roku 1467.

¹⁵² Lubomír VANĚK, Marie KAPAVÍKOVÁ, *Průvodce po archivních fondech*, s. 42.

¹⁵³ Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba*, s. 160.

Některé zdroje uvádějí rozmezí 5 000 - 8 000 a někdy i až 10 000¹⁵⁴ obyvatel. Město se tak řadilo k velkým středověkým městům, jako byli např. Hradec Králové, Cheb, Plzeň a České Budějovice.¹⁵⁵ Co se týká hospodářské stránky města, vedle bohaté důlní činnosti sem byli přitahováni kupci a řemeslníci rozličných profesí. S dolováním jsou úzce spjata řemesla zpracovávající kov, jako byli např. kováři, nožíři, mečíři nebo zbrojíři. Avšak k významným řemeslným odvětvím patřila potravinářská a oděvnická řemesla. Ve městě se tak nacházeli pekaři a perníkáři, mlynáři, řezníci, rybníkáři, sladovníci¹⁵⁶, kožišníci, ševci, koželuži, soukeníci, krejčí či barvíři. Z těch ostatních řemesel to byli také hrnčíři, truhláři, bednáři, kameníci, zedníci, tesaři, sklenáři, řezbáři aj.¹⁵⁷ V 16. století se ve městě nacházelo 29 cechů s 50 řemesly a na počátku 17. století to bylo již 35 cechů s 64 řemesly.¹⁵⁸ V čele města stanul německý kupecký patriciát. Nejvýznamnější jarmark se konal v pondělí po sv. Martinu, kdy bylo toto privilegium císaře Zikmunda Lucemburského potvrzeno Ladislavem Pohrobkem v roce 1454. Zbylé dva jarmarky se konaly první postní pondělí a na Boží tělo.¹⁵⁹ Všechny jarmarky trvaly 15 dnů.

Od počátku 14. století jsou dřevěné hradby postupně nahrazovány kamennými. Roku 1300 vydává panovník známý horní zákoník *Ius Regale Montanorum*, ve kterém jsou stanovena pravidla pro těžbu stříbra i jeho odkupu do královských mincoven. Na vzniku zákoníku se podílel znalec církevního a římského práva Gozzo z Orvietta (Ital).¹⁶⁰ Urbura byl stanovený podíl krále na těžbě a představoval asi osminu výtěžku. Navíc krátce po roce 1300 byla do Kutné Hory přenesena centrální mincovna českého království, kde se začal razit pražský groš. Zřízená centrální mincovna nesla název Vlašský dvůr, podle Italů (Vlachů), kteří tam pracovali.¹⁶¹ Roku 1329 bylo město vyňato z pravomoci královského podkomořího a řadilo se tak k privilegovaným městům. Za panování Václava IV. byl v roce 1409 podepsán v Kutné Hoře Dekret

¹⁵⁴ Marie BISINGEROVÁ, *Správa města*, s. 50.

¹⁵⁵ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 311.

¹⁵⁶ Vaření městského piva začalo od roku 1589 po zakoupení tvrze Lorec od Kateřiny Žerotínské ze Smiřic.

¹⁵⁷ Lubomír VANĚK, Marie KAPAVÍKOVÁ, *Průvodce po archivních fondech*, s. 297 - 300.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 297.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 55.

¹⁶⁰ V zákoníku se také Orivietta zabýval pracovními podmínkami havířů, kladl důraz na bezpečnost práce či odvodňování a odvětrávání štol.

¹⁶¹ Marie HOMOLOVÁ, Petr BAŽANT, Petr FREIWILLIG, *Historická města*, s. 204.

kutnohorský¹⁶², na jejímž vzniku se podílel Jan Hus, Jeroným Pražský a Jan z Jesenice. Díky převaze německého patriciátu, byla Kutná Hora na počátku husitských válek na straně Zikmunda Lucemburského. Avšak silnému husitskému vojsku se neubránila ani Kutná Hora, která byla dobytá v květnu roku 1421. Závěrem téhož roku však bylo město dobyté Zikmundem, ten ze strachu, aby město znovu nepadlo do rukou husitů, Kutnou Horu zapálil ze čtyř stran. To však nezabránilo Janu Žižkovi město znovu dobýt a taktéž jej podpálit.¹⁶³ Požáry a vyhnání německých horníků způsobilo dočasné zastavení důlní činnosti, která se opět obnovila až za Jiřího z Poděbrad.

O volbě Vladislava Jagellonského za českého krále se rozhodlo v kutnohorské radnici 27. května 1471. Dále roku 1485 byl na zemském sněmu v Kutné Hoře potvrzen náboženský smír, který měl být kompromisem mezi kališníky a katolíky.¹⁶⁴ Od 30. let 16. století dochází k poklesu kvality rudy, narůstají náklady na výrobu, ložiska se ztenčují. Taktéž cenová revoluce a dovoz levného stříbra ze zámoří byly jedním z příčin, proč bylo dolování omezeno. Za účast v protihabsburském povstání muselo město roku 1547 odevzdat veškerá privilegia, která byla navrácena o dva roky později. Město o pozemkový majetek naštěstí nepřišlo. Dále je od roku 1547 pražský groš nahrazen novou mincí tolarem.¹⁶⁵

Za účast ve stavovském odboji roku 1620 město postupně stíhalo ekonomický i politický úpadek. Tentokrát město neuniklo konfiskaci pozemkového majetku. Před konfiskací k městu náleželo: statek Křesetice, tvrz a ves s dvorem poplužním; vsi Pernštejnec, Chrast, Krupá s lesy, rybníky a příslušenstvím; dále tvrz Bykaneč (Bykán) s dvorem poplužním, dvůr ve vsi Týništích, řečený Zemanovský s lesy a rybníky; vesnice Bahno, Krásoňovičky (Krasoňovice), díl vsi Černíny se 2 dvory kmetčími; ves Šetějovice a Neškaredice s vinicemi, rybníky a s příslušenstvím, Předbořice, dvůr kmetčí ve vsi Puchří a svobodný dům, řečený Veliký nacházející se na Rybném trhu ve městě Kutná Hora.¹⁶⁶

¹⁶² Podle dekretu získal český národ na univerzitě tři hlasy a cizí národy jeden, poměr stran se tak obrátil.

¹⁶³ František HOFFMANN, *Středověké město*, s. 93 - 95.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 107.

¹⁶⁵ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými městy v době předbělohorské na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí*, Praha 2011, s. 65 - 67.

¹⁶⁶ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1063 - 1064.

3 Diplomatický rozbor vybraných kutnohorských register

Diplomatický rozbor bude zaměřen na vnitřní a vnější znaky čtyř dochovaných kutnohorských register uložených v SOkA Kutná Hora. Tyto registra nesou označení Kniha kopiářů a jsou z let (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587); 1581 - 1588; 1601 - 1614; 1612 - 1620. Tato práce čerpala ze všech čtyř register, zaměřující se na korespondenci s východočeskými věnnými městy v letech 1575 - 1620.

Zápisy jsou psány „in continuo“ tj. na téže straně, kde jeden zápis končí, začíná hned zápis další a jsou řazeny chronologicky. Jazykem zápisů byla česká novogotická polokurzíva, kurzíva a humanistické písmo u latinských zápisů, vět či slov. V zápisech se objevuje následovná struktura: adresa; narace; dispozice; závěr a datace. Salutace se nevyskytuje. Adresa může mít několik podob, např. *Chrudimským o Dorotu Vaškovou,*¹⁶⁷ *do Jaroměře o Mikuláše Koníře z Lošan,*¹⁶⁸ *do Hradce přímluva Martina Pasířova,*¹⁶⁹ *Chrudimským opět o Ja[kuba] Zourmana,*¹⁷⁰ *Jaroměřským od[pově]d o odklad pře*¹⁷¹.

V textové části se nachází narace, která uvádí konkrétní důvody k sepsání. Je zde odkázáno na žádost nebo psaní osoby, která se obrátila na kutnohorskou městskou radu, např. *Jan Spousta s Dorotou, manželkou svou zprávu ná[m] toho učinil,*¹⁷² *Zprávu ná[m] učinil Vác[lav] Nemes Chrudimský,*¹⁷³ *Vznáší na nás opět Jan Němčický,*¹⁷⁴ *Oznámil nám Jan Hubeus Jaroměřský*¹⁷⁵. Poté následuje dispozice, která tvoří vlastní jádro zápisu. Zakončena bývá např. *[...] s tí[m] ochrana P[ána] Boha s námi se všemi býti ráčí,*¹⁷⁶ *Nadepsaného plnomocníka při právě V.O. [...] zpraviti [...] ráčíte,*¹⁷⁷ v případě, že je vyžadována odpověď bývá dispozice zakončena *Za odpověď žádáme*¹⁷⁸.

¹⁶⁷ SOA Praha, SOkA Kutná Hora, AMKH, Kniha kopiářů 1581 - 1588, kn. č. 1295, fol. 16v.

¹⁶⁸ Tamtéž, fol. 205v.

¹⁶⁹ Tamtéž, fol. 81v.

¹⁷⁰ Tamtéž, Kniha kopiářů (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), kn. č. 1294, fol. 127r.

¹⁷¹ Tamtéž, fol. 354v.

¹⁷² Tamtéž, fol. 99r.

¹⁷³ Tamtéž, Kniha kopiářů 1601 - 1614, kn. č. 1296, fol. 165r.

¹⁷⁴ Tamtéž, fol. 242v.

¹⁷⁵ Tamtéž, fol. 203v.

¹⁷⁶ Tamtéž, fol. 559r.

¹⁷⁷ Tamtéž, Kniha kopiářů 1612 - 1620, kn. č. 1297, fol. 370r.

¹⁷⁸ Tamtéž, fol. 60r.

Jako poslední část zápisu je datace. Rok bývá zpravidla zkrácen na poslední dvojčíslí. A datum je uveden buď pomocí pohyblivých, nebo podle stálých svátků. U prvních dvou knih a části třetí převažuje latinská datace bez udání místa, např. [...] *f[eria] 2 po[st] Crispini 1579*¹⁷⁹. U zbylé části třetí knihy a u celé čtvrté knihy naopak převažuje česká datační formule, např. *Dán na Horách Kutnách ve středu po s [vatém] Abdonu léta Páně 1613*¹⁸⁰.

3.1 Registra (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587)

Jedná se o úřední knihu o velikosti 23,5 x 33 cm. Tato kniha je psána česky s výjimkou jednoho latinského folia (folio 111r). Kniha má novodobou vazbu, kdy na vnitřní straně zadních desek nacházíme poznámku o provedené restauraci v roce 1962 Krajskou konzervační dílnou v Říčanech.¹⁸¹ Poškozená folia byla vyspravena ručním papírem. V knize se nachází přilepené fragmenty dochovaného folia. Nejčastěji se může jednat o koncept misivu. V některých případech jako pozůstatek poznámek učiněné na zasedání rady, z nichž pak byly vytvořeny koncepty. Foliace je novodobá, psána obyčejnou tužkou. Filigrán má po folio 19 podobu ježka, od tohoto folia se objevuje s doprovodným motivem v podobě květiny umístěnou nad hřbetem zvířete. Tento motiv užívala jihlavská papírna, která sídlila ve vesnici zvaná Staré Hory.¹⁸²

Knihu můžeme rozdělit do dvou částí. První část má rozsah po folio 19, kterou bychom mohli zařadit do kategorie jak register tak kopiářů došlé korespondence. Celkem má 45 zápisů. Nejstarší a také první zápis je datován k 30. prosinci 1571 a poslední k 16. únoru 1573.

Druhá část začíná novou foliací a čítá celkem 416 zápisů. V závěru není číslováno poslední folio obsahující koncept listu z 21. října 1585. Folia 276 a 337 byla značena dvakrát, proto je nutné použít pracovní označení pro rozlišení 276a, 276b, 337a, 337b.¹⁸³ Z diplomatického hlediska se jedná o registra konceptů vydávaných

¹⁷⁹ Tamtéž, Kniha kopiářů (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), kn. č . 1294, fol. 195r.

¹⁸⁰ Tamtéž, Kniha kopiářů 1612 - 1620, kn. č . 1297, fol. 77r.

¹⁸¹ Veronika SKŘIVANOVÁ, *Korespondence z Kutné Hory do Kolína v letech 1571 - 1588 ve světle městských register*, Hradec Králové 2009, s . 32.

¹⁸² Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ke komunikaci měst v době předbělohorské (Korespondence mezi Novým Městem pražským a královskými městy středního Polabí)*, Hradec Králové 2007, s . 97

¹⁸³ Tamtéž.

písemností.¹⁸⁴ První zápis pochází z 8. června 1575 a poslední zápis v této části je z 6. července 1584. Mezi první a druhou částí se nachází větší časový rozsah. Chybí část zápisů z roku 1573, celý rok 1574 a první polovina roku 1575.

První písař, který se v této knize objevuje, je písař Jan Veverín Písecký z Kranichfeldu, který působil v kutnohorské kanceláři od května 1563 do května 1585. Druhým písařem byl Pavel Hraběšinský z Tábora, působící od roku 1572 do roku 1582. Václav Didaktus působil jako třetí písař v letech 1555 - 1582 a čtvrtým písařem byl Bohuslav Šatný v letech 1581 - 1582.¹⁸⁵ V důsledku epidemie moru, která zasáhla Kutnou Horu v 80. letech, docházelo k častému uvolňování úřadu městského písaře.

V registrech můžeme vidět zobrazení ruky s nataženým palcem, vztyčeným ukazováčkem nebo prostředníčkem, kdy se nejspíš jednalo o jakousi orientační pomůcku.¹⁸⁶ Toto zobrazení se nacházelo konkrétně na foliích 39r, 39v, 193v a 130r. Vedle konceptů misivů se zde objevují listy zachovací, listy fedrovní, list fedrovní a věřící, listy přiznávací, listy mocný, listy věřící, list výhostní, kvitance, vidimusy, forma listu přímluvného, jistoty, notule jistoty, list povolující neumožení, cedule o odkladu úředních dnů, půhony a důhony.

3.2 Registra 1581 - 1588

Tato úřední kniha o velikosti 22,5 x 34,5 cm byla taktéž restaurována v roce 1968. Vazba je tedy novodobá polokožená. Poškozená folia byla opět vyspravena ručním papírem. Ke knize je přiložen fragment původní pergamenové vazby. Stejně tak je i novodobá foliace provedená opět obyčejnou tužkou čítající 544 listů. Oproti předešlé knize se zde setkáváme jen výjimečně s vlepenými listy. Především se jedná o koncepty misivů. Kniha je psána česky s výjimkou jednoho latinského zápisu (folio 322r). Filigrány jsou dva. První filigrán má podobu vepře s květinou nad hřbetem a druhý filigrán znázorňuje ježka ve štítě. Oba filigrány jsou z jihlavské papírny.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 98.

¹⁸⁵ Marie BISINGEROVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští měšťtí písaři 15. a 16. století*, Kutná Hora 1984, s. 49, 52, 57 - 59.

¹⁸⁶ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ke komunikaci měst*, s. 99.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 99 - 100.

První zápis pochází z 8. listopadu 1581 a poslední z 31. prosince 1588. Z toho vyplývá, že v časovém rozmezí 8. listopadu 1581 až do 29. ledna 1584 byla tato kniha vedena společně s předchozími registry z let 1575 - 1584. Chronologické pořadí bylo zde narušeno, kdy se podzimní zápisy omylem dostaly mezi jarní. A to pravděpodobně v důsledku zpřeházených jednotlivých složek, které byly následně opatřeny vazbou. Na prvním neznačeném foliu se dočteme, že se jedná o „*notulár Bohuslava Šatného z Olivetu*“, který byl zároveň prvním písařem těchto register. V kanceláři působil od listopadu 1581 do své smrti na podzim 1582. Prvních 23 zápisů psané jeho rukou byly číslovány římskými číslicemi. Na foliu 58r se dočítáme, že se již jedná o „*notulár Jana Vodňanského z Čazarova*“, druhého kutnohorského písaře. Úřad písaře zastával od října 1582 do dubna 1584.

Třetím písařem se stal Pavel Girkonis Litomyšlský, který vedl knihu až do roku 1588 a byl jím předním písařem. Působil v kanceláři od listopadu 1582, kdy zemřeli v důsledku morové epidemie tři městští písaři: Václav Didaktus, Pavel Hraběšinský a Bohuslav Šatný. Martin Dašický byl čtvrtým písařem v této knize od listopadu 1582 do roku 1586. Výjimečně můžeme v registrech zaznamenat písmo písaře Jana Veverína jako pátého písaře.¹⁸⁸ Z dalších diplomatických kategorií se zde objevují listy mocný, listy fedrovní, listy zachovací, listy příznávací, listy věřící, list výhostní, list ručení škod, vidimusy, kvitance, jistota, kšaft, cedule o svolání obce, cedule o obnovení rady, pŕhody a dŕhony.¹⁸⁹

3.3 Registra 1601 - 1614

V pořadí třetí dochovaná předbělohorská kniha o velikosti 21 x 32,5 cm byla dosud jen z části zrestaurována. Na druhém neznačeném foliu se objevuje dobový latinský přípis „*Copiae literarum ab an(no) Centenarii Decimi Septimi Primo Dona nobls paCEM*“. Tato kniha na rozdíl od předešlých dvou má stále původní pergamenovou vazbu. Poškozená folia byla vyspravena japonským papírem. Zápisy jsou psány v českém jazyce, výjimečně v latinském. Filigrán v této knize je kruhová značka znázorněna jako dva různě velké kruhy. Menší kruh je vepsán do většího.

¹⁸⁸ Marie BISINGEROVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s. 52, 59, 62 - 63.

¹⁸⁹ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ke komunikaci měst*, s. 101.

Prostor mezi těmito kruhy vyplňuje šest majuskul a do menšího kruhu je vepsána jedna majuskulní litera. Tento filigrán pochází z papírny v Žitavě.¹⁹⁰

Registra obsahují celkem 769 novodobě foliovaných listů. U prvních 25 listů chybí foliace. I když první zápis pochází z 11. dubna 1601, novodobá foliace byla provedena až u zápisu z 11. května 1611, který není kompletní. Lze proto předpokládat, že se z daného období nedochovaly všechny zápisy. Poslední zápis je pak z 21. února 1614. Prvním písařem této knihy byl Jan Piscis z Vysokého Mýta, který byl písařem v letech 1584 - 1617. Jan Benicius (Táborský) působil v kanceláři od února 1591 až do roku 1613 jako druhý písař. Třetím písařem se poté stal Ondřej Hubáček. V úřadu městského písaře byl od června 1599 až do roku 1623.¹⁹¹ Kromě misivů se zde vyskytují kvitance, patenty, certifikace, cedule, vidimusy, kundšafy, suplika, listy výhostní, listy příznávací, listy mocné, listy věřící, listy mocné a věřící, listy fedrovní, listy vysvědčující, listy zachovací, osvědčení škody, půhony a důhony. Také se v knize nachází vložený misiv opatřený pečetí z 27. října 1650.¹⁹²

3.4 Registra 1612 - 1620

Poslední dochovaná registra z doby předbělohorské o rozměrech 22 x 34 cm byla taktéž v roce 1968 zrestaurována. Vazba je novodobá polokožená. Fragment původní vazby byl ke knize přiložen. U některých foliích jsou vloženy listy s podklady pro vyhotovení písemnosti nebo se jedná o koncepty misivů. Filigrán je znázorněn dvěma kruhy, kdy menší kruh je vepsán do většího. Prostor mezi nimi je zaplněn šesti majuskulami a v menším kruhu je vepsána jedna majuskulní litera. Opět se jedná o kruhovitou značku, tentokrát pocházející z papírny z Benešova nad Ploučnicí.¹⁹³ Foliace je novodobá, provedená opět obyčejnou tužkou stejně jako u předešlých register. Kniha obsahuje celkem 580 folií, avšak od folia 571 se objevuje druhé nespolehlivé foliování, které označuje tento list jako folio 508.

První zápis je ze 17. listopadu 1612 a poslední z 13. října 1620. Podle časového rozmezí této knihy je zřejmé, že pro léta 1612 - 1614 byla opět vedena souběžně dvojí

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Marie BISINGEROVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s. 64, 69 a 74.

¹⁹² Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ke komunikaci měst*, s. 101 - 102.

¹⁹³ Tamtéž, s. 102.

registra (viz předcházející registra z let 1601 - 1614). Jazyk zápisů převažuje český, u třinácti zápisů se jedná o jazyk latinský a výjimečně se objevují už i německé zápisy. Písařské ruce v této knize jsou vesměs stejné jako u předešlé úřední knihy, liší se jen počtem zápisu. Zápisy prvního písaře Jana Piscise z Vysokého Mýta jsou v této knize minimální. O něco více zde zapisoval Jan Benicius (Táborský). A prim zde vede třetí písař Ondřej Hubáček.¹⁹⁴

U většiny zápisů v knize se jedná o koncepty misivů. Vedle nich tu jsou patenty, vidimusy, rukojemství, kvitance, kundšafy, cedule, výpisy, pasy, listy zachovací, listy vysvědčující, listy přiznávací, listy věřící, listy fedrovní, listy výhostní, listy mocné, list mocný a věřící, překlady listů od jiných vydavatelů, donatio, certifikace, přepis patentu, transumpt, pŕhony a dŕhon.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Marie BISINGEROVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s . 64, 69 a 74.

¹⁹⁵ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ke komunikaci měst*, s . 103.

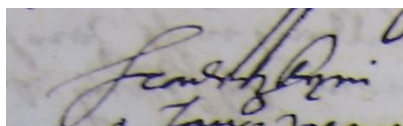
4 Paleografický rozbor

4.1 Písař A Jan Veverín Písecký z Kranichfeldu, bakalář

Jan Veverín byl kutnohorským městským písařem od května roku 1563 až do března 1585. Byl také bakalářem a správcem školy u Vysokého kostela. V letech 1564 - 1582 byl sedmkrát starším obce a v roce 1569 a 1572 - 73 konšelem. K roku 1573 je zmiňován jako školní inspektor. Císařem Maxmiliánem II. byl v lednu 1570 uveden do šlechtického stavu a od té doby se uvádí „z Kranichfeldu“. Zemřel 9. října 1590 a pochován byl u chrámu sv. Barbory.¹⁹⁶ S jeho písařskou rukou se setkáváme u knihy kopiářů (1545) 1571 - 1584 (kn. č. 1294) a méně často pak v knize kopiářů 1581 - 1588 (kn. č. 1295).

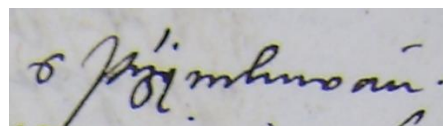
Jazyk zápisů je v českém jazyce, vyjma latinských slov v datační formuli, popř. osobních či místních jmen. Písmo je neúhledné psáno zběžnou českou novogotickou kurzívou. Text je obtížně čitelný z důvodu častých škrťů a přípisků, které komplikují orientaci v zápise.

Tvar (forma) litery závisí na postavení ve slově. Může tak být ovlivněno předcházející či následující literou, např. se můžeme setkat s dvěma rozdílnými minuskulními literami -r -, např.

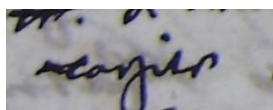
„hradeczkym¹⁹⁷“

a

„przymluwau¹⁹⁸“

Stejně tak se setkáváme s proměnlivou minuskulní literou -e -.

„raczite¹⁹⁹“

a

„ge²⁰⁰“

¹⁹⁶ Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s. 52 - 54.

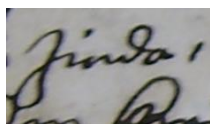
¹⁹⁷ Tamtéž, *Knihy kopiářů (1545) 1571 - 1584*, kn. č. 1294, fol. 57r, ř. 1.

¹⁹⁸ Tamtéž, ř. 2.

¹⁹⁹ Tamtéž, fol. 74r, ř. 13.

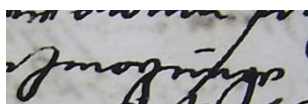
²⁰⁰ Tamtéž, ř. 14.

A také minuskulní jednobříšková litera -a- se může v zápisech objevovat s nedovřeným bříškem a připomínat tak tím minuskulní literu -u-. Ve stejném slově, lze vidět obě variace litery -a-.

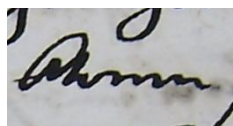
„ziada”²⁰¹

Minuskulní literu -n- lze v některých případech zaměnit s minuskulní literou -u-.

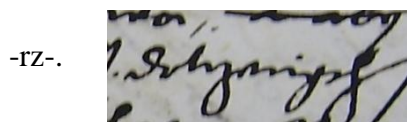
„zmocznuge”²⁰²

a

„k tomu”²⁰³

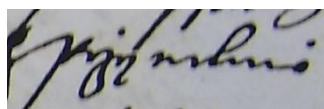
Velmi podobný tvar minuskulních liter mají -c- a -r- ve slovech, kde se objevují spřežky -cz- a

-rz-.

a

„dotczonych”²⁰⁴

„przymluw”²⁰⁵

Modul je střední, přičemž dřík u majuskulních liter -P-, -J- a minuskulních liter -p-, -f-, -s- a -y- přesahuje dolní dotažnici a zasahuje tak do horního prostoru spodního řádku. Duktus písma je kurzivní. Jedná se o lehké písmo, kdy kontrasty mezi silnými a slabými tahy jsou jen v malé míře. Sklon písma je vpravo. Text je psán zleva doprava. Zápis na stránce je stupňovitě se rozšiřující, běžně obsahuje marginální

²⁰¹ Tamtéž, fol. 13v, ř. 8.

²⁰² Tamtéž, fol. 103v, ř. 7.

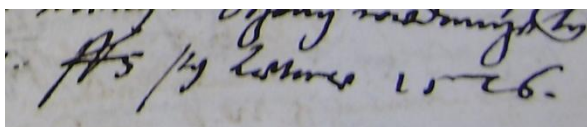
²⁰³ Tamtéž, ř. 6.

²⁰⁴ Tamtéž, fol. 57r, ř. 11.

²⁰⁵ Tamtéž.

i meziřádkové glosy, škrty a zkratky. Diakritika není důsledně dodržována a interpunkce v zápisech prakticky není. Diakritické znaménko tečka je nejdůsledněji psána. Nachází se nad minuskulní literou -i -, -ij- a -y -. Čárku můžeme pozorovat nad minuskulní literou -z -, -e -, -u -.

Datační formule je v zápisech latinská.

„ff[eria] 5 p[ost] Laetare 1576^{206c}“

Zkratky. Nejčastější písařské zkratky v textu se nacházejí tohoto typu: zkratky tvořené suspenzí, např. od^d = od[pově]d, S^m = S [vaté]m. Mezi další časté zkratky patří zkracování koncových liter -m - a -n -, např. $dolozeni\tilde{}$ = doložení[m], $one\tilde{}$ = one[n]. Zkratka gt = jest, ZOZ^{207} = z [a] o [dpověd] ž [ádáme], $W. O.$ = V [aší] O [patrnosti], $jich^{oti}$ = Je[jich] [Milos]ti a zkratka $n.$ v majuskulní i minuskulní podobě pro označení n [ebožtík], n [ebožka]. Taktéž můžeme v zápisech najít klasické zkratky užívané v latinských datačních formulích, např. $an\bar{}$ = an[te], $p\tilde{t}$ = p [os]t, ff = f [eria], $act\bar{}$ = act[um], $datt$ = dat[um] nebo zkratky užívané pro početní jednotky -ss- = kopa, -g - nebo -gl- = groš, -cl- = (groše) české, \overline{sumy} = sum[m]y. Některá slova jsou zakončena ve tvaru smyčky -ℓ -, např. $rychtl$ = rycht[ář].

²⁰⁶ Tamtéž, fol. 57r, ř. 18.

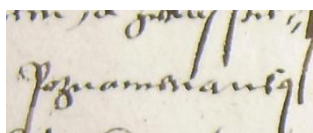
²⁰⁷ Jak v majuskulní tak také v minuskulní podobě.

4.2 Písař B

U této písařské ruky se mi nepovedlo dohledat konkrétní osobu. Ze zápisů s kterými jsem pracovala, mu byl přiřazen pouze jeden. Jedná se o list zhostní do Trutnova²⁰⁸. S touto písařskou rukou se setkáváme u knihy kopiářů (1545) 1571 - 1584 (kn. č . 1294).

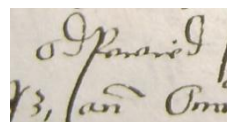
Jazyk zápisů je v českém jazyce vyjma latinského slova *Correcturi*,²⁰⁹ psané v humanistické kurzívě, a latinské datační formulí. Písmo je psáno úhledně a dobře čitelně českou novogotickou kurzívou. Mezi jednotlivými slovy jsou dostatečné mezery.

Tvar (forma) jednotlivých liter je vcelku ustálena. Minuskulní litera -p- se v zápisu vyskytuje ve dvou tvarech. A to se smyčkou ve středním prostoru pro psaní a druhá podoba minuskulního -p- je jenom s bříškem bez smyčky.

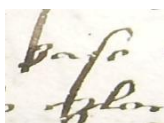
„poznamenaneg^{210cc}“

a

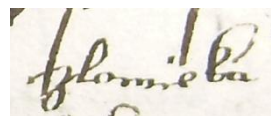
„odpowied^{211cc}“

U minuskulní litery -e- se setkáváme s otevřeným i uzavřeným obloučkem.

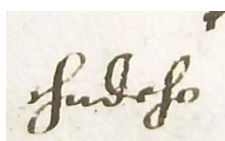
„zase^{212cc}“

a

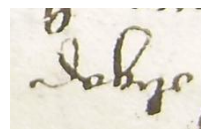
„czlowieka^{213cc}“

V případě minuskulní litery -d- se může objevovat s otevřeným a uzavřeným bříškem.

„chudeho^{214cc}“

a

„dobrze^{215cc}“

²⁰⁸ Tamtéž, Kniha kopiářů (1545) 1571 - 1584, kn. č . 1294, fol. 306v.

²⁰⁹ Tamtéž, ř . 7 .

²¹⁰ Tamtéž, ř . 6 .

²¹¹ Tamtéž, ř . 10.

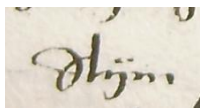
²¹² Tamtéž, ř . 7 .

²¹³ Tamtéž, ř . 8 .

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž, ř . 9 .

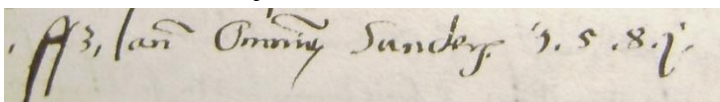
Jako dlouhé -i - použil písař jotu.

„S tijm²¹⁶“

Dále písař pro vyjádření liter -č- a -ř- využívá spřežek -cz- a -rz-, pro vyjádření litery -š- je v textu zobrazována jako -ss-. Běžně se v zápisu objevuje psaní velkých písmen na začátku slov, např. „*Nachazjme*²¹⁷“ nebo uprostřed vět, např. „*A Protoz*²¹⁸“. Modul je střední, přičemž dřík u majuskulních liter -P- a -K- a minuskulních liter -p-, -f-, -s- a -ij- přesahuje dolní dotažnici a zasahuje tak výrazně do prostoru spodního řádku. Duktus písma je kurzivní. Jedná se o lehké písmo, kdy kontrasty mezi silnými a slabými tahy jsou jen v malé míře. Výraznější kontrast je u minuskulních liter -s- a -f-. Sklon písma je vertikální. Text je psán zleva doprava. Zápis je stupňovitě rozšiřující a neobsahuje marginální glosy ani škrty, pouze jeden meziřádkový glos. Stejně tak kromě datační formule se v zápisu nenachází žádná zkratka. V textu se objevuje interpunkce a diakritické znaménko tečka je důsledně dodržována nad minuskulními literami -i- a -ij-.

Datační formule je latinská.

„f[eria] an[te] Omnn[e] y Sancte etc. 1581²¹⁹“

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ Tamtéž, ř. 4.

²¹⁸ Tamtéž, ř. 6.

²¹⁹ Tamtéž, ř. 11.

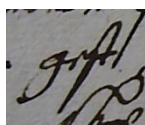
4.3 Písař C

Bohuslav Šatný

Bohuslav Šatný byl kutnohorským městským písařem v letech 1581 - 1582. Na podzim roku 1582 zemřel na epidemii moru. V kanceláři působil převážně jako ingrosista.²²⁰ S jeho písařskou rukou se setkáváme u knihy kopiářů (1545) 1571 - 1584 (kn. č . 1294) a také v knize kopiářů 1581 - 1588 (kn. č . 1295), kde se dočteme, že se jedná o „*notulár Bohuslava Šatného z Olivetu*“.

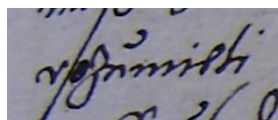
Jazyk zápisů je v českém jazyce vyjma latinských slov v datační formuli. Písmo je psáno úhledně a dobře čitelně českou novogotickou kurzívou.

Tvar (forma) jednotlivých liter je v podstatě neměnná. Jen v případě minuskulní litery -e - se můžeme setkat s podobou připomínající minuskulní literu -i -.

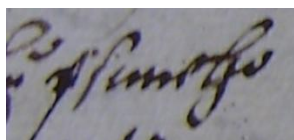
„gest²²¹“

a

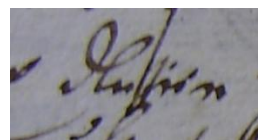
„rozumieti²²²“

Taktéž můžeme v zápisech vidět jednobříškovou minuskulní literu -a - se zavřeným i otevřeným bříškem v důsledku rychlého kurzivního psaní lze tak zaměnit s minuskulní literou -u -.

„psaneho²²³“

a

„dluzien²²⁴“

Modul písma je střední, kdy dřík u minuskulních liter -p -, -s -, -f - a -j - přesahuje dolní dotažnici a zasahuje tak do spodního řádku. Duktus písma je kurzivní. Jedná se o lehké písmo, kdy kontrasty mezi silnými a slabými tahy jsou nepatrné. Sklon písma je vpravo a text je psán zleva doprava. Zápis je na stránce stupňovitě

²²⁰ Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s . 59.

²²¹ Tamtéž, *Knihy kopiářů 1581 - 1588*, kn. č . 1295, fol. 41r, ř . 7 .

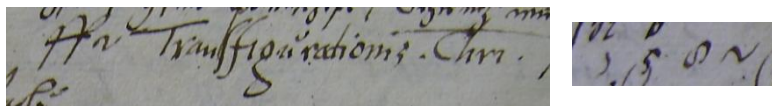
²²² Tamtéž, ř . 4 .

²²³ Tamtéž, fol. 47r, č . 6 .

²²⁴ Tamtéž, ř . 3 .

rozšiřující, taktéž se objevují marginální i meziřádkové glosy, škrty a zkratky. Interpunkce je téměř žádná a výrazněji dodržováno bylo psaní diakritického znaménka nad minuskulní literou -i -. Taktéž se v zápisech může objevovat čárka nad minuskulní literou -u -.

Datační formule je latinská.

„f [eria] 2 Transfigurationis Chri[sti] 1582²²⁵“

Zkratky. V zápisech se nacházeli především tyto písařské zkratky. Zkratka *gt* = jest, *W. O.* = V [aší] O [patrnosti], zkratka *n.* v majuskulní i minuskulní podobě pro označení n [ebožtík], n [ebožka] nebo zkratka *OZ* = o [dpověd] ž [ádáme]. Některá slova jsou zakončena ve tvaru smyčky - *ℓ* -, např. *dattℓ* = dat[um]. Typické jsou i zkratky tvořené suspenzí, např. *S^o* = S [vatéh]o. Dále se zde vyskytují zkratky pro latinská slova obvykle užitá v datační formuli *an* = an[te], *p̃t* = p [os]t, *ff* = f [eria] nebo zkratky pro početní jednotky -*ss*- = kopa, -*g* - nebo -*gℓ*- = groš, -*cl*- = (g)roše české, *sumy* = sum[m]y

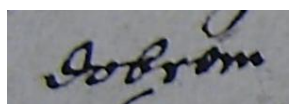
²²⁵ Tamtéž, fol. 47r, ř. 7.

4.4 Písař D Jan Vodňanský z Čazarova

Jan Vodňanský byl kutnohorským městským písařem od října 1582 až do dubna 1984. Mikuláš Dačický ve svých Pamětech uvádí, že v Praze roku 1612 zemřel jistý Jan Vodňanský, zda se jednalo skutečně o tohoto městského písaře nelze s přesností určit.²²⁶ S jeho písařskou rukou se setkáváme v knize kopiářů 1581 - 1588 (kn. č . 1295).

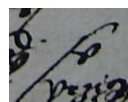
Jazyk zápisů je v českém jazyce vyjma latinských slov v datační formuli. Písmo je úhledná česká novogotická kurzíva a mezery mezi jednotlivými slovy jsou dostatečné. Text je dobře čitelný.

Tvar (forma) jednotlivých liter je v podstatě neměnná. V případě minuskulní litery -e - se v důsledku rychlého psaní může podobat minuskulní litéře -o -.

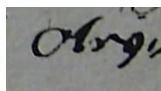
„dobrem²²⁷“

a

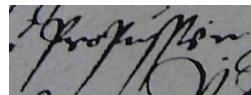
„se²²⁸“

Taktéž minuskulní literu -c - je možné zaměnit s minuskulní literou -r -.

„otcy²²⁹“

a

„propussten²³⁰“

Modul písma je střední. Dřík u minuskulních liter -s -, -p -, -y - a taktéž u majuskulních liter -Y - a -P - výrazně přesahuje dolní dotažnici a zasahuje tak do spodního řádku. Duktus písma je kurzivní a váha písma je těžká. V zápisu se objevují výrazné kontrasty mezi slabými a silnými tahy. Sklon písma je vpravo a text je psán zleva doprava. Zápis je stupňovitě rozšiřující. Objevují se zde škrty, zkratky a také marginální i meziřádkové glosy. Interpunkce v zápisu téměř není. Písařem užívaná

²²⁶ Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s . 63.

²²⁷ Tamtéž, *Knihy kopiářů 1581 - 1588*, kn. č . 1295, fol. 84, ř . 8 .

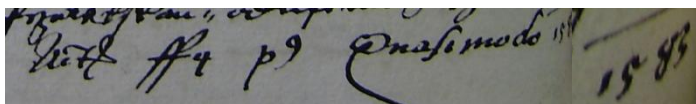
²²⁸ Tamtéž, ř . 13.

²²⁹ Tamtéž, ř . 10.

²³⁰ Tamtéž, ř . 11.

diakritická znaménka byla tečka nad minuskulní literou -y- a -i- a čárka nad minuskulními literami -u-, -e-, -z- a -a-. Diakritika však není řádně dodržována.

Datační formule je latinská.

„Act[um] f[eria] 4 p[os]t Quasimodo 1583²³¹“

Zkratky nacházející se v textu byly zkracovací znaménka v podobě čárky nebo vlnovky nad slovem suplující litery -m- a -n-, např. *o porzadne* = o pořádné[m]. Objevují se zde vžitě zkratky typu *Wa. O.* = Va[ší] O [patrnosti], *ZOZ* = za odpověď žádáme a majuskulní litera -N- pro označení N [ebožtík]. Taktéž slovo Act[um] je zkráceno pomocí zkracovacího znaménka ve tvaru smyčky -ℓ- viz *Actℓ*. Dále se zde vyskytují zkratky pro latinská slova obvykle užitá v datační formuli *p^o* = p[os]t, *ff* = f[eria] a již zmíněné latinské slovo actum.

²³¹ Tamtéž, ř. 18.

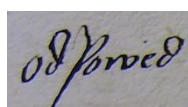
4.5 Písař E

Martin Dašický

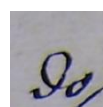
Martin Dašický byl kutnohorským městským písařem od listopadu 1582 až do roku 1586 tedy do své smrti.²³² S jeho písařskou rukou se setkáváme v knize kopiířů 1581 - 1588 (kn. č . 1295).

Jazyk zápisů je v českém jazyce s výjimkou latinských slov v datační formulí. Písmo je drobné s výrazným protahováním dříků. Zápisy jsou psány čitelně a úhledně českou novogotickou kurzívou.

Tvar (forma) jednotlivých liter je víceméně ustálená. Výrazně odlišné tvary má minuskulní litera -d -, která se objevuje s otevřeným i zavřeným bříškem.

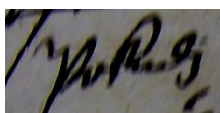
a

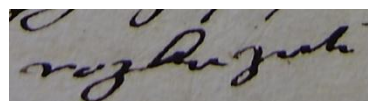
„odpowed“^{233cc}

„do“^{234cc}

Také minuskulní litera -z - se vyskytuje v jednotlivých zápisech s otevřenou i zavřenou dolní smyčkou.

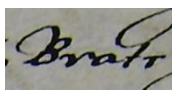
a

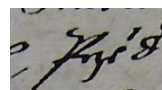
„pokudz“^{235cc}

„rozkazati“^{236cc}

Proměnlivá je i minuskulní litera -r -.

a

„Bratr“^{237cc}

„przed“^{238cc}

²³² Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s . 62.

²³³ Tamtéž, *Knihy kopiířů 1581 - 1588*, kn. č . 1295, fol. 110r, ř . 1 .

²³⁴ Tamtéž, fol. 95r, ř . 1 .

²³⁵ Tamtéž, fol. 110r, ř . 2 .

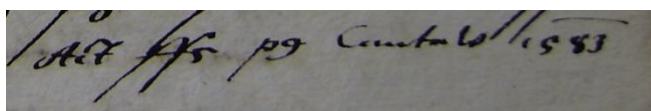
²³⁶ Tamtéž, ř . 11.

²³⁷ Tamtéž, fol. 95r, ř . 4 .

²³⁸ Tamtéž, ř . 6 .

Modul písma je malý s výrazným protahováním dříků u minuskulních liter -s -, -p -, -f - a -h - zasahující někdy až přes dva řádky. Duktus písma je kurzivní. Váha písma je těžká v důsledku zvýrazněných tahů dříků u liter -p -, -s - a -f -. Sklon písma je vpravo a text je psán zleva doprava. Zápis je na stránce stupňovitě rozšiřující, zápisy běžně obsahují marginální i meziřádkové glosy, škrty a zkratky. Interpunkce se v zápisech neobjevuje a diakritická znaménka nejsou důsledně dodržována. Setkáváme se s čárkou nad minuskulními literami -e -, -z -, -u -, -o - a -a -. Tečka se objevuje nad minuskulními litery -y - a -i -.

Datační formule je latinská.

„Act[um] f[eria] 5 p[ost]t Cantate 1583²³⁹“

Typické zkratky pro tohoto písaře jsou tvořené suspenzí, např. *ge^v* = je[m]u, *spra^v* = sprá[v]u, *nasse^v* = naše[m]u, *to^o* = to[h]o. Vžité zkratky např. *sumu* = sum[m]u, *ff* = f[eria], *act* = act[um], *p^o* = p[ost]t, *ut sra* = ut s[up]ra, -*ss-* = kopa, -*g-* nebo -*gl-* = groš, -*cl-* = (gr̄oše) české, *sumy* = sum[m]y, -*dj-* = denár. Nebo variace zkratk pro Vaší Opatrnosti = *W. O.*, *Wa. O.*, *Opa. Wa.*, ale také variace za odpověď žádáme = *OZ* a *ZOZ*. V zápisech se také objevuje zkracovací znaménko v podobě smyčky - *ℓ* -, např. *dattℓ* = dat[um].

²³⁹ Tamtéž, ř. 16.

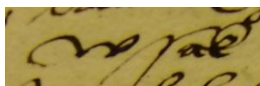
4.6 Písař F

Pavel Girkonis Litomyšlský, bakalář

Pavel Litomyšlský byl přijat za kutnohorského městského písaře v listopadu roku 1582, tedy ve stejné době jako Martin Dašický. Bylo to z toho důvodu, že ve městě současně zemřeli tři kutnohorští písaři na mor. V letech 1585 - 1593 byl čtyřikrát starším obce, v roce 1596 se stal školním inspektorem a v letech 1596 - 1599 zastával úřad konšela a primátora. Ve věci kutnohorských škol za město jednal v letech 1586 a 1591 v Praze. A dokonce zastupoval zájmy Kutné Hory na zemských sněmech konaných v letech 1586, 1590, 1593 a 1595. Od roku 1588 byl předním písařem a přijímal svědomí k zemskému soudu. Zemřel v roce 1599 na mor.²⁴⁰ S jeho písařskou rukou se setkáváme v knize kopiářů 1581 - 1588 (kn. č . 1295).

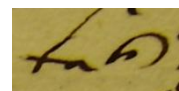
Jazyk zápisů je v českém jazyce vyjma latinských slov v datační formuli, popř. osobních či místních jmen. Písmo je česká novogotická kurzíva psána neúhledně a svižně zběhlé písařské ruky. Zápisy jsou obtížně čitelné.

Tvar litery (forma) závisí na postavení ve slově. Například minuskulní litera -k - se objevuje v zápisech s nedovřeným obloučkem nebo pouze s jeho náznakem.

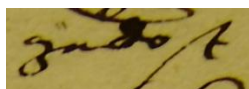
„Wssak”^{241cc}

a

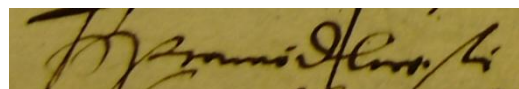
„tak”^{242cc}

Taktéž se objevuje v zápisech minuskulní litera -d - s otevřeným i zavřeným bříškem.

„zadost”^{243cc}

a

„Sprawedlnosti”^{244cc}

²⁴⁰ Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s . 60 - 61.

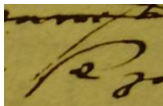
²⁴¹ Tamtéž, *Knihy kopiářů 1581 - 1588*, kn. č . 1295, fol. 472v, ř . 3 .

²⁴² Tamtéž, ř . 4 .

²⁴³ Tamtéž, ř . 3 .

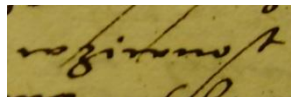
²⁴⁴ Tamtéž, ř . 14.

Proměnlivá je i podoba minuskulní litery -s -, kdy horní dřík přesahuje horní dotažnici a naopak dřík dolní není veden k dolní dotažnici, nýbrž končí na základní lince. Srovnej, viz níže.

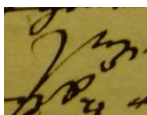
„se^{245cc}

a

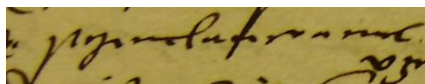
„w ziwnost^{246cc}

Variace minuskulní litery -p - se objevuje v podobě vidličky.

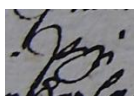
„przi^{247cc}

a

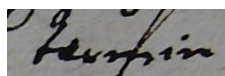
„przimlauwame^{248cc}

Minuskulní litera -r - také nemá v textu pravidelnou podobu.

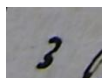
„przi^{249cc}

a

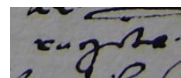
„termin^{250cc}

Minuskulní litera -z - se v zápisech vyskytuje jak s otevřenou tak také s uzavřenou dolní smyčkou.

„z^{251cc}

a

„raczite^{252cc}

²⁴⁵ Tamtéž, ř . 10.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Tamtéž, ř . 12.

²⁴⁸ Tamtéž, ř . 6 .

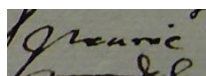
²⁴⁹ Tamtéž, fol. 76v, ř . 10.

²⁵⁰ Tamtéž, ř . 7 .

²⁵¹ Tamtéž, ř . 14.

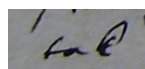
²⁵² Tamtéž, ř . 16.

Minuskulní litera jednobříškového -a - písař znázornil s uzavřeným ale také i s nedovřeným bříškem.

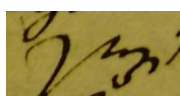
„prawe²⁵³“

a

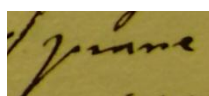

„tak²⁵⁴“

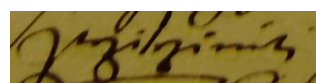
Minuskulní literu -r - lze zaměnit s minuskulní literou -c - ve slovech obsahující spřežky, ale také lze zaměnit s minuskulní literou -i -. Srovnej.

„przi²⁵⁵“

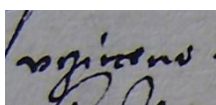

„prawe²⁵⁶“

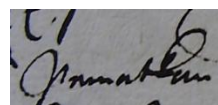
„przicziniti²⁵⁷“

Podoba minuskulní litery -n - je podobná minuskulní literě -u -.

„vczineno²⁵⁸“

a

„pamatkau²⁵⁹“

Modul písma je střední. Dříky u minuskulních liter -p -, -h -, -f -, -z -, -j -, -y -, -s - a u majuskulní litery -p - přesahují dolní dotažnici a zasahují tak do horního prostoru spodního řádku. Duktus písma je kurzivní. Váha písma je lehká, kdy kontrasty mezi silnými a slabými tahy téměř nejsou. Sklon písma je výrazně vpravo a text je psán zleva doprava. Zápis je na stránce stupňovitě rozšiřující, běžně obsahuje marginální i meziřádkové glosy, škrty a velké množství zkratk, které sloužily písaři pro rychlejší a snazší psaní. V zápisech je absence interpunkce a stejně tak diakritických znamének. Co se písař snažil řádně dodržovat bylo psaní tečky nad minuskulní literou -i -.

²⁵³ Tamtéž, fol. 201, ř. 18.

²⁵⁴ Tamtéž, ř. 22.

²⁵⁵ Tamtéž, fol. 472v, ř. 12.

²⁵⁶ Tamtéž.

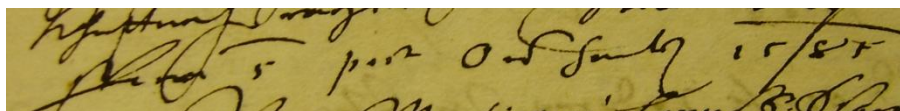
²⁵⁷ Tamtéž, ř. 19.

²⁵⁸ Tamtéž, fol. 76v, ř. 4.

²⁵⁹ Tamtéž, ř. 9.

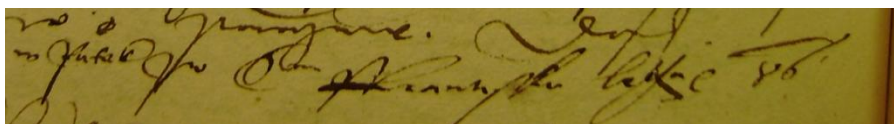
Datační formule se v zápisech objevuje jak v latinské podobě tak také v české.

latinská datační formule

„f[e]r[i]a 5 post O[mn]i[s] San[c]ty 1585²⁶⁰“

česká datační formule

„Da[no] w patek po s[vate]m ffrantissku letha etc. [15]86²⁶¹“

Zkratky u této písařské ruky jsou nejčastěji tvořené suspenzí, např. od^d = od[pově]d, S^m = S[vatě]m, ge^v = je[m]u. Také se hojně vyskytuje zkracování koncových liter -m - a -n -, např. $pokladane^-$ = pokládané[m], one^- = one[n] nebo zkratky užívané s literou -p - u slov typu pd = p[ře]d, $nepgde$ = nep[ři]jde, p = p[ro] nebo také p[ři], jejich význam závisí na postavení slova ve větě. Mezi další zkratky patří ZOZ = z[a] o[dpověd] ž[ádáme], $W. O.$ = V[áš]í O[patrnosti], $jich^{oti}$ = Je[jich] [Milos]ti a zkratka $n.$ v majuskulní i minuskulní podobě pro označení n[ebožtík], n[ebožka]. Taktéž můžeme v zápisech najít klasické zkratky užívané v datačních formulích, např. an^- = an[te], $p \tilde{t}$ = p[os]t, ff = f[eria], act^- = act[um], $ut \overline{sra}$ = ut s[up]ra nebo zkratky užívané pro početní jednotky -ss- = kopa, -g - nebo -gl- = groš, -cl- = (groše) české, \overline{smy} nebo $\overline{sm}y$ = s[u]m [m]y. Někteřá slova jsou zakončena ve tvaru smyčky -l -, např. $dattl$ = dat[um] nebo dal = dá[no].

²⁶⁰ Tamtéž, fol. 343r, ř. 4.

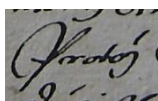
²⁶¹ Tamtéž, fol. 418v, ř. 31 - 32.

4.7 Písař G Mistr Jan Benicius (Táborský)

Mistr Jan Benicius byl přijat za kutnohorského městského písaře v únoru 1591 na místo třetího písaře. Písařem byl až do roku 1621. Předtím byl v letech 1587 - 1588 správcem školy u sv. Jakuba zde v Kutné Hoře. K roku 1613 se uvádí jako přední písař, i když v souvislosti s jeho jmenováním konšelem (téhož roku) bylo jeho působení v městské kanceláři omezené. Konšelem byl v letech 1613, 1614 a 1616 a jako starší obce působil v letech 1600, 1618, 1620 - 1622. Od roku 1596 až do roku 1617 byl osmkrát zvoleným školním inspektorem. Dokonce Jan Benicius jednal za městskou radu v letech 1600, 1603, 1604 a 1611 na zemském sněmu a v roce 1609 a 1611 o školských záležitostech. Jako přední radní písař zapisoval svědomí u zemského soudu. Často býval přímluvce a svědkem v různých právních jednáních v městské radě. Patřil k velmi váženým a bohatým kutnohorským měšťanům, taktéž se řadil ke kutnohorským humanistům. Zemřel v září roku 1623.²⁶² S jeho písařskou rukou se setkáváme v knize kopiářů 1601 - 1614 (kn. č. 1296) a v knize kopiářů 1612 - 1620 (kn. č. 1297).

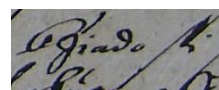
Jazyk zápisů je v českém vyjma latinských jmen a slov nejen v datační formulí. Písmo je dobře čitelné, text je psán úhledně a přehledně českou novogotickou kurzívou.

Tvar (forma) liter závisí na postavení ve slově. V zápisech nemá minuskulní litera -z- ustálenou podobu. Může se objevovat s dotaženou i nedotaženou dolní smyčkou.

„Protoz“²⁶³

a

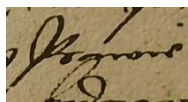
„k ziadosti“²⁶⁴

Taktéž podoba minuskulní litery -p- je variabilní. Vyskytuje se vedle klasické litery -p- také v podobě přeškrtnutého dolního dříku viz p .

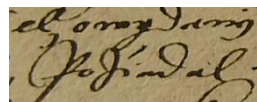
²⁶² Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští měšťtí písaři*, s. 69 - 71

²⁶³ Tamtéž, *Knihy kopiářů 1601 - 1614*, kn. č. 1296, fol. 8r, ř. 14.

²⁶⁴ Tamtéž.

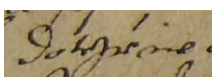
a

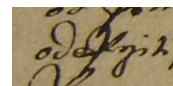
„prawie^{265cc}”

„poziadal^{266cc}”

Minuskulní litera -d- je psána s výrazně otevřeným bříškem, ale také se zavřeným.

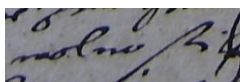
a

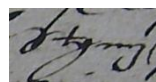
„dotczene^{267cc}”

„odeprziti^{268cc}”

Objevuje se i variace minuskulní litery -t-.

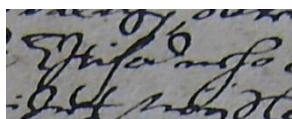
a

„S tymz^{269cc}”

„wolnosti^{270cc}”

U minuskulní litery -h- můžeme pozorovat nedotaženou dolní smyčku na základní linku. Lze vidět níže, v jednom slově se objevují oba dva typy.

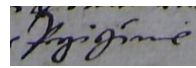

„Cztihodneho^{271cc}”

Minuskulní litera -e- se objevuje v zápisech s otevřené i uzavřené podobě.

a

„Zie^{272cc}”

„Prziczine^{273cc}”

²⁶⁵ Tamtéž, fol. 14v, ř. 9.

²⁶⁶ Tamtéž, ř. 11.

²⁶⁷ Tamtéž, ř. 7.

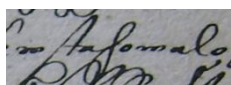
²⁶⁸ Tamtéž, ř. 12.

²⁶⁹ Tamtéž, fol. 40r, ř. 12.

²⁷⁰ Tamtéž, ř. 26.

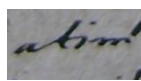
²⁷¹ Tamtéž, ř. 6.

Minuskulní literu -w - je možné zaměnit s minuskulní literou -m -.

„wstahowalo²⁷⁴“

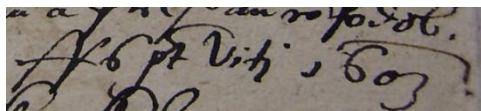
a

„a tim²⁷⁵“

Modul písma je střední, přičemž dříky u minuskulních liter -s -, -f -, -p -, -ij-, -y -, -h - a majuskulních liter -P - a -Y - přesahují dolní dotažnici a zasahují tak do horního prostoru spodního řádku. U tohoto písaře je typický znak zaobleného stylu písma. Výrazné je to u majuskulních liter -S -, -K -, -R - a minuskulních liter -d -, -k -, -g -, -m -, -h - a -b -. Duktus písma je kurzivní. Jedná se o lehké písmo, kdy kontrasty mezi slabými a silnými tahy téměř nejsou. Sklon písma je vertikální s výjimkou minuskulních liter -p -, -s -, -f -, -y -, -ij- a majuskulní litery -P -, které mají sklon vpravo. Text je psán zleva doprava. Zápis je stupňovitě rozšiřující, běžně se v zápisech nacházejí marginální a meziřádkové glosy, škrty a zkratky. Interpunkční znaménka nejsou řádně dodržována a stejně tak i diakritika. V zápisech se objevuje čárka nad minuskulní literou -u -, -z - a -i -. Taktéž se můžeme setkat s psaním háčku u spřežkové litery -cz- např. ve slově „cztwrtek“ a výjimečně nad minuskulní literou -u - a to ve spojení -au- např. „saused“. Nejdůsledněji je dodržováno psaní tečky nad minuskulní literou -i -.

Datační formule je u tohoto písaře jak v latinské tak také v české podobě.
latinská datační formule

„f[eria] 6 p[ost] Vitj 1603²⁷⁶“

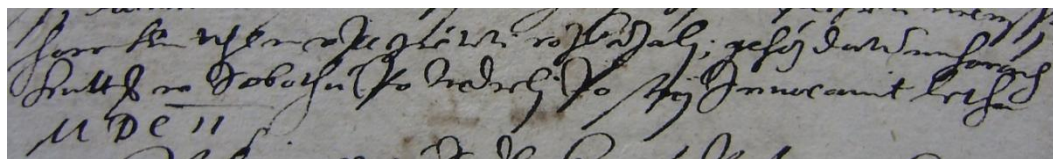
²⁷² Tamtéž, ř. 3.

²⁷³ Tamtéž, ř. 27.

²⁷⁴ Tamtéž, fol. 10v, ř. 5.

²⁷⁵ Tamtéž, ř. 15.

²⁷⁶ Tamtéž, fol. 127v, ř. 12.

„dat[um] na horach kutt[nach] w Sobothu Po Nedieli Postni Inwocawit lethā MDCII²⁷⁷“

Zkratky v zápisech jsou nejčastěji tvořené suspenzí např. to^v = to[m]ju nebo S^m = s[vaté]m, ale také se zde vyskytují zkratky tvořené kontrakcí např. *poniadz* = pon[ěva]dž. I u této písařské ruky se nacházejí zkratky ve slovech s literou -p- avšak není v tak hojném zastoupení jako u předešlého písaře. Dochází také ke zkracování koncových liter -m - a -n -, např. *soude*⁻ = soude[m]. Neobvyklé není ani zkracování slov pomocí zkracovacího znaménka v podobě smyčky -ℓ -, např. ve slově *Waczℓ* = Vác[lav]. Typickými zkratkami jsou *gt* = j[es]t, *ff* = f[eria], *pt* = p[os]t, *ut sra* = ut s[up]ra, *datt* = dat[um], *W. O.* = V[aší] O[patrnosti], *ZOZ* = z[a] o[dpověd] ž[ádáme], *JMC* = J[eho] M[ilost] c[ísařská], -ss- = kopa, -g- nebo -gℓ- = groš, -miss- nebo jenom -m⁻²⁷⁸ pro groš míšeňský.

²⁷⁷ Tamtéž, fol. 52r, ř. 6 - 8.

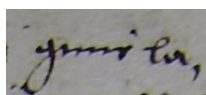
²⁷⁸ V majuskulní i minuskulní podobě.

4.8 Písař H Jan Piscis z Vysokého Mýta, bakalář

Jan Piscis byl kutnohorským městským písařem v letech 1584 až do své smrti 24. března 1617. V letech 1583 - 1584 působil jako správce školy u Vysokého kostela. A v letech 1591 - 1616 byl osmkrát starším z obce. Taktéž působil jako inspektor městských škol (1591 - 1617). Na zemském sněmu v roce 1586 a 1601 zastupoval zájmy města a zájmy obce obhajoval v Praze ohledně projednávání obecních počtů v roce 1592 jakožto jeden z obecních pánů. V roce 1612 se stal horním hofmistrem. Patřil k nejbohatším kutnohorským měšťanům. Uvádí se, že byl výbušné povahy. Měl četné spory se sousedy i s vlastní rodinou. Dokonce se musel v letech 1599 - 1600 obhajovat z nařčení, že neprávem užíval královských i zemských statků. Zároveň patřil mezi soudobé kutnohorské vzdělance a měl úzké vazby s kutnohorskými humanisty. Jan Piscis zemřel náhle 24. března 1617.²⁷⁹ S jeho písařskou rukou se setkáváme v knize kopiířů 1601 - 1614 (kn. č. 1296) a v knize kopiířů 1612 - 1620 (kn. č. 1297).

Jazyk zápisů je v českém jazyce vyjma latinských slov v datační formuli, popř. osobních či místních jmen. Písmo je česká novogotická kurzíva. Zápis je dobře čitelný i díky omezenému užívání meziřádkových glosů a škrťů. Text je úhledný a písmo má částečně zaoblené tvary.

Tvar (forma) jednotlivých liter je víceméně ustálena. Výrazně odlišný tvar má minuskulní litera -e-, kterou lze zaměnit s minuskulní literou -i-.

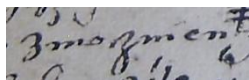
„gmiela”²⁸⁰

a

„ge”²⁸¹

Taktéž se objevuje variace minuskulní litery -z-, kdy se objevuje s otevřenou i zavřenou dolní smyčkou.

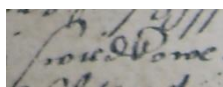
„zmocznien”²⁸²

²⁷⁹ Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s. 64 - 66.

²⁸⁰ Tamtéž, *Knihy kopiířů 1601 - 1614*, kn. č. 1296, fol. 97r, ř. 1.

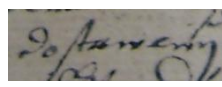
²⁸¹ Tamtéž, ř. 16.

Minuskulní litera -d- se vyskytuje v zápisech s otevřeným i uzavřeným bříškem.

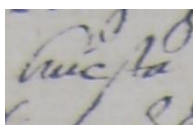
„swiedkowe”^{283cc}

a

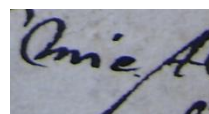
„dostawenij”^{284cc}

Odlišný tvar má i majuskulní litera -M-.

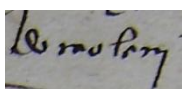
„Miasta”^{285cc}

a

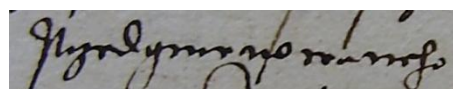
„Miest”^{286cc}

Také může dojít k záměně minuskulní litery -m- s minuskulní literou -w-.

„dowolenj”^{287cc}

a

„przed gmenowanego”^{288cc}

Naopak podoba minuskulní litery jednobříškového -a- je ustálena. U této písarské ruky se nesetkáme s nedotaženým bříškem a stejně tak minuskulní litera -r- je snadno rozpoznatelná od případné záměny liter -rz- a -cz-.

Modul je malý s výraznými oblými smyčkami u minuskulních liter -h-, -l-, -s-, -d-, -g-, -z- a u majuskulní litery -S-. Duktus písma je kurzivní a váha je lehká. Kontrasty mezi silnými a slabými tahy prakticky nejsou. Sklon písma je převážně vzpřímený, jen v případě minuskulních liter -s- a -p- je sklon vpravo. Text je psán zleva doprava. Zápis je stupňovitě rozšiřující a běžně se v něm nachází zkratky. Písař upřednostňoval marginální glosy před meziřádkovými. Stejně tak se snažil vyhýbat případným škrtnutím, kterých v porovnání s předchozími písaři je mnohem méně.

²⁸² Tamtéž, fol. 594r, ř. 19.

²⁸³ Tamtéž, fol. 676r, ř. 20.

²⁸⁴ Tamtéž, ř. 24.

²⁸⁵ Tamtéž, ř. 2.

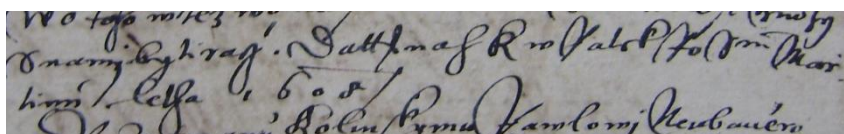
²⁸⁶ Tamtéž, fol. 560r, ř. 36.

²⁸⁷ Tamtéž, fol. 97r, ř. 4.

²⁸⁸ Tamtéž, ř. 10.

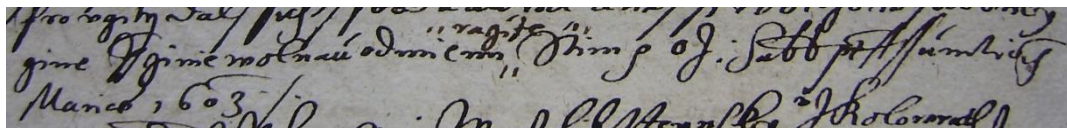
V zápisech se objevuje interpunkce. Psaní diakritických znamének není důsledně dodržováno. Můžeme vidět čárku nad minuskulní literou -z- a -u- a tečku nad minuskulní literou -i- a -e-.

Datační formule převažuje v zápisech česká, výjimečně datoval písař latinsky. česká datační formule

„dat[um] na h [orach] K [uttnach] w Patek Po S [vate]m Martinu letha 1608²⁸⁹“

latinská datační formule

„Sab[ath]o p [os]t Assumptio[n]is Mariae 1603²⁹⁰“

Zkratky, které se objevují v zápisech jsou často tvořené suspenzí, např. od^d = od[pově]d, S^m = S [vaté]m, Ss^d = S [polu]s [ouse]d a jiné. Také písař užíval zkratky u slov obsahující literu -p-, např. pd = p [ře]d, $pmluwa$ = p [ří]mluva, p = p [ro]. Mezi běžně používané zkratky jsou zkratky užívané v datačních formulích, např. $datt$ = dat[um], pt = p [os]t, $sabb$ = sab[ato], ff = f [eria] nebo také početní zkratky typu $-ss-$ = kopa, $-g-$ nebo $-gl-$ = groš, $-cl-$ = (groš) český a $-miss-$ = (groš) míšeňský. Také se hojně objevují tyto zkratky a jejich variace $Geho^{oti}$ Czysarzske nebo JMC = J [eho] M [ilost] c [ísařská], Wa^{oti} nebo $W.O.$ = V [aší] O [patrnosti].

²⁸⁹ Tamtéž, fol. 455r, ř. 13 - 14.

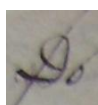
²⁹⁰ Tamtéž, fol. 139v, ř. 10 - 11.

4.9 Písař I Ondřej Hubáček (Hubka, Hubeus, Jaroměřský)

Ondřej Hubáček byl synem Jiřího Hubky, císařského rychtáře v Jaroměři. Kutnohorským městským písařem se stal v červnu roku 1599 a byl jím až do roku 1623. Předtím působil v letech 1590 - 1596 jako písař v Kolíně. V letech 1598 - 1621 byl sedmkrát školním inspektorem a v letech 1616 - 1630 byl osmkrát starším z obce. Dokonce se účastnil na zemském sněmu v roce 1611. Řadí se ke kutnohorským humanistům a zemřel v roce 1631.²⁹¹ S jeho písařskou rukou se setkáváme v knize kopiářů 1601 - 1614 (kn. č. 1296) a v knize kopiářů 1612 - 1620 (kn. č. 1297).

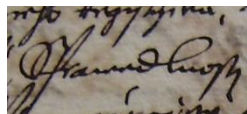
Jazyk zápisů je v českém jazyce vyjma latinských slov v datační formuli, popř. osobních či místních jmen. Písmo je neúhledné psáno zběžnou českou novogotickou kurzívou kurzívou. Text je obtížně čitelný. Špatná orientace v zápisech díky četnosti škrťů. Působí tak nepřehledně a zmateně.

Tvar (forma) jednotlivých liter závisí na jejich postavení ve slově. Minuskulní litera -d - se objevuje s výrazně otevřeným bříškem.

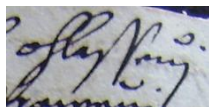
„do²⁹²“

a

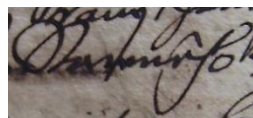
„SPrawedlnostj²⁹³“

Minuskulní litera -h - se může vyskytovat jak s uzavřenou tak také s nedotaženou dolní smyčkou.

„ohlassenj²⁹⁴“

a

„Stawneho²⁹⁵“

To samé platí pro minuskulní litru -z -.

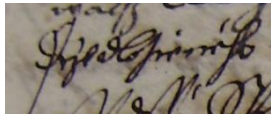
²⁹¹ Marie KAPAVÍKOVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři*, s. 74 - 75.

²⁹² Tamtéž, *Knihy kopiářů 1612 - 1620*, kn. č. 1297, fol. 458r, ř. 1.

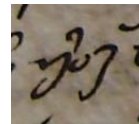
²⁹³ Tamtéž, ř. 9.

²⁹⁴ Tamtéž, fol. 507 v, ř. 1.

²⁹⁵ Tamtéž, ř. 9.

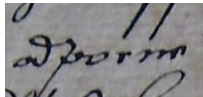
a

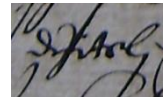
„Przedlozieneho”^{296cc}

„CZOZ”^{297cc}

U minuskulní litery -r- ve spojení s minuskulní literou -z- může dojít k záměně za minuskulní literu -c-.

a

„odporne”^{298cc}

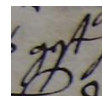
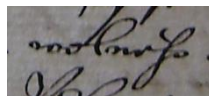
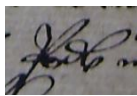
„drzitelj”^{299cc}

U tohoto písaře převažuje otevřená podoba minuskulní litery -e-. Tím, ale také může dojít k záměně s minuskulní literou -i-. Srovnej níže variace podoby minuskulní litery -e-.

uzavřené -e-

otevřené -e-

připomínající minuskulní literu -i-

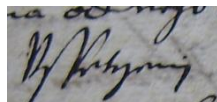

„Podle”^{300cc}

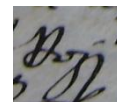
„wolneho”^{301cc}

„gest”^{302cc}

Majuskulní literu -V- lze zaměnit s majuskulní literou -B-.

a

„Vssetrzenj”^{303cc}

„Bozj”^{304cc}

Minuskulní litera -b- se vyskytuje v zápisech s otevřeným i uzavřeným bříškem.

²⁹⁶ Tamtéž, fol. 458r, ř. 8.

²⁹⁷ Tamtéž, ř. 16.

²⁹⁸ Tamtéž, fol. 60v, ř. 10.

²⁹⁹ Tamtéž, ř. 19.

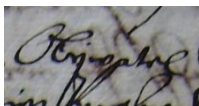
³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Tamtéž, ř. 18.

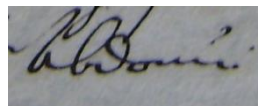
³⁰² Tamtéž, fol. 552v, ř. 6.

³⁰³ Tamtéž, fol. 77r, ř. 7.

³⁰⁴ Tamtéž, ř. 15.

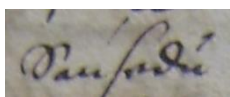
a

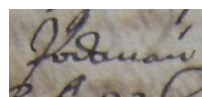
„Obywateł”^{305cc}

„Abdonu”^{306cc}

Podoby minuskulních liter -n- a -u- jsou velmi podobné a tak je lze v některých případech zaměnit.

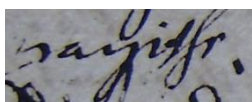
a

„Sausedu”^{307cc}

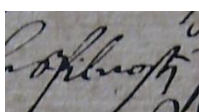
„Podanau”^{308cc}

Typické u tohoto písaře je vložení minuskulní litery -h- následující po minuskulní litéře -t-. Jedná se především o slovo ráčíte.

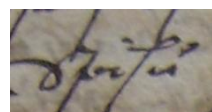

„raczithe”^{309cc}

Minuskulní litera -p- následující po majuskulní litéře -S- ztrácí část své samostatnosti a díky spojení těchto dvou liter může dojít k zdání, že se nejedná o minuskulní literu -p- nýbrž o minuskulní literu -s-.

a

„SPilnostj”^{310cc}

„Spisu”^{311cc}

³⁰⁵ Tamtéž, ř . 3 .

³⁰⁶ Tamtéž, ř . 16 .

³⁰⁷ Tamtéž, fol. 458r, ř . 4 .

³⁰⁸ Tamtéž, ř . 6 .

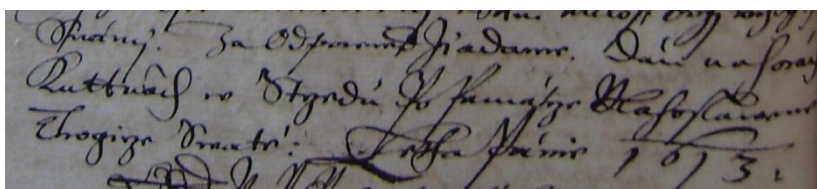
³⁰⁹ Tamtéž, fol. 149v, ř . 3 .

³¹⁰ Tamtéž, fol. 60v, ř . 11 .

³¹¹ Tamtéž, ř . 6 .

Modul je střední, přičemž dříky u minuskulních liter -h -, -p -, -ij-, -s -, -f -, -z -, -y - a u majuskulních liter -P - a -Z - značně zasahují do následujícího řádku, v některých případech přesahují dva a více řádků. Duktus písma je kurzivní a váha je lehká. Kontrasty mezi silnými a slabými jsou jen v malé míře. Sklon písma je vpravo a text je psán zleva doprava. Zápis je stupňovitě rozšiřující, běžně se u této písařské ruky objevují škrty, zkratky, marginální i meziřádkové glosy. Interpunkce se v zápisech oproti předešlým písařům objevuje hojně a stejně tak diakritika, která není důsledně dodržována. Psaní čárky můžeme vidět nad minuskulními literami -a -, -u -, -i -, -e -, háček se vyskytuje nad minuskulní literou -z - a tečka nad minuskulními literami -i -, -ij- a -y -.

Datační formule je česká.

„dan na horach Kuttnach w Strzedu Po Pamatcze Blahoslawene Trogicze Swate: Letha Panie 1613^{312c}“

Zkratky u tohoto písaře nejsou tak četné jako u předešlých písařů. Můžeme se v zápisech setkat se zkratkami tvořené suspenzí, např. *od^d* = od[pově]d, *S^m* = S [vaté]m, *S^o* = S [vatéh]o, *Pam^e* = Pam[átč]e. Nebo se také objevují klasické zkratky pro *W. O.* = V [aší] O [patrnosti] či pro početní jednotky -*ss-* = kopa, -*g* - nebo -*gl-* = groš a -*miss-* nebo jenom -*m* - = (groš) míšeňský. U tohoto písaře se prvně a hojně objevuje zkratka pro oslovení *Slow^e Op. P. Purgk. a R.* = Slov[utn]é Op[atrnosti] p [ánův]³¹³ purk[mistru] a r [adě] anebo také zkratka *C. M.* = C [tihodný] M [istr].

³¹² Tamtéž, fol. 60v, ř. 24 - 26.

³¹³ Nebo také variace p [ánů].

5 Obsahová skladba korespondence

Tato kapitola je zaměřená na předbělohorskou korespondenční praxi mezi královským městem Kutnou Horou a východočeskými věnnými městy. Celkem bylo nalezeno 190 zápisů ve 142 záležitostech, tzv. kauz. Pro zachycení obsahu dané korespondence co nejsouhrnněji a nejúplněji byl vytvořen tabulkový přehled. V prvním sloupci se nachází datace příslušných zápisů. U datace některých zápisů se mohou objevovat hranaté závorky v případě, že se jednalo o koncept, a proto bylo datum opsáno od předešlého zápisu. Taktéž mohl písař zapomenout dopsat rok, a proto se nachází v hranatých závorkách pouze jen ten rok. V některých případech, nebyla u zápisu uvedena žádná datace, a proto se v hranatých závorkách může objevovat časové rozmezí, v kterém mohl být zápis datován.

V druhém sloupci je uveden původní iniciátor. Tedy ten, který dal impulz pro vyhotovení písemnosti. Ve třetím sloupci se nachází adresát, jímž bylo zpravidla město. V tomto případě se mohlo jednat o radu města Hradce Králové, Chrudimi, Trutnova, Vysokého Mýta, Poličky, Jaroměře nebo Dvora Králové. V čtvrtém sloupci se pak nachází konečný adresát, tedy ten komu byla odeslaná písemnost nakonec doručena. V pátém sloupci je uveden ve zkratce obsah zápisu. Co se vlastně řešilo. S tím zároveň souvisí šestý sloupec, ve kterém první číslo znamená kolikátý je to v pořadí zápis a druhé číslo za lomítkem představuje onu záležitost (též kauzu). Tedy jestli se daná záležitost řešila pouze jednou nebo jestli měla více zápisů týkající se jedné záležitosti. V tom případě je daná kauza dále rozlišena příslušným číslem a písmenkem.

Co se týká obsahové skladby jednotlivých zápisů v kutnohorských registrech, nejčastěji byly projednávány majetkové záležitosti jednotlivců. Dlužníci pocházeli jak z řad Kutnohorských tak také i z řad Hradeckých, Jaroměřských, Trutnovských, Chrudimských, Královédvorských či Vysokomýtských. Nejvíce však byly řešeny dlužní záležitosti mezi Kutnohorskými a Chrudimskými, na druhém místě pak měli zastoupení Hradečtí. Za zmínění stojí vymáhání dluhu ve výši 67 kop 37 g . českých. Dlužníci byli Vavřinec Straka, Bartoloměj Kučera, Jan Vrtílko, Bartoloměj Slepíčka a Jan Čapek, chrudimští spolusousedé, kteří pro provozování svého řemesla zakoupili blíže neurčeného množství sádla od Anny, vdovy po Vavřincovi Ječetskovi³¹⁴. A pro neustálé

³¹⁴ *Geczetskovi.*

neplacení a nereflektování žádostí a přímluv, bylo vyhlášeno právo stavné a požadováno po dlužnících uhrazení vzniklých škod.

I když byl tento dluh celkem vysoké sumy, v kutnohorských registrech nacházíme ještě vyšší. A to ve výši 320 kop g. míšenských ve věci pře mezi Adamem Strakonickým, kutnohorským spoluradním a Lukášem Papouškem, kutnohorským sousedem s urozeným pánem panem Janem Albrechtem Smiřickým ze Smiřic. V zápisu se dočítáme o žádosti odkladu zaplacení sumy na 28. června 1617 za rukojemství Bartoloměje Svobody. Dále si můžeme uvést případ, kdy Jan Veverín Písecký z Kranichfeldu, kutnohorský radní písař požadoval zaplacení 150 kop g. českých po hradeckých spolusousedech Janem Pekelským a Vavřincem Pelišem. Pravděpodobně se předtím jednalo o spor mezi těmito pány a ona suma byla nakonec vyměřená Radou nad Apelacemi. Avšak tuto částku hradečtí spolusousedé odmítali zaplatit a proto vznikl dluh, který byl vymáhán od srpna 1575 do dubna 1576. Jak nakonec vymáhání dluhu dopadlo, se bohužel v kutnohorských registrech nedočítáme. Poměr míšenského groše k českému byl stanoven 2 : 1.

Vedle majetkových záležitostí jednotlivců byly taktéž hojně řešeny dědické záležitosti. Ty se týkaly především měst Chrudimi a Hradce Králové, méně pak Jaroměře, Trutnova a Poličky. Pro Dvůr Králové a Vysoké Mýto, zde nebyly nalezeny žádné dědické záležitosti. Určitě zajímavou kauzou je případ kutnohorského radního písaře Mistra Petra Capona Netovického, který na místě sirotka a své nové manželky Estery, vdovy po nebožtíkovi Martinovi Holubovi vymáhal po Tomáši Markraběti, chrudimském sousedu, purkrechtní peníze za grunt. Peníze byly poprvé vymáhány v roce 1610 a v letech 1613 a 1614 se žádost o vymáhání peněz opakovala. Nebo je také zajímavý případ, kdy dědický majetek získala Berina Hartmanová, sestra zesnulých bratrů Volfa a Tomáše Herolta a dcera zesnulého otce Jana Herolta a zároveň se stala poručnicí sirotků po zesnulých bratrech.

Další kategorií, kam bychom mohli zařadit zápisy je oblast právní a trestně právní. Do první oblasti, tedy právní bychom mohli zařadit případ Mandalény, manželky Zachariáše Ditricha, která žádá o vydání svědectví prostřednictvím rady města Hradce Králové ve věci pře se svou sestrou Anýžkou Vodmaskou. O svědectví taktéž žádal na začátku října 1583 Tomáš, syn Matěje Kolmanskýho ve věci pře s Annou Čermákovou. Kromě žádostí o svědectví bychom sem mohli zařadit i žádost

kutnohorského bradýře Pavla Astla. Ten v červenci 1576 prostřednictvím přímluvy kutnohorských šepmistrů žádal o povolení provozovat svoji živnost v Hradci Králové.

Do oblasti trestně právní bychom naopak mohli zařadit oznámení kutnohorských šepmistrů o zběhnutí Anny Netolické, kutnohorské sousedy do Hradce Králové. Anna měla být souzena pro nepoctivost a neřádné chování. Rada města Kutné Hory tak žádá o její vydání. Taktéž zajímavý je případ Jiřího Dominika, trutnovského souseda, který si protiprávně připsal na ceduli 13 loktů vlny. Jan Veverín tak po něm vymáhal zaplacení oné cedule i se škodami, a pokud by se tak do dvou neděl nestalo, má být vyhlášené právo stavné. V listopadu 1581 byl zaslán misiv do Hradce Králové ohledně bezprávného stlučení Martina jinak Horského Janem Perchalem, hradeckým tkadlcem. Stát se to mělo o Posvícení v Hradci Králové. Kutnohorští šepmistři tak žádají, aby byl vyslyšen onen tkadlec.

Do kategorie obecních záležitostí patří, např. finanční pomoc ve výši 100 kop g . českých hradeckým obyvatelům zasažených požárem v říjnu 1586. Požárem byli dvakrát zasaženi i chrudimští obyvatelé. Poprvé v září 1608 a podruhé v červnu 1611. Rada města Kutné Hory zaslala Chrudimským finanční pomoc poprvé ve výši 20 kop g . míšenských a podruhé 30 kop g . míšenských. Také by sem spadala zpráva do Hradce Králové, která informuje o tažení slezského vojska v království Českém. Kde taktéž kutnohorští šepmistři ujišťují Hradec o průběžném informování dalšího pohybu vojska.

Poslední kategorii tvoří žádosti a přímluvy. Zajímavá je přímluva za Stanislava Kožišníka, kutnohorského radního, kterému nemají být činěny překážky v prodávání na hradeckém jarmarku. Dále třeba žádost Jana Veverína o výpis z hradeckých knih ve věci kšaftu Jana Pekelského. Nebo přímluva za Volfa Herolta ve vyslyšení a opatření jeho žádosti ve městě Jaroměř. Za pozornost stojí srovnání počtu zápisů: pro období 70. a 80. let 16. století je doloženo 41 zápisů do Hradce Králové, 34 zápisů do Chrudimi, 11 zápisů do Jaroměře, 10 zápisů do Trutnova, 4 zápisy do Poličky, 1 zápis do Vysokého Mýta a žádný do Dvora Králové nad Labem. Zatímco první dvě desetiletí 17. století je doloženo 34 zápisů do Hradce Králové, 39 zápisů do Chrudimi, 4 zápisy do Jaroměře, 5 zápisů do Trutnova, 1 zápis do Poličky, 7 zápisů do Vysokého Mýta a 1 zápis do Dvora Králové. S výjimkou Chrudimi, Vysokého Mýta a Dvora Králové začíná docházet k poklesu některých dosavadních kontaktů v závěru předbělohorské

epochy v souvislosti s proměnou tržních oblastí. Za zmínku taktéž stojí že v 70. a 80. letech 16. století byly řešeny především záležitosti majetkového rázu jednotlivců, kdežto od počátku 17. století zaujímá první místo řešení dědických záležitostí. Z celkového počtu zápisu v kutnohorských registrech se v šestnácti případech jednalo o blíže neuvedené záležitosti.

Přehled všech zápisů v kutnohorských registrech (1545, 1571, 1572, 1572)1575 - 1584 (1585, 1587), které se týkají korespondence Kutné Hory s východočeskými královskými věnnými městy

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
8 . 2 . 1575	Pavel Heřman, Kašpar Frfek, Pavel Pilgramer, Václav Vilímovský, ³¹⁵	RMT	RMT	Žádost o navrácení statku a nemanipulování se sumou 1000 kop g . č . sirotků po Jakubovi Stejškovi	1 /1a
21. 6 . 1575	Anna Netolická, kutnohorská sousedkyně	RMP	Jiří Macek, vážený hrnčič	Žádost o přivedení svědků ve sporu o poctivost hrnčiče Jiřího Macka	2 /2
2 . 8 . 1575	Jan Veverín kutnohorský radní písař	RMHK	Jan Pekelský a Vavřinec Peliš ³¹⁶ , hradečtí spolusousedé	O vyzdvižení apelací rukojmího Joachima Šperlunku	3 /3a
31.12 1575	Jan Veverín kutnohorský radní písař	RMHK	Jan Pekelský a Vavřinec Peliš, hradečtí spolusousedé	Má být složena suma 150 kop grošů českých Janem Pekelským a za rukojmí Joachima Šperlunka Satrníka	4 /3b
10. 1 . 1576	Jan Prosílek, kutnohorský poddaný ze vsi Lošany	RMHK	Václav Vaniš	Nesouhlas s údajnou škodu spáchanou V . Vanišovi	5 /4
20. 1 . 1576	RMKH	RMHK	RMHK	Oznámení o vydání Anny Netolické, která zběhla do Hradce Králové	6 /5
4 . 2 . 1576	Mandaléna, manželka Zachariáše Ditricha	RMHK	RMHK [jako zprostředkující instituce]	Žádost o poskytnutí svědectví ve věci pře se svou sestrou Anýžkou Vodmanskou	7 /6

³¹⁵ Možný přepis i jako Vilimovský.

³¹⁶ *wawrzinecz pehliss.*

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
4 . 2 . 1576	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMHK	RMHK	Žádost o výpis z hradeckých knih ve věci kšaftu Jana Pekelského	8 /7
24. 2 .1576	RMKH	RMHK	Bonaventura Kojt	Žádost o odklad zaplacení dluhu o 6 neděl	9 /8
4 . 3 . 1576	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMHK	Adam Pekelský a Vavřinec Peliš, hradečtí spolusousedé	Opět žádost o zaplacení 150 kop g .	10/3c
13. 3 . 1576	Jan Vevrín, kutnohorský radní písař	RMHK	Adam Pekelský a Vavřinec Peliš, hradečtí spolusousedé	Opět o vymáhání exekut ve výši 150 kop g . č .	11/3d
5 . 4 . 1576	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMHK	Adam Pekelský, hradecký spolusoused	Opět o vymáhání exekut	12/3e
11. 7 . 1576	Samuel Jehlár ³¹⁷	RMHK	Jiřím Drátšmíd ³¹⁸	Zaplacení dluhu	13/9a
24. 7 . 1576	Pavel Astl, bradýř	RMHK	RMHK	Přímluva v záležitosti provozování bradýřské živnosti v Hradci Králové	14/10
8 . 8 . 1576	RMKH	RMHK	Matěj Kovář	Oznámení o nepřítomnosti dlužníka Jiřího Petržalky a přidržení dluhu	15/11
10. 11. 1576	Samuel Jehlár	RMHK	Jiří Drátšmíd	Přímluva za Samuela Jehláře o odložení nástupu do vězení pro nespokojenost v dluhu s Jiřím Drátšmídem	16/9b

³¹⁷ V zápisu se objevuje variace jména jak *gehlarze* tak také *gehlaczy*.

³¹⁸ *dratschmidowj*.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
14. 11. 1576	Dorota Linhartová	RMHK	Jeronym Sochor a jeho manželka Eva	Složení záloh	17/12
[2. 3. - 5. 3. 1577]	Stanislav Kožišník, kutnohorský radní	RMHK	RMHK	Přímluva pro Stanislava Kožišníka, aby mu ve svém řemeslu nebyly na jarmarku činěny překážky v prodávání	18/13
6. 6. 1577	Florián Plačický	RMHK	RMHK	Zplnomocnění manželky Annu	19/14
12. 6. 1577	Jan Spousta s manželkou Dorotou	RMJ	RMJ	Spor o nějaké plátno mezi manželi Spoustovými a Noskem z Prahy.	20/15
7. 4. 1578	Lipolt Šetlář	RMCh	Anna Hanikýřka	Zaplacení dluhu	21/16
21. 4. 1578	RMKH	RMCh	Jiří Sláma, chrudimský spoluradní	Odpověď v blíže neuvedené záležitosti	22/17
10. 6. [1578]	Jan Pick	RMHK	Jan Krnovský	Odmítnutí dluhu a stanovení stání ve středu 18. 6. ve 13 hodin	23/18a
30. 4. 1578	RMKH	RMCh	Jakub Zourman, bradýř	Odložení srocení a stále trvající právo stavné	24/19a
19. 9. 1578	Pavel Heřman, Kašpar Frfek, Pavel Pilgramer, Václav Vilímovský,	RMT	RMT	Žádost o vyplacení 600 kop g. č. sirotkům po Jakobovi Stejškovi k zaplacení dluhu i s úroky	25/1b
20. 9. 1578	Anna Prvničková	RMCh	Jindřich Labuška	Doposud nezaplatila dluhu a žádá o zrušení práva stavného	26/20
8. 10. 1578	RMKH	RMHK	Mandaléna Hronková a její děvečka Mandaléna	Stanovení stání nejprve v pondělí 13.10 v 16 hodin	27/21

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
27. 10. 1578	RMKH	RMT	RMT	Opětovná žádost o vyplacení 600 kop g . č . i s úroky za prodlévání	28/1c
16. 12. 1578	RMKH	RMCh	Jakub Zourman, bradýř	Odeslání blíže neurčené sumy po poslu ze strany práva stavného	29/19b
17. 1 . 1579	RMKH	RMCh	Jiří Gregor	Oznámení o nepřítomnosti Jana Simomda ³¹⁹	30/22
[31. 1 . - 17. 2 . 1579]	RMKH	RMHK	RMHK	O neznámém zločinu	31/23
26. 10. 1579	Zachariáš Freisichselbst ³²⁰	RMHK	Jan Fridhelm ³²¹	Vymáhání rok starého dluhu 90 kop g . č . a pohrůžka právem stavným	32/24
[2 nebo 3 . 4 . 1580]	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMT	Jiřík Nejkendej, ³²² jinak Dominik trutnovský soused	O protiprávním připsání vlny na ceduli a následné vymáhání peněz pod pohrůžkou stavného práva	33/25a
5 . 4 . [1580]	Petr Pekař, obyvatel Kutné Hory	RMHK	RMHK	Přímluva pro Petra Pekaře, který dal syna do učení knihaře v Hradci Králové	34/26
11. 7 . 1580	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMT	Jiřík Dominik Nejkendej, trutnovský soused	Opětovné vymáhání dluhu 23 kop 2 ,5 g . č . a vzniklých škod ve výši 44 g . č . 4 denáry a vyhlášení práva stavného	35/25b
13. 7 . [1580]	RMKH	RMCh	Jan Holeček	Vymáhání dluhu 20 kop g . č . a stále přetrvávající právo stavné	36/27

³¹⁹ Symomdes.

³²⁰ ffreysychselbst

³²¹ ffrydhelm

³²² Toto jméno se v zápisech objevuje v různých variacích: Neykendey, Nykenduw, ngkendey.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
3 . 10. 1580	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMT	Jiřík Dominik Nejkendej, trutnovský soused	Opětovné vymáhání již rok starého dluhu	37/25c
26. 11. 1580	Jan Pick a Valentýn Hlava	RMHK	Jan Krnovský	Oznámení o výši a splátek dluhu	38/18b
8 . 4 . 1581	RMKH	RMHK	RMHK	Oznámení o zmocnění Vavřince Ježetky ³²³ ve věci pře s Jakubem Holým	39/28
9 . 9 . [1581]	RMKH	RMCh	Michal Berkůči z Lanšperku a v Žešicích	Žádost o zaplacení dluhu 6 kop 22, 5 g . č Pavlem Urbánkem	40/29
31. 10. 1581	RMKH	RMT	RMT	List zhostní Martina Mencla, trutnovský poddaný	41/30
10. 11. 1581	Jiří Engelmair, ³²⁴ zlatník a kutnohorský soused	RMHK	Martin jinak Jaroš	Žádost o odklad právní pře a odložení stání	42/31
23. 10. 1582	Mandaléna, vdova po Křištofu Postřihači	RMJ	Hanzlička, kožišník a jaroměřský spolusoused	Žádost o převzetí dědické spravedlnosti	43/32
25. 10. 1582	Kateřina, vdova po Matoušovi Mlynáři	RMCh	RMCh	Výzva k převedení dědické spravedlnosti	44/33

³²³ *Wawrzincze Geczetku.*

³²⁴ Variace jména *Engelmair* a *Engelmeyr*.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
30. 10. 1582	Dorota Vašková	RMCh	Jiří Gregor	Odesláno po poslu 2 kopy g . č . a žádost o stanovení termínu odevzdání 3 kop g . č .	45/34a
6 . 11. 1582	RMKH	RMT	Šaloman, trutnovský radní písař	Stanovení stání ve středu 14. 11. v 16 hodin, ohledně kšaftu Tobiáše Herolta	46/35a
14. 11. 1582	RMKH	RMJ	Šaloman, radní písař	Odložení stání	47/35b
17. 11. 1582	RMKH	RMCh	RMCh [jako zprostředkující instituce]	Žádost o obeslání pozůstalých ve věci kšaftu nebožtíka Václava Svobody	48/36
5 . 1 . 1583	Eva Libáková, obyvatelkyně v Kutné Hoře	RMHK	RMHK	Přímluva za Jakuba, syna Evy Libákové o propuštění z vězení	49/37a
18. 1 . 1583	Eva Libáková, obyvatelkyně v Kutné Hoře	RMHK	RMHK	Opětovná přímluva za Jakuba Libáka	50/37b
22. 1 . 1583	Eva Libáková, obyvatelkyně v Kutné Hoře	RMHK	RMHK	Opětovná přímluva za Jakuba Libáka	51/37c
3 . 4 . 1583	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	RMCh	Vavšinec Straka, Bartoloměj Kučera, Jan Vrtílko, ³²⁵ Bartoloměj Čepička a Jan Čapek	Vymáhání dluhu 67 kop 37 g . č . za slané sádlo i se vzniklými škodami a vyhlášení práva stavného	52/38

³²⁵ Možný přepis Vrtílko.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
22. 11. 1583	Jan Veverín s manželkou Dorotou	RMCh	RMCh	Přímluva ohledně propuštění práva stavného na spolusousedech ve městě Lanškrouna	53/39
[28.1 . - 30. 1 . 1584]	Mikuláš, koníř ze vsi Lošany a kutnohorský poddaný	RMJ	RMJ	Oznámení o údajném spáchání krádeže pacholkem Janem v Holohlavách	54/40a

Přehled všech zápisů v kutnohorských registrech 1581 - 1588 (1589), které se týkají korespondence Kutné Hory s východočeskými královskými věnnými městy

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
17. 11. 1581	Martin Horský, sirotek po Václavovi Svobodovi	RMHK	RMHK	Oznámení o bezprávném stlučení jistým Janem Perchalem, tkadlec a hradecký soused	55/41
5 . 1 . 1582	Dorota Vašková	RMCh	Jiří Gregor	Zaplacení dvou splátek dluhu z let 1580 a 1581 ve výši 6 kop g . č za Zikmunda Kozla	56/34b
28. 6 . 1582	Jakub Holý Šotnovský z Javořic, kutnohorský soused a spoluradní	RMCh	Blíže neuvedená chrudimská osoba	Blíže neuvedeno oznámení o vymáhání dluhu	57/42a
6 . 8 . 1582	Petr Pach, kutnohorský obyvatel	RMHK	Václav Červenků	Vymáhání dluhu 2 kop g . č .	58/43

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
15. 8 . 1582	Lipolt Šetlar, kutnohorský spoluradní	RMVM	Jan Hovořín	Oznámení o finančních potížích dlužníka Martina Noska	59/44
18. 8 . 1582	Anna Benátská	RMCh	RMCh [jako zprostředkující instituce]	Žádost o poskytnutí svědectví a zplnomocnění Václava Haluza	60/45
18. 3 . 1583	Jiří Gregor	RMCh	Zikmund Kozel	Posunutí splátky za rok 1583 a vzetí Zikmunda Kozla za rukojmí	61/34c
5 . 4 . 1583	RMKH	RMHK	RMHK	Žádost o shovívavost a zmírnění trestu vězením Martina Pasíře, sirotka	62/46
10. 4 . 1583	RMKH	RMCh	Matěj Kocián, nožír	Žádost o vydání zachovacího listu	63/47
4 . 5 . 1583	RMKH	RMJ	RMJ	Přímluva o vyslyšení žádosti a opatření Volfa Herolta, kutnohorského sousedu	64/48
26. 5 . 1583	RMKH	RMCh	Martin Havránek	Nesouhlas ve věci vymáhání splátky za dům po Matěji Čermákovi	65/49
14. 6 . 1583	Martin Nosek	RMP	Valentýn Plouner ³²⁶	Žádost o posečkání s termínem splátky dluhu do prodeje nemovitosti Martina Noska	66/50

³²⁶ *Walentinowj plounrowj*, dnes má toto příjmení podobu Ploner.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
[1. 10. - 8. 10. 1583]	Tomáš, syn Matěje Kolmanskýho	RMCh	RMCh [jako zprostředkující instituce]	Žádost o poskytnutí svědectví ve věci pře s Annou Čermákovou	67/51
15. 2. 1584	Jakub Holý Šotnovský z Javořic, kutnohorský soused a spoluradní	RMCh	Bližze neuvedená chrudimská osoba	Opětovné vymáhání bližze neuvedeného dluhu i se škodami	68/42b
2 . 3 . 1584	Václav, Matěj Pečerkové a jejich sestra	RMHK	Jan Pečerka	Odmítnutí dluhu 6 kop g . č . a stanovení stání v neděli 18. 3 . v 16 hodin	69/52
10. 3 . 1584	RMKH	RMT	Vencl Pejskar	Vymáhání dluhu 11 kop g . č . a vyhlášení práva stavného	70/53
15. 3 . 1584	RMKH	RMJ	RMJ	Přiznání se ke krádeži 17 kop g . č . Janem	71/40b
24. 3 . 1584	Jeroným Bobek a jeho manželka Anna	RMHK	Anna Knobloska ³²⁷	Přiznání dluhu 3 kopy g . č . Jeronýmem Bobkem a 1,5 kopy g . č . jeho manželkou Annou a škody za 30. kop g . č .	72/54
24. 5 . 1584	RMKH	RMCh	Václav Mlynář	Žádost o vydání zachovacího listu	73/55
[27. 6 . 1584]	Faltýn ³²⁸ Šterba ³²⁹	RMHK	Jan Bradýř	Oznámení o nedostavení ke stání	74/56

³²⁷ Knobloska nebo také Knoblosska.

³²⁸ Slovo ffaltin se dnes může přepisovat jako Faltýn, Faltín nebo Faltin.

³²⁹ Dnes se toto příjmení vyskytuje v podobě Šterba.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
21. 12. 1584	RMKH	RMCh	Jiřík Kuška ³³⁰	Blíže nespecifikovaná žádost ve věci pře	75/57a
28. 12. 1584	RMKH	RMCh	Jiřík Kuška	Srozumění soudního jednání k blíže nespecifikované pře	76/57b
2 . 3 . 1585	RMKH [jako zprostředkující instituce]	RMCh	Jan Veverín, kutnohorský radní písař	Žádost o projevení křesťanské lítosti ve věci dluhu 9 kop g . č . Martina Smiška	77/58
[22. 6 . 1585]	Anna Hradecká, kutnohorská sousedkyně	RMJ	Jan Vopolka	Vymáhání dluhu 4 kopy g . č . i se škodami	78/59a
24. 6 . 1585	RMKH	RMHK	Jan Pohřebáček	Zaplacení závdavku za dům a stanovení splátek	79/60
25. 6 . 1585	Jakub Zourman, bradýř	RMCh	Jiří Kuchyňka	Vymáhání dluhu	80/61a
27. 6 . 1585	Anna Hradecká, kutnohorská sousedkyně	RMJ	Jan Vopolka	Opětovné vymáhání dluhu.	81/59b
[13. 7 . 1585]	Jakub Zourman, bradýř	RMCh	Jiří Kuchyňka	Opětovné vymáhání dluhu	82/61b
[2 . 8 . 1585]	Jiří Kuchyňka	RMP	Nikodým Zych	Zaplacení dluhu 3 kopy 15 g . č .	83/62
[2 . 8 . 1585]	Jiřík Fidler, kutnohorský obyvatel	RMCh	Václav Voldřich	Vymáhání dluhu 17 kop 41 g . č . 3 ,5 denárů	84/63

³³⁰ Kuzka

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
17. 8 . 1585	RMKH	RMCh	Jiří Gregor	Po poslu odeslané 3 kopy g . č . za Dana Voskovskýho a 2 kopy g . č . za Mikuláše Kozla	85/64
3 . 9 . 1585	Václav Vokáček	RMHK	Martin Valaš z Hostovic	Obrana za řádné zaplacení dluhu	86/65
7 . 11. 1585	Anna Ujčová	RMHK	RMHK	Přímluva za Annu a její syny za možné provozování živnosti v Kutné Hoře	87/66
13. 5 . 1586	Alexandr Hora, kutnohorskýso used	RMCh	Jiřík Mrkvič, chrudimský soused	Žádost o odklad splátky dluhu	88/67
25. 9 . 1586	RMKH	RMHK	Jakub Melitsoei, ³³¹ kněz	Přímluva v blíže neuvedené žádosti	89/68
10. 10. 1586	RMKH	RMHK	RMHK	Finanční pomoc ve výši 100 kop g . č . obyvatelům zasažených požárem v Hradci Králové	90/69
13. 3 . 1587	RMKH	RMCh	Jan Baša, ³³² chrudimský soused	Přidržení Stanislava Braniče a poslaní po poslu 37 kop g . míšenských	91/70

³³¹ V zápisech se objevuje variace tohoto jména Melitissoea, Melissoey.

³³² *Bassa*.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
7 . 4 . 1587	Jakub Holý Šotnovský z Javořic, kutnohorský soused a spoluradní	RMHK	Jiřík Heršjer ³³³	Zapsání do městské knihy smluvní dluh 252 kop g . míš. Lorence Staška, měštěnína ze Starého Města pražského	92/71
19. 4 . 1587	Salomena někdy Jana Janáčka	RMCh	RMCh	Žádost o převzetí dědické spravedlnosti	93/72
23. 4 . 1587	Jindřich Labůška, kutnohorský soused	RMCh	Jiřík Sesl	Vymáhání dluhu 12 kop 41 g . č . 5 denárů za čistou vlnu	94/73
[12.5 . nebo 19. 5 . 1587]	Václav Straka, kutnohorský soused	RMP	RMP	Činění nároku na majetek zesnulých bratrů	95/74
5 . 6 . 1587	Samuel Barbora	RMHK	RMHK	Přímluva ve věci vydání právních stanov pro provozování živnosti	96/75
[17. 6 . 1588]	Jan, syn po nebožtíkovi Vopolkovi	RMJ	Martin Notýpka ³³⁴	Vymáhání dluhu 7 kop g . č .	97/76
19. 11. 1588	Petr Chládek, kutnohorský obyvatel	RMCh	Jiří Srbský	Vymáhání dluhu 6 kop 10 g . č . i se škodami 30 g . č .	98/77
9 . 5 . 1589	Jan Ignác, bradýř a kutnohorský soused	RMT	Michal Mencil	Vymáhání dluhu 3 kopy 30 g . č . i se vzniklými škodami ve výši 16 g . č .	99/78

³³³ *herssyerger.*

³³⁴ *Notipka.*

**Přehled všech zápisů v kutnohorských registrech 1601 - 1614, které se týkají
korespondence Kutné Hory s východočeskými královskými věnnými městy**

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
28. 5 . 1601	Mandaléna Kouřimská, nyní Plačková, manželka Václava Plačka, kožišníka a kutnohorského spolusouseda	RMCh	Jan Loudíleka jeho manželka Kateřina, švagr a sestra Mandalény Plačkové	Žádost o odklad splátky peněz 20 kop g . míš. a vypsání nových termínů	100/79a
19. 6 . 1601	Mandaléna Plačková, kutnohorská spolusouseda	RMCh	Jan Loudíleka jeho manželka Kateřina, švagr a sestra Mandalény Plačkové	Opětovná žádost o vypsání nových termínů splátek dluhu	101/79b
28. 6 . 1601	RMKH	RMT	Berina Hartmanová, sestra zesnulých bratrů Heroltů, Anna někdy Volfa Herolta manželka, Eva, vdova po Tomáši Heroltovi a Lipolt Šetlar, kutnohorský spoluradní a poručník sirotků	Žádost o zapsání do trutnovských městských knih ve věci držení jmění a užívání po nebožtících bratřích Heroltů a jejich otce Jana Herolta	102/80
30. 6 . 1601	Řehoř Vodička Horazdějovský, JMC rychtář, Tobiáš Tříška a Adam Hněrousický, kutnohorští hospodáři nad obecními důchody	RMHK	Markéta, vdova po Adamovi Choustnickému, hradecký spolusouseda Anežka Landová, její sestra	Zamítnutí v blíže neuvedené žádosti sester Markéty a Anežky	103/81

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
26. 7 . 1601	Tobiáš Jiřík Táborský, kutnohorský spoluradní a primátor	RMHK	RMHK	Žádost o zaslání výpisu nálezu ve věci vypovězení z království Českého Václava Škrhého a Václava Pěničky	104/82
1 . 12. 1601	Jiří a Václav Lavičkové, otec a syn	RMDK	Martin Soukup	Oznámení o zaplacení 35 kop g . č . za dva černohnědé valachy	105/83
15. 3 . 1602	Melichar Šenkýř, kutnohorský spoluhorník a soused	RMCh	manželka po nebožtíku Janu Pohůnkovi, chrudimský spolusouseda bratr Melichara	Výzva k převedení dědické spravedlnosti	106/84
24. 8 . 1602	Václav Kemrs, kutnohorský spoluhorník a soused	RMCh	Daniel Klement, chrudimský spolusoused	Žádost o odklad stání	107/85
7 . 10. 1602	Jan Hubka ³³⁵ , kutnohorský spoluhorník a soused	RMJ	Jan Bubenský, jaroměřský spoluradní	Vymáhání purkrechtních peněz 6 kop g . č . a jmenování plnomocníka Dorotu Hoškovou jinak Kaňkovskou, kutnohorská souseda	108/86
20. 6 . 1603	Jakub Cziment ³³⁶ , řezník a kutnohorský spolusoused	RMHK	RMHK	Přímůva za uvěznění čeledína	109/87
4 . 8 . 1603	Kryštof Vrbík, kutnohorský služebník, plnomocník dcery Anny	RMCh	RMCh	Přímůva ve věci kšaftu	110/88
16. 8 . 1603	Václav Vančura jinak Štolecký, kutnohorský horník	RMCh	Václav Podvala jinak Hradecký, chrudimský soused	Vymáhání purkrechtních peněz 5 kop g . míš. za mlýn Maličovský	111/89a

³³⁵ Variace jména Hubeus, Hubka.

³³⁶ Možný přepis i jako Ciment.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
18. 10. 1603	Václav Vančura jinak Štolecký, kutnohorský horník a spolusoused	RMCh	Václav Podvala jinak Hradecký, chrudimský soused	Oznámení o rukojemství Kryštofa Veselského a Jana Pardubského, kutnohorští spoluhorníci a sousedé ve věci pře	112/89b
3 . 2 . 1604	Václav Nemes Chrudimský, kutnohorský spoluhorník a soused	RMHK	RMHK	Žádost o vydání hodnověrného výpisu nálezu hradeckého práva ve věci pře Jana Třebechovského s Janem Roubalem Žateckým	113/90
9 . 10. 1604	Anna Hubková, vdova po Janu Hubkovi	RMJ	RMJ	Žádost o vydání dědické spravedlnosti	114/91a
19. 11. 1604	Václav Vančura jinak Štolecký, kutnohorský horník a spolusoused	RMCh	Václav Podvala jinak Hradecký, chrudimský soused	Žádost o odklad stání na čtvrtek 9 . 12. z důvodu účasti jednání RMKH	115/89c
27. 4 . 1605	Jan Němčický, kutnohorský spoluhorník	RMCh	Pavel Špaček, chrudimský obyvatel	Vymáhání dluhu 31 kop 30 g . č . a vyhlášení práva stavného	116/92
3 . 10. 1606	Martin Holub, kutnohorský spolusoused a horník	RMCh	93/Martin Mareš, pekař a chrudimský soused 94/ Jan Chvojka z Kozýho, chrudimský poddaný	93/ Vymáhání dluhu 5 kop 44g č . 94/ Vymáhání dluhu 1 kopa g . č .	117/93, 94
21. 9 . 1607	Anna Hubková, vdova po Janu Hubkovi	RMJ	RMJ	Opětovná žádost o vydání dědické spravedlnosti	118/91b
4 . 3 . 1608	Anna, manželka Václava Táborského, soukeník a kutnohorský spolusoused	RMCh	RMCh	Žádost o vydání dědické spravedlnosti od nebožky Anny Zourmanky, tety její	119/95a

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
17. 6 . 1608	RMKH	RMCh	RMCh	Oznámení o zastavení zásobování potravin ležení arciknížete Matyáše Rakouského	120/96
29. 7 . 1608	Mandaléna Millerová, havířka a kutnohorská obyvatelkyně	RMHK	Mandléna Švarcová, švagrová M . Millerové	Přímluva ve věci pomoci na rozsáhlém statku stařeně a švagrové Mandaléně Švarcové	121/97
30. 9 . 1608	RMKH	RMCh	RMCh [jako zprostředkující instituce]	Finanční pomoc ve výši 20 kop g . míš. obyvatelům zasažených požárem v Chrudimi	122/98
24. 10. 1608	Jiřík Smržek jinak Křepelík	RMP	RMP	Přímluva ve věci provozování horní živnosti v Kutné Hoře	123/99
27. 10. 1608	Anna, manželka Václava Táborskýho, soukeník a kutnohorský spolusoused	RMCh	RMCh	Přímluva ve věci částečného či úplného zproštění nepřímé berně na domek, kšaftem odkázaný	124/95b
14. 11. 1608	Ester Radličková, kutnohorská spoluhornice	RMHK	RMHK	Žádost o písemné zajištění hodnověrného výpisu ve věci pře s Václavem Mlynářem z Vorličného mlýnu	125/100
8 . 8 . 1609	RMKH	RMHK	RMHK	Odpověď ve věci zamordování Zuzany Zejdlové, hradecké sousedy	126/101
4 . 9 . 1609	RMKH	RMHK	Jan Havránek, bednář a hradecký obyvatel	Zamítnutí ve věci dědické spravedlnosti po nebožtíkovi Viktorínu Tesaři, dědu jeho	127/102

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
6 . 5 . 1610	Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník, na místě Estery vdovy po Martinu Holubovi	RMCh	Tomáš Markrabě, chrudimský spolusoused	Vymáhání purkrechtních peněz 6 kop 40 g . č .	128/103a
7 . 5 . 1610	Jakub Tvrzský, kutnohorský poddaný ze vsi Lošany	RMHK	Bliže neuvedení držitelé gruntu	Přímluva ve věci vyzdvižení spravedlnosti po Markétě z Fortny, hradecké sousedy	129/104
13. 7 . 1610	RMKH	RMHK	urozený pán pan Kašpar Melichar z Žerotína a na Nových Dvorech	Vyhlášení práva stavného	130/105
20. 8 . 1610	Jan Endel, kutnohorský spoluradní a Václav Augustinus Hradecký, kutnohorský spoluhorník	RMCh	Tomáš Markrabě, chrudimský spolusoused	Přímluva ve věci dědické spravedlnosti a přidržení gruntu po nebožtíkovi Martinu Holubovi	131/103b
9 . 1 . 1611	RMKH	RMV M	RMVM	Oznámení o pohybu pasovského vojska v království Českém	132/106a
10. 1 . 1611	RMKH	RMHK	RMHK	Oznámení o pohybu pasovského vojska v království Českém	133/106b
21. 6 . 1611	RMKH	RMCh	RMCh [jako zprostředkující instituce]	Finanční pomoc ve výši 30 kop g . míš. obyvatelům zasažených požárem v Chrudimi	134/107
8 . 11. 1611	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a soused	RMCh	Bliže neuvedení chrudimští spolusousedé	Opětovné vymáhání purkrechtních peněz	135/108a

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
24. 11. 1611	Václav Jelínek, kožešník	RMCh	RMCh	Žádost o svolení sňatku s Kateřinou, sirotkem po Václavovi Chramostovi, chrudimském měštěninu	136/109
29. 11. 1611	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a soused	RMCh	Bližší neuvedení chrudimští spolusousedé	Opětovné vymáhání purkrechtní peněz a žádost o vypsání nového termínu	137/108b
7 . 2 . 1612	RMKH	RMCh	Bližší nejmenovaní poručníci sirotků po Janovi Vo(.)kovi ³³⁷	Odpověď ve věci kšaftu Doroty Druhanské	138/110
28. 4 . 1612	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a soused	RMCh	Matouš Červenka, chrudimský spolusoused	Vymáhání peněz purkrechtních z roku 1611 a škody s tím spojené	139/111
23. 8 . 1612	RMKH	RMCh	Mandaléna Plačková, kutnohorská spolusouseda zdržující se v Chrudimi	Oznámení o stanovení termínu na 29. 8z důvodu publikování rozsudku práva vrchního ve věci pře s Janem Veverkou, mlynářem pod Cerekvicí	140/112
19. 11. 1612	Václav Sixt ze Zvířetína, JMC rychtář	RMHK	RMHK [jako zprostředkující instituce]	Žádost o poskytnutí svědectví ve věci pře s Vilémem Hubnerem	141/113

³³⁷ Nelze přečíst z důvodu rozmazané inkoustové kaňky.

Přehled všech zápisů v kutnohorských registrech 1612 - 1620, které se týkají korespondence Kutné Hory s východočeskými královskými věnnými městy

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
3 . 4 . 1613	RMKH	RMCh	RMCh	Uvěznění jistého Jiříka Ploce z města Chrástě za nehodnotné (falešné) malé peníze, které údajně dostal od přespolního Němce z Hradce Králové	142/114
5 . 6 . 1613	Jan Henrych, kutnohorský spolusoused a horník, spolu se svým bratrem Václavem a sestrou Kateřinou	RMHK	Tomáš Klecla jeho manželka Mandaléna	Právní pře ve věci dědičného držení gruntu	143/115a
31. 7 . 1613	RMKH	RMCh	Petr Tručný, chrudimský obyvatel	Žádost o potvrzení zplnomocnění Mandalény, manželky Petra Tručného ve věci vyzdvižení purkrechtních peněz	144/116
7 . 12. 1613	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a radní písař	RMCh	117a/ Šimon Cyprián Hlinský, chrudimský spolusoused 103c/ Tomáš Markrabě, chrudimský soused	a /Vymáhání purkrechtních peněz 10 kop g . č . z domu Prozkovského 103c/Vymáhání purkrechtních peněz 3 kopy 10 g . č .	145/117a, 103c
3 . 6 . 1614	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a radní písař	RMCh	Tomáš Markrabě, chrudimský soused	Opětovné vymáhání purkrechtních peněz i se škodami	146/103d

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
28. 6 . 1614	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a radní písař	RMCh	Tomáš Markrabě, chrudimský soused	Žádost o urychlení vymáhání purkrechtních peněz	147/103e
1 . 7 . 1614	Jan Henrych, kutnohorský spolusoused a horník	RMHK	Tomáš Klecla jeho manželka Mandaléna	Přímluva o urychlení vyřízení dědické spravedlnosti na grunt	148/115b
30. 10. 1614	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a radní písař	RMCh	Šimon Cyprián Hlinský, chrudimský spolusoused	Vymáhání purkrechtních peněz z domu	149/117b
20. 11. 1614	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a radní písař	RMCh	Šimon Cyprián Hlinský, chrudimský spolusoused	Opětovné vymáhání purkrechtních peněz	150/117c
21. 5 . 1615	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMT	Jakub mladší Pile, trutnovský soused	Vymáhání dluhu ve výši 210 kop 40 g .míš. i se škodami a útratami a pohroženívyhlášení právastavného	151/118a
15. 10. 1615	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMT	Jakub mladší Pile, trutnovský soused	Opětovné vymáhání dluhu, škod i útrat a vyhlášení právastavného	152/118b
28. 11. 1615	RMKH	RMCh	Matouš Radouš, maliř, chrudimský měštěnin a věřitel	Oznámení o informování Mikuláše Kozla z Rejzentáluo složení nejmenované sumy za svého věřitele Matouše	153/119a

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
21. 1 . 1616	RMKH	RMCh	RMCh	Žádost ohledně právního prošetření ve věci práva stavného uvaleného na kutnohorské spolusousedy a horníky urozenou paní Johankou Neštorfovou z Rokyc, rozená Střelovna na Chvalticích a Svojšicích	154/120
[24. 3 . 1616]	Jan Reymond, kovář, kutnohorský horník a spolusoused	RMHK	Martin Ryšánek, řezník	Vymáhání dluhu 46 kop g . míš.	155/121
9 . 7 . 1616	Lidmila, vdova po Jeronýmovi Labůškovi, kutnohorským spoluhorníkem a sousedem	RMT	Joachym Metzl, trutnovský spolusoused	Vymáhání dluhu 53 kop 5 g 7 denárů míš. a pohružka právem stavným	156/122a
16. 7 . 1616	Václav Sixt ze Zvířetína, JMC rychtář, Tobiáš Stříška, kutnohorský spoluradní, Jindřich starší Labůška a Jindřich Hruška, kutnorští spoluhorníci, sousedé a poručníci sirotků po Jer. Labůškovi	RMT	Joachym Metzl, trutnovský spolusoused	Opětovné vymáhání dluhu a vyhlášení práva stavného	157/122b
19. 11. 1616	Dorota, vdova po Melicharovi Jelkvorovi ³³⁸ Ovchoři	RMHK	Barbora Suchánková, hradecká spolusouseda	Přímluva za odložení splátky dluhu	158/123

³³⁸ Melicharowj Gelkworj Owchorzj.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
4 . 2 . 1617	Jindřich starší Labůška, kutnohorský soused a spoluhorník	RMHK	Jindřich Cejp z Peclínovce, hradecký měštěnin	Oznámení termínu pro zaplacení dluhu 22 kop g .míš. za sukno	159/124a
10. 6 . 1617	Adam Strakonický, kutnohorský spoluradní a Lukáš Papoušek, kutnohorský spoluhorníka soused	RMHK	Jan Rouka, plnomocník a Albrecht Jan Smiřický ze Smiřic	Žádost o odklad přerukojměza Bartoloměje Svobodu pro sumu 320 kop g .míš.	160/125
15. 6 . 1617	Václav Lahváček	RMHK	Tobiáš Pavlata, Jan Vokál hradečtí sousedé	Přímluva o odklad splátky a vypsání nového termínu	161/126
8 . 7 . 1617	Jindřich starší Labůška, kutnohorský soused a spoluhorník	RMHK	Jindřich Cejp z Peclínovce, hradecký měštěnin	Vymáhání dluhu 22 kop g .míš. za sukno	162/124b
15. 8 . 1617	RMKH	RMCh	Matouš Radouš, malíř, chrudimský měštěnin a věřitel	Oznámení o stanovení termínu zaplacení nejmenované sumy 30. 8 . ve 12 hodin Mikulášem Kozlem z Rejzentalu	163/119b
19. 8 . 1617	Izajáš Ringer, kutnohorský spoluhorník a soused	RMHK	RMHK	Nesouhlas ve věci vymáhání dluhu a odvolání se k vyššímu právu	164/127
6 . 9 . 1617	Jan Henrych, kutnohorský spolusoused a horník	RMHK	Mandaléna, manželka Tomáše Klecla, Tobiáš Dašický, plnomocník a hradecký měštěnin	Žádost o vyplacení purkrechtních peněz 25 kop g .míš.za dům	165/115c

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
22. 9 . 1617	Pavel Rádl a jeho manželka Marta, kutnohorští spoluhorníci a sousedé	RMHK	RMHK	Přímluva za Pavla Rádla, kotláře odchod do Hradce Králové provozovat dočasně svoji živnost	166/128
23. 10. 1617	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMHK	Anna Pekelská, hradecká měštěninka	Žádost o vyplacení purkrechních peněz z let 1615 - 1617 po 40 kopách g . míš. z domu po své předešlé manželce Justíně	167/129a
23. 10. 1617	Jan Sokol, kutnohorský spoluhorník a soused	RMCh	RMCh	Přímluva v blíže neuvedené záležitosti	168/130
25. 11. 1617	Pavel Rádl a jeho manželka Marta, kutnohorští spoluhorníci a sousedé	RMHK	RMHK	Oznámení o vyslání plnomocníka Jana staršího Vostárka z Mažetína, hradeckého obyvatele, pro vyplacení purkrechních peněz	169/131a
2 . 12. 1617	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMHK	Anna Pekelská, hradecká měštěninka	Opětovné vymáhání purkrechních peněz z domu	170/129b
14. 12. 1617	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMHK	Anna Pekelská, hradecká měštěninka	Žádost o urychlení vymáhání purkrechních peněz z domu	171/129c
22. 3 . 1618	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMHK	Anna Pekelská, hradecká měštěninka	Opětovné vymáhání purkrechních peněz	172/129d
16. 8 . 1618	RMKH	RMHK	RMHK	Oznámení o kundšaftech z města Čáslav a Německého Brodu a vyslání posla do Jindřichova Hradce	173/132a

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
20. 8. 1618	RMKH	RMHK	RMHK	Oznámení o kundšaftech z Jindřichova Hradce	174/132b
27. 10. 1618	Lidmila, dcera po Václavovi Hradeckém	RMHK	RMHK	Žádost vydání dědické spravedlnosti po otci Václavu Hradeckém	175/133
29. 11. 1618	Dorota Křikavová jinak Pečetková, kutnohorská soususeda	RMCh	Alžběta, vdova po Blažejovi Švorckopovi, kováři	Odpověď blíže neuvedené žádosti	176/134a
13. 12. 1618	Pavel Rádl a jeho manželka Marta, kutnohorští spoluhorníci a susedé	RMHK	RMHK	Oznámení o nedostavení se do Hradce Králové z důvodu jiných obchodních pří a proto je vyslán plnomocník	177/131b
20. 2. 1619	Dorota Křikavová jinak Pečetková, kutnohorská soususeda	RMCh	Alžběta, vdova po Blažejovi Švorckopovi, kováři	Opětovná odpověď v blíže neuvedené záležitosti	178/134b
22. 2. 1619	Job Nejpoura Ondřej Brtnický, kutnohorští spoluradní a hospodáři nad obecními důchody	RMVM	Matěj Varhaník, Viktorín Mikuleč, Jakub Josef a Severín Travička, vysokomýtští susedé a poručníci	Žádost o zaplacení úroku 15 kop g . č .	179/135a
29. 4 . 1619	Job Nejpoura Ondřej Brtnický, kutnohorští spoluradní a hospodáři nad obecními důchody	RMVM	Matěj Varhaník, Viktorín Mikuleč, Jakub Josef a Severín Travička, vysokomýtští susedé a poručníci	Opětovné vymáhání úroku	180/135b

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
7. 6. 1619	Dorota Křikavová jinak Pečetková, kutnohorská soususeda	RMCh	Alžběta, vdova po Blažejovi Švorckopovi, kováři	Omluva v blíže neuvedené záležitosti	181/134c
8. 6. 1619	RMKH	RMVM	RMVM	Patent Václavovi Labůškovi, kutnohorský spoluradní, ve věci purkrechtních peněz	182/136
23. 7. 1619	RMKH	RMHK	RMHK	Zpráva o tažení slezského vojska	183/137
24. 8. 1619	Izajáš Ringer, kutnohorský spoluhorník a soused	RMVM	Václav Pažout, úředník panství Dobříkovského a plnomocník	Žádost o odklad stání z důvodu nepřítomnosti a vypsání nového termínu	184/138a
3. 10. 1619	Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský spoluhorník a radní písař a jeho manželka Regína	RMCh	blíže nejmenovaní chrudimští sousedé	Vymáhání dluhu a vyhlášení práva stavného	185/139
29. 10. 1619	Veronika Vošermanová, manželka Jana Vošermana, bradýřea kutnohorského obyvatele	RMJ	blíže neuvedeno	Žádost o vydání spravedlnosti blíže neuvedené záležitosti a vyhlášení právastavného	186/140
3. 2. 1620	Anna, manželka Jindřicha Laudy, řezníka a kutnohorského obyvatele	RMCh	Jan Trnka, chrudimský sousused a otec Anny Laudové	Žádost o vydání spravedlnosti 35 kop g. č.	187/141
10. 6. 1620	Jindřich Klobsattl z Milhauzu, kutnohorský spoluradní	RMHK	Libuše Kališ(...) ³³⁹ z Orsfeldu, hradecká měštěninka	Žádost o odklad stání ve věci pře	188/142

³³⁹ Nebylo možné přečíst z důvodu meziřádkového glosu, který značně zasahoval do jména.

Datum	Původní iniciátor	Adresát	Konečný adresát	Věcný obsah	Číslo
8 . 9 . 1620	Izajáš Ringer, kutnohorský spoluhorník a soused	RMVM	Václav Pažout, úředník panství Dobříkovského a plnomocník	Žádost o odklad vyhlášení a přeslyšení ortele vrchního práva na 17. 9 .	189/138b
22. 9 . 1620	Izajáš Ringer, kutnohorský spoluhorník a soused	RMVM	Václav Pažout, úředník panství Dobříkovského a plnomocník	Žádost o zaplacení úroku za škody nákladní i útratní	190/138c

Zároveň jsem k této kapitole připojila i tabulku adresátů východočeských věnných měst podle počtu dochovaných zápisů v kutnohorských registrech v námi sledovaném období 1575 - 1620. Tato tabulka ukazuje kolik písemností v jakých letech a do jakých měst byly posílány.

Přehled adresátů z řad měst a městeček podle počtu dochovaných zápisů v kutnohorských registrech 1575 - 1620

Adresát	1575	1576	1577	1578	1579	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	0	0	0	0	0	0
Hradec Králové	2	13	2	2	2	21
Chrudim	0	0	0	5	1	6
Jaroměř	0	0	1	0	0	1
Trutnov	1	0	0	2	0	3
Polička	1	0	0	0	0	1
Vysoké Mýto	0	0	0	0	0	0

Adresát	1580	1581	1582	1583	1584	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	0	0	0	0	0	0
Hradec Králové	2	3	1	4	3	13
Chrudim	1	1	6	6	4	18
Jaroměř	0	0	2	1	2	7
Trutnov	3	1	1	0	1	6
Polička	0	0	0	1	0	1
Vysoké Mýto	0	0	1	0	0	1

Adresát	1585	1586	1587	1588	1589	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	0	0	0	0	0	0
Hradec Králové	3	2	2	0	0	7
Chrudim	5	1	3	1	0	10
Jaroměř	2	0	0	1	0	3
Trutnov	0	0	0	0	1	1
Polička	1	0	1	0	0	2
Vysoké Mýto	0	0	0	0	0	0

Adresát	1601	1602	1603	1604	1605	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	1	0	0	0	0	1
Hradec Králové	2	0	1	1	0	4
Chrudim	2	2	3	1	1	9
Jaroměř	0	1	0	1	0	2
Trutnov	1	0	0	0	0	1
Polička	0	0	0	0	0	0
Vysoké Mýto	0	0	0	0	0	0

Adresát	1606	1607	1608	1609	1610	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	0	0	0	0	0	0
Hradec Králové	0	0	2	2	2	6
Chrudim	1	0	4	0	2	7
Jaroměř	0	1	0	0	0	1
Trutnov	0	0	0	0	0	0
Polička	0	0	1	0	0	1
Vysoké Mýto	0	0	0	0	0	0

Adresát	1611	1612	1613	1614	1615	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	0	0	0	0	0	0
Hradec Králové	1	1	1	1	0	4
Chrudim	4	3	3	4	1	15
Jaroměř	0	0	0	0	0	0
Trutnov	0	0	0	0	2	2
Polička	0	0	0	0	0	0
Vysoké Mýto	1	0	0	0	0	1

Adresát	1616	1617	1618	1619	1620	Celkem zápisů
Dvůr Králové nad Labem	0	0	0	0	0	0
Hradec Králové	2	11	5	1	1	20
Chrudim	1	2	1	3	1	8
Jaroměř	0	0	0	1	0	1
Trutnov	2	0	0	0	0	2
Polička	0	0	0	0	0	0
Vysoké Mýto	0	0	0	4	2	6

6 Typologie zápisů kutnohorských register z let 1575 - 1620

V kutnohorských registrech je zachycena poměrně pestrá škála adresátů. Kromě korespondence se šlechtici, významnými institucemi, zeměpanskými a zemskými úředníky aj. To byla častá korespondence do měst království Českého, ale i mimo něj, např. do Vratislavi či Vídně. Vedle časté korespondence do sousedního města Kolína, můžeme také pozorovat korespondenci se Starým a Novým Městem pražským, Českým Brodem, Německým Brodem, Čáslaví, Pardubicemi nebo Českými Budějovicemi, Jindřichovým Hradcem, Táborem, Chomutovem, ale také i korespondenci s moravskými městy jako byly Lanškroun, Jihlava, Olomouc či Brno. Z východočeských věnných měst to byly především města Hradec Králové a Chrudim, s kterými rada města Kutné Hory udržovala čilé písemné styky. Podstatně méně je to s Jaroměří, Trutnovem a Vysokým Mýtem. Za námi v sledovaném období se v kutnohorských registrech našlo pouze 5 zápisů do Poličky a do Dvora Králové nad Labem pouze jeden zápis. V kutnohorských městských registrech bylo dohledáno celkem 190 zápisů, z toho 54 zápisů pochází z register (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), 45 zápisů z register 1581 - 1588, 42 zápisů z register 1601 - 1614 a 49 zápisů z register 1612 - 1620.

Na základě studia kutnohorské korespondence zaslané do východočeských věnných měst můžeme městské rady Kutné Hory, Hradce Králové, Chrudimi, Trutnova, Vysokého Mýta, Poličky, Jaroměře a Dvora Králové označit za zastupující instituce obyvatel, přičemž kutnohorská městská rada je odesílatelem a městské rady východočeských věnných měst jsou příjemci. V naraci dopisu se dozvídáme o konkrétních důvodech, proč bylo psaní vyhotoveno. Bývají zde uváděni žadatelé, tzv. iniciátoři, kteří dávají podnět k navázání kontaktu mezi kutnohorskou městskou radou s městskou radou příslušného východočeského věnného města. Obě městské rady pak zprostředkovávají kontakt mezi osobami příslušejícími k jejich městskému právu. Tyto osoby mají určité společenské postavení, které muselo být zachyceno i v příslušné písemnosti. Setkáváme se tedy se soudobým označením (titulaturou) „soused“/ „spolusoused“, „obyvatel“/ „spoluobyvatel“, „měšťan“/ „měštěnin“/ „spoluměštěnin“ a „poddaný“.

V případě Kutné Hory se na počátku 17. století objevuje nové označení „horník“/ „spoluhorník“. Důvodem vzniku tohoto označení souvisí s postupným

poklesem kvality rudy, nárůstem výrobních nákladů a dovozem levného stříbra ze zámoří. V důsledku toho všeho dochází k tomu, že se horní podnikatelé přeměňují v řemeslníky a obchodníky. Pojmem „soused“/ „spolusoused“ byl člověk žijící na předměstí nebo ve vlastním městě a měl domovní či pozemkový majetek. Ten kdo byl měšťan byl takéousedem, avšakoused se mohl stát měšťanem teprve po splnění náležitých podmínek. Může tak dojít k mylné záměně těchto dvou termínů.

Za „obyvatele“/ „spoluobyvatele“ byl označen neplnoprávný člověk, např. podruzi, sluhové, nádeníci nebo lidé žijící na předměstí, děvečka nebo pacholek. „Obyvatel“/ „spoluobytel“ nevlastnil nemovitost a bydlel v podnájmu. „Měšťan“/ „měšténín“/ „spoluměšténín“ byl příslušníkem městského stavu s městským domovským právem. Pro evidenci měšťanů byly ve městech vedeny knihy měšťanských práv. Měšťanem se nemohl stát poddaný, kterého vrchnost nepustila ze svého panství nebo člověk nemanželského původu. Měšťané měli právo provozovat městské živnosti. A nakonec „poddaný“, člověk žijící na městském statku, kdy město bylo jeho pozemkovou vrchností.

Komunikace mezi Kutnou Horou a příslušným východočeským věnným městem mohla být zahájena vznesením žádosti kutnohorského obyvatele na kutnohorskou městskou radu. V této návaznosti bylo vyhotoveno psaní (misiv) v kutnohorské městské kanceláři. Misiv byl zpečetěn a na vnější straně opatřen adresou. Často nacházíme v dopisech, že byla přiložena žádost nebo odpověď kutnohorského obyvatele. U vleklých kauz pak byly obzvláště důležité „příležející spisy“, které blíže osvětlovali celou při mezi zainteresovanými stranami a byly posílány společně s dopisem. V zápisech se taktéž vyskytuje, tzv. „ukazatel listu“. Ukazatelem listu mohl být člověk, který si vyžádal na kutnohorské radě vyhotovení psaní, v kterém se kutnohorská městská rada přimlouvá, aby tomuto ukazateli bylo dovoleno, např. vyhledat svědky, nebo aby mohl vyzvednout purkrechtní peníze nebo určenou část dluhu či celý dluh aj. Zajímavostí je také sledování, v jakém časovém rozmezí byly různé žádosti a přimlavy odesílány. V případě předních měšťanů, většinou z řad členů kutnohorské kanceláře nebo jejich příbuzní či známí, byl časový interval kratší. Většinou po týdnu byla odeslána další žádost. Vidíme to na příkladu kauzy Evy Libákové, za kterou se přimlouvá rada města Kutné Hory 5. ledna 1583 ve věci

uvěznění jejího syna v Hradci Králové. Další žádost byla poslána 18. ledna 1583 a třetí ihned 22. ledna téhož roku.

Detailnější popsání komunikačních praktik není dost dobře možné, neboť tato práce je zaměřena pouze na jednosměrnou korespondenci, která je zkoumána zvláště po stránce obsahové. Pro stanovení typologie jsem vycházela z těchto 190 zápisů. Jednotlivé zápisy můžeme rozlišovat na kauzy. Mezi nejčastější kauzy patřily majetkové záležitosti jednotlivců. Mezi nejčastější majetkové záležitosti patřily spory o dlužné částky, tedy vymáhání peněžitých pohledávek. V některých případech se ze zápisu nedozvídáme výši dlužní částky. Např. v kauze Jiřího Kuchyňky, po kterém byl v červnu 1585 vymáhán dluh blíže neuvedené částky. Toto vymáhání se ještě jednou opakovalo v červenci téhož roku. Z obou zápisů se dovídáme pouze to, že Jakub Zourman, bradýř vymáhá po Jiřím Kuchyňkovi vzniklý dluh. V září roku 1581 bylo zasláno radou města Kutné Hory psaní určené radě města Chrudimi, v němž Michal Berkůři z Lanšperku a Žešicích žádá zaplacení dluhu 6 kop 22, 5 grošů českých po Pavlu Urbánkovi. Kutnohorská rada se přimlouvá, aby nebylo uvaleno právo stavné na kutnohorské sousedy a obyvatele a ujišťuje radu za řádné zaopatření splacení dluhu.

Za zmínku taktéž stojí případ Martina Noska, který dlužil Janovi Hovořinovi z Vysokého Mýta a Valentýnovi Plounerovi z Poličky. Výše dlužní částky není jmenovaná, ale můžeme se domnívat, že byly vysoké nebo, že měl dluhy ještě u jiných lidí, neboť v první kauze ze srpna 1582 je oznámení o finančních potížích onoho dlužníka a v červenci 1583 Martin Nosek žádá o odklad splátek do prodeje nemovitosti. Vedle toho vznikaly dluhy v důsledku kupování na dluh. Zajímavá je kauza, kdy Zachariáš Freisichselbst, kutnohorský soused žádá zaplacení dluhu, který mu vznikl za nezaplacení vína ve výši 90 kop grošů českých jistým Janem Fridhelmem, hradeckým sousedem. Tento dluh byl vymáhán více než přes rok a proto pokud by i přes tuto žádost dluh nebyl zaplacen, má být vyhlášeno právo stavné. Vyhlášením práva stavného se mohl dostat i nevinný, často nic netušící člověk, do vězení. Pokud byl totiž někdo ze stejného města jako dlužník a zastihl jej věřitel, byl na základě práva stavného uvězněn, aby bylo zaručeno, že dlužník zaplatí.

Ze zmíněné korespondence víme, že projednávání sporů o dluhy mělo několik fází. Pokud městská rada příslušného východočeského věnného města vyslovila nárok na dlužnou částku, pak rada města Kutné Hory vyhledala daného dlužníka, aby se

dozvěděla, zda se vzneseným nárokem souhlasí nebo nikoliv. Např. Jan Pick, švec a kutnohorský obyvatel v červenci 1578 nesouhlasil s údajným dluhem Janovi Krnovskému z Hradce Králové. Po přeslyšení městským rychtářem se nakonec doznal k dluhu a s Janem Krnovským se dohodl ve výši splátek dluhu. Hojně také byly řešeny dědické záležitosti. Za zmínku stojí např. zamítnutí žádosti v září 1609 Jana Havránka, bednáře a hradeckého obyvatele na dědictví po nebožtíkovi Viktorínu Tesaři, jeho dědu. Častým případem také bylo vymáhání purkrechtních peněz. Dosvědčuje nám to kauza, v které Mistr Petr Capon Netovický, kutnohorský radní písař a spoluhorník vymáhal purkrechtní peníze ve výši 10 kop grošů českých po Šimonovi Cypriánovi Hlinskému, chrudimském spolusousedovi za Prozkovský dům v prosinci 1613. Další vymáhání pak následovalo v říjnu 1645 a v listopadu téhož roku v té samé věci.

Další zajímavá kauza je z května 1587, kdy Václav Straka, kutnohorský soused, si činí nárok na majetek svých dvou zesnulých bratrů, o jejichž smrti dlouho nevěděl. Jak celá věc skončila se bohužel v registrech nedovídáme. V kutnohorských registrech byla také často řešena oblast právní, kam bychom mohli např. zařadit žádost z listopadu 1611, kdy Václav Jelínek, kutnohorský, kožešník žádá o povolení k sňatku s Kateřinou, sirotkem po Václavovi Chramostovi, chrudimském měštěninu. Taktéž by sem spadala žádost kutnohorské městské rady z listopadu 1581 o vydání listu zhostního pro Martina Mencla, trutnovského poddaného. Nebo žádost Matěje Kociána, nožíře, který se obracel na Chrudimské ve věci vydání zachovacího listu. Tutéž žádost vznesl o rok později v květnu 1584 Václav Mlynář. Nejčastějším případem však byla různá svědectví. Za zmínku stojí např. žádost Anny Benátské z Kutné Hory o poskytnutí svědectví při právě chrudimském, a jelikož se sama do Chrudimi vydat nemůže, zplnomocňuje Václava Haluzu, chrudimského souseda.

Vedle oblasti právní se ještě nachází oblast trestněprávní. Zápisy z této oblasti nebyly tak hojné, avšak velice zajímavé. Zajímavý je případ z dubna 1613, kde kutnohorská městská rada informuje radu města Chrudim o uvěznění Jiříka Ploce původem z města Chrástě, který disponoval nehodnotnými malými penězi a které se snažil udat v Kutné Hoře. Jiří Ploc se hájil, že peníze dostal od jistého přespólního Němce v Hradci Králové a odvolává se k právu chrudimskému. Kutná Hora tak žádá Chrudim o prošetření. Taktéž bychom mohli zmínit případ z ledna 1584 Mikuláše

koníře, kutnohorského poddaného, kterého údajně okradl jistý pacholek Jan v Holohlavách, když si Mikuláš zdřímil na cestě domů. Kutnohorští žádají Jaroměřské o prošetření. Odpověď přichází v březnu téhož roku, kde se onen pacholek Jan přiznal ke krádeži 17 kop grošů českých. Jan je pohnán před rychtáře a je po něm požadováno zaplacení ukradené sumy i se škodami. A v poslední řadě zmíníme odpověď do Hradce Králové ve věci zamordování Zuzany Zejdlové, hradecké sousedy. Rada města Kutné Hory uvádí, že Martin Bubeníček, člověk zlé povahy se doznal k vraždě Zuzany Zejdlové a k jiným zlým skutkům, které mimo jiné spáchal i v Kolíně a proto byl popraven v městě Kolíně.

Zlomek zápisů tvoří obecní záležitosti a prosté žádosti a přímluvy. Do první skupiny patří, např. zpráva kutnohorské městské rady o pohybu pasovského vojska v království Českém z ledna 1611. Zpráva byla poslána hradecké a vysokomýtské městské radě, s příslibem dalšího informování, v případě nových informací. Nebo zpráva z června 1608 od Kutnohorských Hradeckým ve věci zastavení zásobování potravin vojenského ležení arciknížete Matyáše Rakouského, bratra Rudolfa Habsburského. Důvodem bylo, že zásobování již jsou a také strach z vojska. Do druhé skupiny stojí za zmínku žádost z července 1601 do Hradce Králové ohledně zaslání výpisu nálezů ve věci vypovězení z království Českého Václava Škrhého a Václava Pěničky, kteří se měli údajně nacházet v Kutné Hoře. Nebo žádost Václava Nemese Chrudimského, kutnohorského spulhorníka, který žádal po městské radě Hradce Králové vydání hodnověrného výpisu nálezů hradeckého práva ve věci pře Jana Třebechovského s Janem Roubalem Žateckým. V závěru typologie je důležité zmínit, že v 16 případech se jednalo o blíže neuvedené záležitosti. Ve všech zmíněných oblastech: majetkoprávní, dědická, právní, trestně právní, obecní záležitosti a prosté přímluvy a žádosti se týkaly především měst Hradce Králové a Chrudimi. Jeden jediný zápis do Dvora Králové se týkal majetkoprávní záležitosti. U ostatních měst se jednalo o ojedinělé případy, nebo vůbec do dané oblasti nezasahovaly. Např. do obecních záležitostí nezasahovala města Jaroměř, Trutnov a Polička, z oblasti právní není jediný zápis do Jaroměře a v dědických záležitostech nenacházíme Vysoké Mýto.

7 Závěr

Tato práce předkládá podrobný popis prostředí měst Kutná Hora, Hradec Králové, Chrudim, Jaroměř, Trutnov, Polička, Vysoké Mýto a Dvůr Králové nad Labem a reflektuje jejich korespondenci v letech 1575 - 1620. Studie se především zaměřila na obsah korespondence, kdy hlavním pramenem bylo 190 dohledaných zápisů ze čtyř kutnohorských registrech z let (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587), 1581 - 1588, 1601 - 1614 a 1612 - 1620. Z typologie zápisů se dozvídáme, že korespondence mezi Kutnou Horou a východočeskými věnnými městy se týkala především majetkových záležitostí jednotlivců a dědických záležitostí. Většina sporů vznikala kvůli dluhům a vymáhání dědických peněz. K podobnému závěru dospěly PhDr. Jana Vojtíšková, PhD. ve své disertační práci *Ke komunikaci měst v době předbělohorské (Korespondence mezi Novým Městem pražským a královskými městy středního Polabí)* a Veronika Skřivanová ve své bakalářské práci *Korespondence z Kutné Hory do Kolína v letech 1571 - 1588 ve světlech městských register*.

Tato práce se věnovala pouze jednosměrné korespondenci, která byla zkoumána zvláště po stránce obsahové. Případné další zpracování této práce by se mohla zaměřit na korespondenci z východočeských věnných měst do královského města Kutné Hory. Vznikl by tak ucelenější pohled na dané období a místo. Obousměrná korespondence by nám umožnila podrobněji se zabývat komunikačními praktikami měst v předbělohorské době. Nebo by se mohla práce ubírat směrem ke zpracování opět stejných pramenů avšak, tentokrát by byla korespondence zaměřená na jiné město (a), např. na Čáslav, Pardubice nebo Německý Brod. Při studiu korespondence dalších městských adresátů by nám umožnilo stanovit, zda byl obsah korespondence Kutné Hory s východočeskými věnnými městy odlišný či stejný ve srovnání s korespondencí Kutné Hory s příslušným (i) městem (ty).

Registra kutnohorské korespondence nám přináší cenná svědectví o kancelářské praxi v horním královském městě Kutná Hora v daném období. Z obsahu register se tak dozvídáme o kutnohorské městské správě a problémech obyčejných lidí.

8 Seznam pramenů

SOkA Kutná Hora, fond AM Kutné Hory, Kniha kopiářů (1545) 1571 - 1584, kn. č . 1294.

Tamtéž, Kniha kopiářů 1581 - 1588, kn. č . 1295.

Tamtéž, Kniha kopiářů 1601 - 1614, kn. č . 1296.

Tamtéž, Kniha kopiářů 1612 - 1620, kn. č . 1297.

9 Seznam literatury

- Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, část II., Praha 1883.
- Marie BISINGEROVÁ, *Správa města Kutné Hory v 15. a 16. století a instituce městských písařů*, in: Acta Universitatis Carolinae - Philosophica et Historica 1 .
- Marie BISINGEROVÁ, Lubomír VANĚK, *Kutnohorští městští písaři 15. a 16. století*, Kutná Hora 1984.
- Josef CEREGHETTI, *Historya Chrudimska w niž se wipisuge počátek Města Chrudimě*, Chrudim 2005.
- Radovan DVOŘÁK, *Vysoké Mýto, stručné dějiny města*, Ústí nad Orlicí 2003.
- Václav HALÁK (ed), *Jaroměř 1126 - 1976*, Jaroměř 1976.
- František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992.
- Marie HOMOLOVÁ - Petr BAŽANT - Petr FREIWILLIG, *Historická města Čech a Moravy*, Praha 2011.
- Jiří CHARVÁT, *Stará Chrudim*, Chrudim 1991.
- Jan JÁNÁK - Zdeňka HLEDÍKOVÁ - Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.
- Pavel JANOUŠEK, *Zmizelé Čechy: Dvůr Králové nad Labem*, Praha - Litomyšl 2006.
- Hemenegild JIREČEK, *Královské věnné město Vysoké Mýto*, díl I., Vysoké Mýto, 1884.
- Antonín JUST - Jaroslav PROCHÁZKA - Josef ŠABACKÝ, *700 let Trutnova. Jubilejní průvodce dějinami a přírodou města pod Krkonošemi*, Trutnov 1959.
- Antonín JUST - Karel HYBNER, *Trutnov známý neznámý*, Trutnov 1991.
- Karel KIBIC, *Historické radnice*, Praha 1988.
- Antonín KNAPP, *Paměti královského věnného města Jaroměře nad Labem*, Jaroměř 1887.
- Jan KOŘÍNEK, *Staré paměti kutnohorské*, Praha 2000.
- Dagmar KRSKOVÁ, *Královny a jejich věnná města*, Dvůr Králové nad Labem 2001.
- Karel LÁBNER, *Listář Královského věnného města Chrudimi: Privilegia městská a listy králů českých*, část. 1 , Chrudim 1900.
- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*. Díl I. /1 , Hradec Králové 1996 - 1997.

- Jaromír MIKULKA, *Dějiny Hradce Králové do roku 1850*. Díl I . /2 , Hradec Králové 1996-1997.
- Ottův slovník naučný, díl. VIII, Praha 1888.
- Ottův slovník naučný, díl XI., Praha 1897.
- Ottův slovník naučný, díl XII., Praha 1897.
- Ottův slovník naučný, díl XIII., Praha 1898.
- Ottův slovník naučný, díl XV., Praha 1900.
- Ottův slovník naučný, díl XX., Praha 1888.
- Ottův slovník naučný, díl XXIV., Praha 1888.
- Ottův slovník naučný, díl XXVI., Praha 1907.
- Ottův slovník naučný, díl. XVII., Praha 1901.
- Hana PÁTKOVÁ, *Česká středověká paleografie*, Praha 2008
- Otto PLACHT, *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16. - 18. století*, Praha 1957.
- Jaroslav PROKOP, *Sdružení královských věnných měst*, Novobydžovský zpravodaj č . 4 , ročník XXVI 1999.
- Jindřich RŮŽIČKA, Josef KRUŠINA, *Dějiny města Poličky, Šest století feudálního řád*, I . díl, Hradec Králové 1968.
- Veronika SKŘIVANOVÁ, *Korespondence z Kutné Hory do Kolína v letech 1571 - 1588 ve světle městských register*, bakalářská práce na Katedře PVHaA FHS UHK, Hradec Králové 2007.
- Karel SOKOL, František RŮŽIČKA, Jiří PERTL, *700 let Chrudimě*, Chrudim 1963.
- Jindřich ŠEBÁNEK - Zdeněk FIALA - Zdeňka Hledíková (edd.), *Česká diplomatika do r . 1848*, Praha 1971.
- Ivo ŠULC, *Zmizelé Čechy: Chrudim*, Praha - Litomyšl 2010.
- Lubomír VANĚK, Marie KAPAVÍKOVÁ, *Průvodce po archivních fondech a sbírkách*, Kutná Hora 1969.
- Antonín Konstantin VÍTÁK, *Dějiny královského věnného města Dvora Králové nad Labem*, Praha 1867.

Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské na příkladu Nového Města pražského a polabského pětiměstí*, Praha 2011.

TÁŽ, *Ke komunikaci měst v době předbělohorské. Korespondence mezi Novým Městem pražským a královskými městy středního Polabí*, disertační práce na Katedře PVHaAS FF UK, Praha 2008.

Ondřej WOLF, *K roli trhů, privilegií a řemesel v hospodářském životě Trutnova ve 13. - 16. století*, Krkonoše - Podkrkonoší vlastivědný sborník č . 9 , 2009.

10 Seznam zkratek

AMKH = (fond) Archiv města Kutná Hora

FF = Filozofická fakulta

FHS = Fakulta humanitních studií

fol. = folio

gr. č. = groše české

gr. míš. = groše míšenské

inv. č. = inventární číslo

JMC = Jeho Milost císařská

kn. č. = knižní číslo

PVHaA = (katedra) pomocných věd historických a archivnictví

PVHaAS = (katedra) pomocných věd historických a archivního studia

r = recto (přední část folia)

RMDK = Rada města Dvora Králové

RMHK = Rada města Hradce Králové

RMCh = Rada města Chrudimi

RMJ = Rada města Jaroměře

RMKH = Rada města Kutné Hory

KH = Kutná Hora

RMP = Rada města Poličky

RMT = Rada města Trutnova

ř. = řádek

s. = strana

SOA = Státní oblastní archiv

SOkA = Státní okresní archiv

UHK = Univerzita Hradec Králové

UK = Univerzita Karlova

v = verso (zadní část folia)

11 Příloha

11.1 Tabulka písařských rukou

Pro zajímavost jsem vytvořila tabulku písařských rukou, která obsahuje časové rozmezí zápisů patřičného písaře a údaj o počtu pořízených zápisů. Např. písař A Jan Veverín v letech 1575 - 1584 pořídil 52 zápisů.

Písař	Počet zápisů	Časový rozsah zápisů
písař A Jan Veverín Písecký	52	1575 - 1584
písař B	1	1581
písař C Bohuslav Šatný	5	1581 - 1582
písař D Jan Vodňanský	1	1582 - 1583
písař E Martin Dašický	4	1582 - 1585
písař F Pavel Litomyšlský	37	1583 - 1589
písař G Jan Benicius	44	1601 - 1620
písař H Jan Piscis	10	1602 - 1615
písař I Ondřej Hubáček	38	1613 - 1620

11.2 Edice vybraných zápisů v kutnohorských registrech

Pro ilustraci jsem uvedla z každé knihy (4) kutnohorských register jednu ukázkou typického znění zápisu, které se staly předlohou pro napsání misivu zasílané do příslušných východočeských věnných měst.

Snahou bylo dodržet transkripční pravidla a zaznamenat co nejuvěrohodněji podobu jednotlivých zápisů. Proto byly při transkripci dodržovány tyto transkripční zásady: Ivan Šťovíček a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od poč. 16. století do současnosti*, Praha 2002 a Pavel Vašák a kol., *Textologie: teorie a ediční praxe*, Praha 1993.

Vybrané ukázky jsou graficky zobrazeny takto: záhlaví obsahuje číslo ukázky, dataci a místo vydání, dále současné uložení, inv. č. a příslušné folio pramene. Vlastní text zápisu je rozdělen na adresu, která je tučně zvýrazněná a na text zápisu. Připojený poznámkový aparát podrobně zachycuje záznam jednotlivých zkratk a druhotné

úpravy textu (škrty, meziřádkové či marginální glosy aj.). Znění zkratky etc. z důvodu častého výskytu nebylo rozepisováno.

Seznam editovaných ukázek:

Koncept misivu pro Poličské z 21. června 1575 z kutnohorských register (1545, 1571, 1572, 1573) 1575 - 1584 (1585, 1587);

Koncept misivu pro Chrudimské z 10. dubna 1583 z kutnohorských register 1581 - 1588;

Koncept misivu pro Královédvorské z 1. prosince 1601 z kutnohorských register 1601-1614;

Koncept misivu pro Hradecké z 19. listopadu 1616 z kutnohorských register 1612-1620.

I.

1575, červen, 21.; Kutná Hora

Kniha kopiáři (1545) 1571 - 1584 (kn. č. 1294); fol. 6r

Do Poličky Anně Netolické³⁴⁰ o vedení svědkův

Anna Netolická s. n.³⁴¹ zprávu nám učinila, že by k té při, kterýž při právě našem s Jiříkem váž[e]ný[m] hrnčře[m] Macek poctivosti potřebovati bude některých osob při právě Vašem k svědomí, a p[ro]tož toho žádá a my se přimlíváme chceli (!) tak ku prá[v]u Vaše[m] ju náležícího k takové[m] ju svědomí potřebovala jí obsílky přijíti, i tak k svědomí vydání přidržeti budete, jakž bychom i my příči[n]ně (!) na žádost Vaší tolikéž učiniti chtěli z. o.³⁴² feria 3 ante Joan Bapliste 1575.³⁴³

³⁴⁰ *Netoliczke.*

³⁴¹ S [ousedá]n [aše].

³⁴² ž [ádáme] o [odpověď]

³⁴³ ff. 3 an Joan Bapliste 1575

II.

1583, duben, 10.; Kutná Hora

Kniha kopiářů 1581 - 1588 (kn. č. 1296); fol. 84v

Do Chrudimě

Zprávu nám učinil Matěj Kocián³⁴⁴, tovaryš řemesla nožířského n.³⁴⁵ Jana Kocskýho³⁴⁶ souseda V [aši] O [patrnosti] syn, že toho úmyslu jest, pokudž by v tom vůle Pá[na] Boha byla na Horách Kutnách mezi námi se osaditi a na časy budoucí živnosti sobě dobývati, k čemuž, že listu hodnověrného o pořádné sněti rodičův³⁴⁷ jeho³⁴⁸ svém dobrém³⁴⁹ z nich pojítí a poctivo[st] chování potřebovati bude toho, aby³⁵⁰ dojista mohl³⁵¹ a³⁵² spravedlnosti jemu po jmenované[m] otci jeho³⁵³ náležitě jistej díl k takové potřebě propuštěn byl za této přímluvy³⁵⁴ požádal i važe³⁵⁵ snažnou³⁵⁶ žádost³⁵⁷ jeho³⁵⁸ k Va[ší] O [patrnosti] přátelsky se přimlíváme, že jakž v jedné tak druhé příčině³⁵⁹ žádosti³⁶⁰ tohoto³⁶¹ Matěje³⁶² místo při sobě dáti³⁶³ přímluvy³⁶⁴ naší³⁶⁵ pro³⁶⁶ podobné i jiné příčině přátelskou³⁶⁷ odměnu jemu užítí ráčíte, z .o. z .³⁶⁸, actum feria 4 post Quasimodo³⁶⁹.

³⁴⁴ *Mateg Kocyan.*

³⁴⁵ n [ebožitka]

³⁴⁶ *Kocskyho.*

³⁴⁷ Za slovem následuje škrť *gehocz.*

³⁴⁸ *geho* je meziřádkový glos.

³⁴⁹ Za slovem následuje škrť *Ap.*

³⁵⁰ Za slovem následují škrťnutá slova, která nelze přečíst, jediné poslední slovo je rozeznatelné *byl.*

³⁵¹ *dogista* mohl je meziřádková glos.

³⁵² Následuje škrťnutá litera *Z.*

³⁵³ *geho* je meziřádkový glos.

³⁵⁴ Za slovem následuje škrť *Snacznie.*

³⁵⁵ *Vazie* a *za* tímto slovem následuje škrť *slussneho.*

³⁵⁶ *Snaznau* je meziřádkový glos.

³⁵⁷ Za slovem následuje škrť *byti.*

³⁵⁸ *geho* je meziřádkový glos.

³⁵⁹ *prziczine* je meziřádkový glos.

³⁶⁰ Po slově následuje škrť *k tiem.*

³⁶¹ *tohoto* je meziřádkový glos.

³⁶² Po slově následují škrťnutá slova *prokazati jinych na ty.*

³⁶³ *misto przy sobie datj* je marginální glos.

³⁶⁴ Po slově následuje škrť *k te.*

³⁶⁵ Po slově následují škrťnutá slova *gest lasku se nakloniti a ze*

³⁶⁶ Po slově následuje škrť *nassi.*

³⁶⁷ Po slově následuje škrťnutý meziřádkový glos *nassi.*

³⁶⁸ z [a] o [dpověd] ž [ádáme].

³⁶⁹ *Act ff 4 pg Quasimodo.*

III.

1601, prosinec, 1 .; Kutná Hora

Knihy kopiářů 1601 - 1614 (kn. č . 1296); fol. 40r

Do města Dvoru nad Labem o Jiříka a Václava Lavičky³⁷⁰ a Martina Míla Soukupa jich.³⁷¹

Učiněné tej na V [aší] O [patrnosti], že Jiřík a Vác[lav] Lavičkové spoluhorníci a s [ouse]dé naši, majíce sobě to ortelem vrchního práva, že jsou povin[n]i o ty dva černohnědé valachy, o kteréž při právě našem p[ře]d námi s plnomocník[em] ctihodného k[něze] Mikuláše p[ana] opata kláštera Henrychovského v knížectví slezské[m] činiti jměli se podle slušnosti smluviti a porovnatí nalezeno a vedle toho za dotčené valachy 35 kop g [rošů]³⁷² tak jak jim to k žádosti jmenovaného jest konec náleželo dáti a od sebe odvésti a nadto vejše o škody pod tou při zašlé s týmž plnomocníkem činiti majíce nás V [aší] O [patrnosti] toho za oznámení a poně[va]dž Martin Mal Soukup jejich na one[n] čas, když na ně o navrácení týchž valachův nastupováno bylo jim k žádosti jejich na jistý způsob jakž to při právě V [aší] O [patrnosti] poznamenáno se nachází zjištění jest za připsání pro snadnější v to[m] fedruňk požádali i poně[va]dž to se, že nadepsaný otec a syn jim tak vrchním i domácí[m] nalezeno a přisouzeno o to již kohož náleží pokojiti vážili a spokojili i dále mimo to o škody se na ně nastupuje nachází k V [aší] O [patrnosti] se poznámce slušnou a spravedlivou žádost s [polu]s [ouse]dův našich přimlouvá[m]e, že čehož by [jak]koli on Vác[lav] Lavička naše[m] i jmenovaného otce svého místě jakožto od něho k tomu p[ře]d námi k zisku i ztrátě zmocněnej v té příčině vyhledával jemu náležité volnosti práva uděliti ráčíte pro naše V [aše] O [patrnost] toho v podobné i jiné příčině odměnění, s tím etc. sabato post Andrei 1601³⁷³.

³⁷⁰ *Girika a Waczlawa lawiczky.*

³⁷¹ *Martina Míla Soukupa gich.*

³⁷² Nebo také variace grošův.

³⁷³ *etc. sabbato pt Andrei 1601.*

IV.

1616, listopad, 19.; Kutná Hora

Kniha kopiářů 1612 - 1620 (kn. č . 1297); fol. 341v - 342r

Od[pově]d slov[utn]é a vzáctné opatrnosti p [anu] p [á]nu purk[mistru] a r [adě] města Hradce nad Labem o Dorotu Jelkvorou³⁷⁴.

Nepominuli jsme připsání V [aší] O [patrnosti] k nám na žádost Barbory Suchánkové³⁷⁵ spolusousedy V [aší] O [patrnosti] k nám učiněného Dorotě po n [ebožtíku]³⁷⁶ Melicharovi Jelkvorovi Ovchoři³⁷⁷ někdy horníku a spoluradním našem pozůstalé vdově ji před sebe dosahše v známost dáti ráčiti, kteráž jakou nemožnost a omluvu svou, že pro jiná svá vydání a v živnosti obtížná dluhův ji za lidmi zůstávajících napomínání za termínu již zašlých jmenované Barboře Suchánkové na ten čas peněz shledati³⁷⁸ nemůže. Na spisu nám podaném předstírá tento vyrozumění příležitost odsíláme, že jí Dorotě Jelkvoré pro oznámené vši její nemožnosti³⁷⁹ přouci a folku při nadepsané sousedě. Jakož bychom i my v podobné i jiné nedoslyšné příčině volnosti naší doležeti odpornou, milost boží pán býti s námi. Dán na Horách Kutnách v sobotu po s [vatém] Otmaru, léta Páně 1616³⁸⁰.

³⁷⁴ *dorotu Gelkvorou.*

³⁷⁵ *Barbory Suchankowe.*

³⁷⁶ *Také variace nebožtíkovi.*

³⁷⁷ *Melicharowj Gelkworj Owchorzj.*

³⁷⁸ *Po slově následuje škrť, který není možný přečíst.*

³⁷⁹ *Pro oznamene vssi gegi nemocznosti je marginální glos.*

³⁸⁰ *Dan na horach Kuttnach w Sobothu po S^m Otmaru, letha Panie 1616.*

11.3 Slovníček vybraných pojmů

apelací - odvolání

bednář - řemeslník vyrábějící velké dřevěné nádoby

bradýř - holič, vykonávající i některé léčebné úkony

cedule - písemnost menšího rozsahu, např. zápis, přípis, seznam, obsílka

dispozice - vyjádření rozhodnutí, tvoří vlastní jádro zápisu

donatio - darování

důhon - opakovaná žaloba, odesílala se v případě nedostavení se ve stanoveném termínu před městský soud

exekuta - pokuta

filigrán - též vodotisk nebo vodoznak, čili průsvitná drobná kresba vtačená do papíru nebo papírenského výrobku, často specifickým ochranným prvkem listin, bankovek, kolkových známek, poštovních známek a jiných dokumentů

foliování - též stránkování, číslování listů nestránkované městské knihy aj.

grunt - pozemek, statek, dům

koncept - návrhy textu úředních písemností, z nichž jsou po schválení (vydavatelem, vyšším kancelářským úředníkem) zhotoveny čistopisy (originály) příslušných písemností

kopiář - pomůcka v kanceláři příjemce, zpravidla v knižní formě eviduje pomocí opisů všechny obdržené písemnosti od nejrůznějších vydavatelů, zejména privilegia týkající se určitých práv a statků.

kšaft - závěť, poslední vůle, testament

kvitance - písemnost, kterou věřitel potvrzuje dlužníkovi, že od něho obdržel plnění v plném rozsahu či jeho určitou část

list fedrovní - doporučující list, v němž představitelé městské rady umožňovali námezdním silám odchod za prací nebo povolovali osobám bez finančního zajištění žebrotu

list mocný - písemnost, kterou představitelé města potvrzovali udělení plné moci určené osobě, tzn. že tato osoba je oprávněna jednat jménem rady či jiných osob, které jsou v listu zmíněny

list poselací (misiv) - obsahoval pouhá sdělení, vydáván v uzavřené podobě opatřený sekretní pečeti, jednalo se o přechodný typ mezi listinou a listem

list přiznávací - vydáván jménem příslušného města a byl předkládán berníkům příslušného kraje, víceméně se jednalo o daňové přiznání

list věřící - písemnost rozmanitého obsahu, městská rada potvrzovala vlastníkoví písemnosti pravdivost informací v určité záležitosti

list zachovací - potvrzení městskou radou příjemci písemnosti jeho manželský původ a dosavadní pořádaný život

list zhostní/ výhostní - prohlášení, jímž vrchnost propouštěla poddaného z poddanství ze svého panství

nález - (jur.) zjištění, rozhodnutí, usnesení soudu, rozhodnutí právní povahy

narace - konkrétní okolnosti, které vedly k právnímu pořízení a jeho zlistinění

notule - předběžné závazné znění úředního zápisu, též koncept

nožář - výrobce nožů, nůžek apod.

patent - písemnost s přitřetou pečetí, obsahově rozmanité, příjemci poskytoval určitá práva

právní stanovy - také statut nebo organizační řád je základní vnitřní právní předpis

právo stavné - postup zajišťující vymáhající osobě, že s majetkem zatíženým její pohledávkou nebude volně nakládáno

purkrecht - dědičný pacht, zákupní právo

půhon - písemnost vydaná městskou radou, resp. soudem, v němž byla příjemci oznámená žaloba a jeho pohnání před městský soud

registra - záznamy kanceláře o vydávaných písemnostech, po právní stránce je velmi důležité, protože uchovávají autentické znění a při ztrátě listiny je možné ji obnovit s touž právní vahou

rukojemství - písemná smlouva, v níž se ručitel vůči věřiteli zavazuje splnit povinnost dlužníka, jestliže tak v čase platnosti dlužník sám neučiní

spravedlnost - právo k něčemu, činění si nárok na něco

suplika (žádost) - písemnost s velmi rozmanitým obsahem

svědectví (svědomí) - ověřený písemný záznam výpovědi v určité záležitosti

transsumpt - písemnost je opsána, ale nejde jen o ověření shody textu, ale i o potvrzení listiny

vidimus - listina, která ověřovala znění určité písemnosti formou insertu

závdavek - záloha při uzavírání obchodu, záruka, zástava při uzavírání smlouvy